

ГАЗЕТА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ

Голос України

№ 71 (4321) СУБОТА, 12 КВІТНЯ 2008 РОКУ WWW.GOLOS.COM.UA

У НОМЕР:

ПАРЛАМЕНТСЬКА ХРОНІКА

Два студенти розпоряджаються шельфами із запасами нафти і газу

Ранкове засідання 11 квітня

Голова Верховної Ради Арсеній Яценюк учора вранці оголосив перелік депутатських запитів. Потім до парламентаріїв звернулася глава уряду Юлія Тимошенко. Вона повідомила, що основне завдання Кабінету Міністрів — це втілення стратегічних реформ. Для того, щоб навести лад у країні, поінформувала Ю. Тимошенко, було вирішено визначити по п'ять пріоритетних напрямів роботи кожного міністерства. Прем'єр-міністр наголосила, що нині в парламенті 63 урядових законопроекти. Доки народні депутати їх не розглянуть, робота міністерств гальмуватиметься.

Далі Юлія Тимошенко звітувала про роботу Кабінету Міністрів. За її даними, економіка країни сьогодні на піднесенні, а реальні доходи населення (з урахуванням інфляції) помітно зросли порівняно з минулим роком. Завдяки структурним урядовим реформам, запевнила чільниця Кабміну, вдалося втілити значні досягнення в машинобудівництві та вуглевидобувній галузі. Чимало коштів закладено і в розвиток сільського господарства. Якщо погода сприятиме, запевнила Юлія Тимошенко, цьогоріч ми зможемо отримати рекордний урожай.

СТОР. 2

Лідери держави обговорили політичну ситуацію

Учора Президент Віктор Ющенко зустрівся з Головою Верховної Ради Арсенієм Яценюком, Прем'єр-міністром Юлією Тимошенко та головами фракцій у Верховній Раді України: Партії регіонів — Віктором Януковичем, БЮТ — Іваном Кириленком, «Наша Україна—Народна самооборона» — В'ячеславом Кириленком, КПУ — Петром Симоненком та Блоку Литвина — Володимиром Литвином.

Як повідомила прес-служба глави держави, тема зустрічі — обговорення актуальної політичної ситуації в країні.

«Нота була запізнілою і м'якою»

Українська відповідь на російські заяви є неадекватною, вважає голова Комітету Верховної Ради з іноземних справ Олег Білорус (БЮТ).

Так учора народний депутат України прокоментував направлену в четвер ноту українського МЗС зовнішньополітичному відомству Росії, в якій Київ просить невідкладно надати роз'яснення щодо висловлювань президента Володимира Путіна і міністра закордонних справ Сергія Лаврова з приводу України.

«Я думаю, що нота МЗС була запізнілою і досить м'якою», — заявив Олег Білорус в ефірі Радіо «Свобода».

СТОР. 5

12 квітня — Всесвітній день авіації та космонавтики

Країні потрібні пілоти!

Чи реально сьогодні українським хлопцям та дівчатам «отримати» крила і побачити рідну землю з висоти пташиного польоту? «Так!» — відповідають фахівці Державної льотної академії України, що в Кіровограді. Бо за 57-річну історію її існування підготували 110 тисяч пілотів. Крім того, авіаційну освіту тут здобули понад 4 тисячі громадян із 66 країн світу.

СТОР. 21

На знімку: за штурвалом курсант Олександр Кузнецов.

Фото центру громадських зв'язків ДЛАУ.

ПОДІЇ

Не слід плутати політику та екологію

Україна конструктивно і з розумінням сприймає критику Румунії у зв'язку з будівництвом каналу «Дунай—Чорне море» в гирлі Бистре, хоча має до румунської сторони взаємні претензії, пов'язані з транскордонним забрудненням. **Про це агентству УНІАН повідомив міністр охорони навколишнього природного середовища Георгій Філіпчук.**

Він уточнив, що Україна «має багато проблем», спричинених будівництвом румунською стороною додаткових каналів у Георгіївському рукаві Дунаю (будівництво каналів передбачає зміну русла Дунаю і перерозподіл води на користь румунської частини гирла), а також транскордонним впливом від перенесення шкідливих речовин від 26 румунських підприємств. «Проблема транскордонної політики у сфері екології дуже складна через те, що не відбувається активного діалогу між Україною і Румунією навколо будівництва каналу «Дунай—Чорне море» і між Україною, Румунією і Молдовою навколо будівництва порту Джурджулешть. Тому Румунія, а потім і Молдова часто використовують трибуну лише для того, щоб звинуватити Україну. Я вважаю, що всі ці постійні одновекторні звинувачення не мають сьогодні жодних підстав», — вважає Георгій Філіпчук.

Шахта без травматизму — це шахта без людей?

Аварія у вугільній компанії «Шахта «Красноармійська-Західна № 1», що сталася цього тижня, знову привернула увагу до проблем безпеки у галузі. З 16 потерпілих гірників троє і досі перебувають у вкрай важкому стані з опіками до 60 відсотків тіла. До розслідування причин нещасного випадку залучені експерти, які вже оглянули місце аварії. Вилучено елементи електрообладнання та технічну документацію. Лише після детального вивчення обставин аварії зроблять висновки. **Як розповіли «Голосу України» в територіальному управлінні Держгірпромнагляду**, серед версій, що розглядаються, — несправність електрообладнання.

Показово, що саме це вугільне підприємство досі ставили за приклад, де найпослідовніше займаються охороною праці. Тут видобувають вугілля в таких само складних гірничо-геологічних умовах, як і, приміром, на донецькій шахті імені Засядька. А ось коефіцієнт смертельного травматизму (кількість смертельних випадків на один мільйон тонн видобутого палива) становив 0,56 — був майже вп'ятеро нижчий, ніж у середньому по Україні.

СТОР. 4

Зарплату видадуть піском

Держкомлісу та його управління в Херсонській області оголосили про конкурс на право прокладання доріг у нижньодніпровських лісах. Такий захід повинен зменшити втрати на випадок пожеж — адже фахівці визнали, що масштабній торішній пожежі в херсонських лісах сприяла відсутність доріг, якими пожежники мали б оперативно діставатися до місць загоряння.

На будівництво доріг загальною довжиною 370 км держбюджет виділив п'ять мільйонів гривень. Але вже підраховано: прокладання одного кілометра обійдеться в 200—250 тисяч грн., тож коштів не вистачить. Через те прийнято рішення розраховуватися з будівельниками, зокрема, видобутим піском. А ті, у свою чергу, зможуть реалізувати його на будови, **повідомляє наш власний кореспондент Алла БРУСИЛОВА.**

УРОЖАЙ

Площі посіву зросли на 80 тисяч гектарів

Посівна на Чернігівщині набирає темпів. Про це повідомив на прес-конференції заступник голови облдержадміністрації Олександр Шанойло. З плану засіву 647 тисяч гектарів вже впорано 158,6 тисячі. Ранні зернові висіяно на 137,5 тисячі гектарів, що становить 71 відсоток. У всіх господарствах є вдосталь посівного матеріалу. Під урожай 2008 року підготовлено 100 відсотків насіння високих репродукцій. Цього року загальна площа вирощування сільгоспкультур збільшиться на 80 тисяч гектарів, **повідомляє наш власкор Сергій ПАВЛЕНКО.**

Я ВАМ ПИШУ...

НАТО чи ПАВО...

Не розумію, чому в засобах масової інформації постійно вживається абревіатура НАТО (NATO). Це ж — англомовна назва організації (North Atlantic Treaty Organization)?

Візьміть, для прикладу, ООН. Ми ж не кажемо ЮНО (англійською — United Nations Organization, UNO). Чи замість США — ЮСА (USA — United States of America).

Чи не доцільно було б перейти до справжньої україномовної назви і абревіатури — Північно-атлантична відкрита (договірна) організація — ПАВО? Переконаний, є над чим подумати.

Дмитро ЯНТАРНИЙ.

Бердичів.

КОРОТКО

❒ У рамках добродійної акції «Бути добру» в Харкові безкоштовно роздають насіння городніх культур.
❒ Ціни на хліб у Миколаївській області перевищили середньоукраїнський рівень.
❒ Стосовно депутата однієї з місцевих рад Київщини до суду направлено кримінальну справу.
(За повідомленнями Укрінформу).

НАСТУПНОГО ТИЖНЯ:

❒ Верховна Рада України працюватиме у сесійному режимі.
❒ Міністр закордонних справ України Володимир Огризко відвідає Республіку Молдова.
❒ Відбудеться 75-е засідання Українського клубу на тему «Хто приведе свіжу політичну кров у політику».
❒ З 14 до 17 квітня в Україні перебуватиме з офіційним візитом міністр закордонних справ Республіки Бенін Муса Оканла.

ВІТАННЯ!

Працівникам ракетно-космічної галузі України

Прийміть щирі вітання з професійним святом — Днем працівників ракетно-космічної галузі України.

Ракетно-космічний комплекс є одним із провідних і конкурентоспроможних у структурі промислового виробництва України. Без перебільшення можна сказати, що він, маючи значний науково-технічний, виробничий і кадровий потенціал, значною мірою впливає на розвиток машинобудівної галузі, економіки держави загалом, стверджує авторитет України у світі.

Цілеспрямованість, пошук нового, наполегливість керівників галузі, самовідданість і високий професіоналізм керівників промислових підприємств, організацій та установ, завжди були характерними рисами ракетобудівників.

Космічна діяльність дає змогу сформувати Україні позитивний імідж: розвиненої, з потужним науковим і технічним потенціалом, високотехнологічної держави.

Останніми роками було знайдено нові форми співпраці з провідними аерокосмічними фірмами світу, встановлено плідні контакти з Європейським космічним агентством, Європейською комісією, що дало змогу залучити в Україну значні іноземні інвестиції. Підприємства ракетно-космічного комплексу беруть участь у реалізації багатьох міжнародних космічних проектів, серед яких — «Морський старт», «Дніпро», «Циклон-4», «Наземний старт», міжнародна космічна станція тощо.

На підприємствах галузі розпочато процес реструктуризації, впровадження космічних технологій у виробництво конкурентоспроможної продукції.

Активні дії підприємств космічної галузі на світовому ринку космічних послуг надають впевненості, що економіка України — на правильному шляху реформування та поступового піднесення.

Бажаю всім працівникам галузі і надалі примножувати славу українських ракетобудівників, творити нові космічні проекти на благо українського народу.

Голова Верховної Ради України
Арсеній ЯЦЕНЮК.

***

Шановні друзі!

Прийміть щирі поздоровлення з професійним святом — Днем працівників ракетно-космічної галузі України і Всесвітнім днем авіації та космонавтики.

Ракетно-космічний комплекс України — це значна база розробки і застосування новітніх технологій, могутній рушій науково-технічного прогресу, який повною мірою впливає на розвиток економіки країни, зміцнює її позитивний імідж у світі як космічної держави.

Завдяки самовідданій праці та професіоналізму всіх працівників галузі наша держава утверджується як країна величезних технічних можливостей у створенні космічних проектів.

Підприємства ракетно-космічної галузі беруть участь у реалізації багатьох міжнародних проектів, серед яких проекти нового століття: «Морський старт», «Дніпро», «Наземний старт». Реалізується україно-бразильський проект створення космічного ракетного комплексу «Циклон-4».

Шановні друзі! Бажаю всім вам міцного здоров'я, людського щастя, нових виробничих здобутків для блага Української держави.

Наталія КОРОЛЕВСЬКА,
голова Комітету з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва.

Два студенти розпоряджаються шельфами із запасами нафти і газу

ПАРЛАМЕНТСЬКА ХРОНІКА

Ранкове засідання 11 квітня

ПОЧАТОК НА 1-Й СТОР.

Прем'єр-міністр наголосила, що з початку року в Україні істотно зросла пенсія (на 27 відсотків). При цьому досягненням Юлія Тимошенко вважає те, що нині практично немає пенсіонерів, які б отримували однакову пенсію. Така диференціація є справедливою, вважає прем'єр. Водночас вона наголосила, що нинішнього року жодна літня людина не отримує від держави місячну суму менше за встановлений прожитковий мінімум. Юлія Тимошенко повідомила, що наступний крок із підвищення пенсій і диференціації зарплати уряд має намір зробити в жовтні цього року. Прем'єр-міністр також прозвітувала про підвищення стипендій для студентів. Вона нагадала про виплату майже 5 мільйонам громадян частини втрачених заощаджень, а також про надбавки до пенсії кожній дитині війни. Про якісну роботу уряду, переконана Юлія Тимошенко, свідчить і підвищення разової виплати на народження дитини та збільшення зарплати держслужбовцям. Розповідаючи про втрачені заощадження, Юлія Володимирівна повідомила, що в окремих регіонах мали місце випадки саботажу. Людям, приміром, повідомляли, що свої гроші вони зможуть отримати аж наступного року або видавали замість тисячі гривень лише декілька сотень.

Звітуючи про діяльність Кабміну, Юлія Тимошенко особливо відзначила успіхи, яких вдалося досягти в детінізації економіки. Вона також сказала про те, що Міністерству транспорту вдалося прибрати в «Укрзалізниці» пільгові тарифи, за якими окремі компанії могли перевозити свої вантажі, тоді як іншим доводилося сплачувати сповна. Прем'єр-міністр звернулася з парламентської трибуни до Президента з проханням переглянути свою позицію стосовно неможливості замінити керівництво Фонду держмайна. Вона також попросила народних депутатів якомога швидше розглянути урядові законопроекти, які стосуються поліпшення умов строкової служби.

У своєму виступі Юлія Тимошенко звернула увагу на те, що її урядові вдалося повністю прибрати посередників із внутрішнього енергетичного ринку. Однак, наголосила прем'єр, в Україні є шельфи із значними запасами нафти і газу. Нині їх орендує підприємство, зареєстроване на двох студентів. Цю ситуацію треба неодмінно вирішувати, вважає голова уряду. Завершуючи свій виступ, Юлія Тимошенко сказала: «Уряд за три місяця зробив неможливе, просто дайте йому працювати».

Далі народні обранці заслухали інформацію глави Національного банку **Володимира Стельмаха (на знімку)** про стан грошово-кредитної політики в державі. Однак, як зауважив Голова Верховної Ради Арсеній Яценюк, у залі на цей період залишилися не більше чверті депутатів.

— Така доповідь відбувається лише двічі на рік. — А у нас, виходить, просили-просили, а в результаті, немає що запитати.

Підсумовуючи виступ Голови Нацбанку, глава парламенту наголосив, що інфляційні процеси, які відбуваються сьогодні в країні, жодним чином не пов'язані з діяльністю цієї структури. Нацбанк веде помірковану грошово-кредитну політику, сказав Арсеній Яценюк.

Надія СМІЯН.
Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Засновано орден Свободи

Вечірнє засідання 10 квітня

На початку вечірнього засідання Верховна Рада розглянула повернутий Президентом на повторний розгляд законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усиновлення». За словами заступника міністра у справах молоді та спорту Юрія Сизенка, ухвалений парламентом варіант закону був відхилений Президентом у зв'язку з тим, що змінами до статті 211 Сімейного кодексу та статті 24 Закону «Про охорону дитинства» передбачається встановити, що усиновлення дитини, яка є громадянином України, не може здійснюватися іноземцем, який не перебуває в шлюбі, за винятком, коли іноземець є родичем дитини. А оскільки національне законодавство таких обмежень не передбачає, то глава держави нагадує, що встановлення зазначеного обмеження стосовно іноземців не відповідає Конвенції про права дитини, учасником якої є Україна. Проте член Комітету Верховної Ради з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму Микола Томенко нагадав, що свого часу парламент цілковитою більшістю підтримав цей законопроект, однак на стадії підписання юристи Президента порадили йому відхилити одну норму, яка стосується обмеження на усиновлення іноземцями. «Ми заборонили це зробити, якщо іноземець не перебуває у шлюбі, бо сьогодні ми не маємо жодного двостороннього договору з питань усиновлення з жодною країною, які переважно всиновлюють наших дітей, ми не ратифікували міжнародну Гаазьку конвенцію й, отже, ми взагалі не знаємо, в яких умовах перебувають наші діти», — зазначив М. Томенко. Після цього Верховна Рада відхилила пропозиції Президента та 387 голосами ухвалила цей закон в цілому.

Верховна Рада 231 голосом внесла зміни до Закону «Про державні нагороди України», які передбачають заснування двох нових нагород — ордена Свободи та медалі «За врятоване життя». Далі в цілому було ухвалено законопроект про внесення змін до деяких законів України про оприлюднення інформації стосовно зон радіоактивного забруднення.

Також народні депутати розглянули два проекти постанов про внесення змін до Регламенту Верховної Ради. Перший стосувався унормування діяльності парламентської опозиції та проведення години запитань до уряду, а другий — лише стосовно проведення години запитань до уряду. Враховуючи те, що після рішення Конституційного Суду Верховна Рада працює за Тимчасовим регламентом, головуючий Арсеній Яценюк запропонував народним депутатам проголосувати за основу обидва законопроекти, щоб згодом, змінивши в них слово «Регламент» на «Тимчасовий регламент», ухвалити в цілому. Проте Роман Зварич зауважив, що «забезпечити права опозиції можна винятково в контексті врегламентованого порядку організації і діяльності Верховної Ради, а це така категорія питань, яка відповідно до пункту 21 статті 92, за тлумаченням Конституційного Суду, може вирішуватися лише шляхом прийняття закону, а не постанови, чи то про тимчасовий Регламент, чи про Регламент». Відтак обидва законопроекти було відхилено.

Сергій ЛАВРЕНЮК.

На понеділок скликають збори коаліції

Політрада блоку «Наша Україна — Народна самооборона» запропонувала скликати в понеділок, 14 квітня, загальні збори коаліції за участі глави парламенту і прем'єра. «Ми зробимо все для єдності демократичної коаліції. Нам потрібно провести серйозну і відверту розмову і припинити взаємні обвинувачення», — заявив лідер блоку «НУ—НС» В'ячеслав Кириленко.

«Ми наполягаємо на виконанні нашими партнерами коаліційної угоди і застерігаємо Блок Юлії Тимошенко від односторонніх дій, що можуть нашкодити єдності демократичної коаліції», — відзначив В. Кириленко.

Крім того, він застеріг прем'єра від повторення спроб затвердити порядок проведення земельних аукціонів постановою Кабміну, оскільки така редакція постанови призведе до створення другої Тендерної палати, тільки з продажу землі.

Він також повідомив про «стурбованість членів політради блоку діями керівництва БЮТ, що узгоджені не з «НУ—НС», а з Партією регіонів. Зокрема, голосування проти президентських законопроектів або проти звільнення судді Конституційного Суду Сюзанни Станік.

У свою чергу Прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко повідомила, що має намір узяти участь у розширеному засіданні ради коаліції. Відповідаючи на запитання журналістів про можливе переформатування коаліції, Юлія Тимошенко заявила, що демократична коаліція — єдиний можливий формат, в якому працюватиме БЮТ. «І ми не допустимо дестабілізації й розхитування коаліції і працюватимемо на її єдність», — запевнила вона.

«Я дуже ціную єдність демократичної коаліції і не дозволю, щоб окремі функціонери чи випадкові люди зруйнували цю єдність», — заявила прем'єр.

А вчора бютівець Микола Томенко визнав наявність кризи в коаліції демократичних сил. «Але ця криза не є кризою ідеологічних суперечностей, а є кризою радше відсутності системних комунікацій і прямого діалогу між усіма учасниками коаліції», — вважає народний депутат.

Він звернув увагу на те, що на сьогодні фракція БЮТ жодного разу не мала можливості зустрітися з Президентом, щоб поінформувати його про бачення фракцією спільної роботи глави держави, уряду та парламентської коаліції.

На переконання Миколи Томенка, для того, щоб в рамках коаліції існувала довіра, мусить бути відкритий діалог без політичних посередників.

ФОТОФАКТ

У Національній академії державного управління при Президенті України відбувся «круглий стіл» на тему «Конституційна реформа: перехресні погляди Франція — Україна».
На знімку: професор права, радник Міністерства юстиції України Ніколя Мазіо (ліворуч) і заступник глави секретаріату Президента, секретар Національної конституційної ради України Марина Ставнійчук.

Укрінформ.

Фото Павла БАГМУТА (Укрінформ).

Заява депутатської фракції «Блок Литвина»

у Верховній Раді України та політвиконкому Народної партії щодо політичного тиску на членів Народної партії

Депутатська фракція «Блок Литвина» у Верховній Раді України і політвиконком Народної партії обурені фактами тиску на однопартійців з боку ряду керівників органів державної влади та місцевого самоврядування. Географія таких фактів — від Закарпаття до Луганщини, від Чернігівщини до Криму — дає підстави стверджувати не про поодинокі випадки, а про системні цілеспрямовані гоніння за політичні уподобання.

Увійшли в практику масові звільнення людей, які мають значний професійний і управлінський досвід, але не належать до «провладних» політичних сил.

Саме з таких мотивів звільнено з посади члена Народної партії, голову республіканського комітету лісового та мисливського господарства АР Крим Ковальського А. Й. — відому й авторитетну людину, професіонала з 30-річним досвідом роботи у цій галузі.

Подібна доля спіткала редактора районної газети «Відродження», голову Брусилівської районної організації Народної партії Філоненко Л. М. на Житомирщині.

Не «сподобався» політичним опонентам в Одеській області й директор Хлібної бази № 77, голова Іванівської районної організації Народної партії Бондар Л. П.

Понад півроку не може повноцінно виконувати посадові обов'язки начальник управління Пенсійного фонду в Іршавському районі Закарпатської області, депутат райради від Блоку Литвина Коцан В. П., якого обласний керівник змушує написати заяву про звільнення за власним бажанням.

А в Херсонській області можновладці-політикани домоглися звільнення з посади головного спеціаліста Великоолександрівського відділення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, голови Високопільської районної організації Народної партії Жибак С. М. Шалений тиск здійснюється на директора дитячої спортивної школи, голови Заставнівської районної організації Народної партії Олійник М. М. на Буковині.

Схоже, у нашій державі політична відданість уже стала вагомішим аргументом у доборі кадрів, ніж професіоналізм, чесність і порядність. Безмірне бажання протягти і підтримати «своїх» в окремих випадках доходить до абсурду та межує із вчиненням злочину.

Понад два місяці місцеві органи виконавчої влади та правоохоронні органи Закарпатської області здійснюють дискредитацію та переслідування міського голови м. Ужгорода, керівника Закарпатської регіональної організації Народної партії Ратушняка С. М., прикриваючись при цьому просто безглуздими вигадками та інсинуаціями.

У тому ж Закарпатті депутати Перечинської міської ради виконали політичне замовлення та припинили повноваження міського голови — голови районної організації Народної партії Погоріляка І. М., який двічі обирався на цю посаду громадою. Однак рішення про перевибори тут уже майже півроку не приймаються через страх, що жителі Перечина знову підтримають того ж голову, який відстоює їхні інтереси.

Варто було колишньому голові Перевальської районної ради Луганської області, голові районної організації Народної партії виступити з критикою дій приватних структур, що нівечили сільгоспугіддя «копанками» для незаконного видобутку вугілля, як за вказівкою політичних «кришувальників» від влади відкрили кримінальну справу проти нього. Незважаючи на рішення судів про безпідставність звинувачень, відступати від чорної справи її замовники не збираються.

Виключно політичними мотивами можна пояснити безпідставне та необґрунтоване переведення начальника управління агропромислового розвитку Великописарівської райдержадміністрації Сумської області, голови районної організації Народної партії Скоромного М. О. на посаду заступника начальника цього ж управління.

Через свою партійну належність вже півроку не призначаються на посади голів Монастирищенської та Тальнівської райдержадміністрацій на Черкащині професійні кандидати, які є членами Народної партії. Подібні випадки є в АР Крим та Львівській області.

Окремі наші однопартійці потерпають від неприхованих спроб з відкритим політичним підтекстом позбавити їх права на працю. Так, у Ріпкинському районі на Чернігівщині колишній голова райдержадміністрації Корж В. Б. понад три роки не може влаштуватися на роботу через утиски місцевих керівників.

Депутатська фракція «Блок Литвина» та політвиконком Народної партії вважають неприпустимими будь-які методи політичного тиску і шантажу та вимагають дати адекватну оцінку діям посадових осіб, причетних до переслідувань громадян за їх переконання. Державні службовці, що зловживають своїми повноваженнями та чинять такі ганебні дії, заслуговують на громадський осуд. Таку ж оцінку мусять отримати і їх політичні очільники.

Ми залишаємо за собою право, у разі продовження практики політичних переслідувань, вдатися до більш рішучих форм публічного протесту.

Депутатська фракція «Блок Литвина» у Верховній Раді України, політвиконком Народної партії.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради України

Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України шостого скликання законопроекту про внесення зміни до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності) і про його направлення до Конституційного Суду України

Відповідно до статей 141, 143 Регламенту Верховної Ради України Верховна Рада України **постановляє:**

1. Включити до порядку денного другої сесії Верховної Ради України шостого скликання питання про законопроект про внесення зміни до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності) (реєстр. № 1375 від 18 січня 2008 року), внесений 169 народними депутатами України.

2. Законопроект про внесення зміни до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності) направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо відповідності його вимогам статей 157 та 158 Конституції України (додається).

3. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України А. ЯЦЕНЮК.

м. Київ,
20 березня 2008 року.
№ 149-VI.

ЗАКОНОПРОЕКТ

Про внесення зміни до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності)

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Статтю 80 Конституції України (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, ст. 141) викласти в такій редакції:

«Стаття 80. Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп».

2. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Голова Верховної Ради України.

ПІДСУМКИ ТИЖНЯ

Затяжна інтрига

Верховна Рада плідно попрацювала протягом тижня: прийняла ряд важливих законів. Уряд, у свою чергу, також провів два засідання Кабінету Міністрів. Однак, як то кажуть, інтрига зріє. Скажімо, урядова постанова про проведення земельних аукціонів викликала критику не тільки опонентів і працівників секретаріату Президента, а й колег по коаліції. В'ячеслав Кириленко, лідер фракції «Наша Україна—Народна самооборона» закликав провести раду коаліції і зстеріг БЮТ від односторонніх дій. Натомість Юлія Тимошенко продовжує палко запевняти в тому, що єдність демократичної коаліції буде збережена.

Щоправда, як свідчить підготовка до виборів столичного голови і Київради, єдність ця лише на словах. БЮТ таки висунув свого кандидата на посаду київського градоначальника. Ним став Перший віце-прем'єр-міністр Олександр Турчинов. Окремою колоною на чолі з міністром внутрішніх справ Юрієм Луценком іде в похід за голосами киян «НУ—НС». Окрім Миколи Катеринчука, який вирішив балотуватися на посаду міського голови, а ще хоче випробувати сили Європейської партії, яку він очолює, подався «кандидатувати» і колишній градоначальник Олександр Омельченко.

Отож, на думку багатьох аналітиків, усі шанси перемогти у Києві має... Леонід Черновецький, з яким так боролися і БЮТ, і «Наша Україна—Народна самооборона».

Володимир КОРОЛЮК.

Ніна Карпачова: «Я захищаю права конкретної людини, а не партій»

ЮВІЛЕЇ

14 квітня інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини відзначатиме своє десятиріччя. Протягом цього часу конституційний орган парламентського контролю очолює Ніна Карпачова — народний депутат кількох скликань, заступник голови Союзу юристів, автор понад 50 наукових праць, заслужений юрист.

За 10 років діяльності до інституції Уповноваженого звернулися понад 825 тисяч громадян України та іноземців. Найчастіше доводиться обстоювати порушені права найменш соціально захищених категорій населення — пенсіонерів, інвалідів, дітей-сиріт, одиноких матерів, багатодітних сімей та інших. Останнім часом до Уповноваженого частіше звертаються за захистом своїх прав наймані працівники сільського господарства, підприємці, члени сімей загиблих військовослужбовців, діти війни, неповнолітні. Як і раніше, інституція приділяє увагу стану тримання людей, позбавлених волі.

Першим серйозним випробуванням характеру та професіоналізму першого українського Омбудсмана стало звільнення 27 наших моряків теплоходу «Дюбай валюр» (1998), котрі понад рік утримувалися заручниками під пекучим сонцем у Нігерії, піддавалися нелюдським катуванням та погрозам розстрілу. Вона домоглася повернення на Батьківщину 23 українських моряків-заручників з теплохода «Глобал Скай» з Єгипту (1999), 21 моряка з екіпажу танкера «Навстар-1», затриманого у територіальних водах Іраку (2003), котрим довелося пройти через нелюдські випробування в іракській в'язниці «Абу-Грейб» (2004).

Ніна Карпачова започаткувала боротьбу з транснаціональною работоргівлею, ставши автором закону, який визначив поняття «торгівля людьми», встановив кримінальну відповідальність за цей злочин.

Предметом особливої уваги Уповноваженого стали випадки катування людей. На це в перші роки роботи Омбудсману поскаржилися понад 12 тисяч громадян України. Вперше були оприлюднені факти застосування тортур у слідчих органах.

Понад опір адвокатів СБУ та прокуратури, Франківський суд Львова задовольнив позов Уповноваженого з прав людини. Обласні відділення прокуратури та Служби безпеки виплатили батькам закатованого 26-річного Юрія Мозоли (а справжнім маніяком виявився Анатолій Оноприєнко) 150 тисяч гривень як компенсацію моральної шкоди. Це був безпрецедентний випадок в історії не лише України, а й країн СНД.

По захист своїх прав до Уповноваженого зверталася матір зниклого журналіста Георгія Гонгадзе, яку не хотіли визнавати потерпілою.

На особливому контролі Омбудсмана — надання всебічної допомоги, соціальний захист гірників. Так, не чекаючи на судове рішення, Уповноважений з прав людини наполягла, щоб невідкладно урядова комісія заслухала на своєму засіданні родини незнайдених одинадцяти гірників із донецької шахти імені О. Засядька і по кожному трагічному випадку прийняла окреме рішення щодо виплат відповідних компенсацій у повному обсязі.

За активної участі Уповноваженого поновлено права громадян на особисті заощадження. Майже чотири години в Конституційному Суді вона (вересень 2001-го) вела напружену дискусію з провідними юристами України і довела: встановивши законодавчі обмеження стосовно повернення особистих заощаджень, держава брутально порушила фундаментальні конституційні права і свободи громадян та міжнародні стандарти у галузі прав людини. Конституційний Суд підтримав Уповноваженого.

Обсудсман упродовж десяти років тримає на контролі проблему захисту прав дитини. Зокрема, рішуче виступила на захист конституційних прав дітей на лікування в спеціалізованій лікарні «Охматдит», Сімферопольського та Свалявського будинків дитини, дитячого оздоровчого центру «Молода гвардія», надала матеріальну допомогу дітям-сиротам у Закарпатті, що потерпіло від повені. Відстояла державну програму лікування й оздоровлення постраждалих чорнобильських дітей та дітей-сиріт на Кубі (2001). Захистила право дітей Цюрупинського дитячого будинку-інтернату, хворих на дитячий церебральний параліч, на оздоровлення в одеському санаторії «Хаджибей».

Ніна Карпачова взяла активну участь у боротьбі за життя 5-річної Насті Овчар, котра обгоріла більш як на 80 відсотків, рятуючи під час пожежі дворічну сестричку (2005). Зусиллями Омбудсмана наша співвітчизниця Зінаїда Волошина, яку помилково засудили до смертної кари, після 13 років неволі в абхазькій в'язниці повернулася до України і успішно пройшла курс лікування.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини сприяла й вдосконаленню законодавчої бази захисту прав людини. Низка подань, спрямованих на поліпшення стану забезпечення прав і свобод людини та внесення відповідних змін до законодавства, була надіслана до Президента, Голови Верховної Ради та Прем'єр-міністра.

Так, під час прийняття державного бюджету на 2004 рік Кабінет Міністрів і Верховна Рада врахували подання Уповноваженого, залишивши системи пільг і компенсацій замість адресної грошової допомоги категоріям населення, доходи яких нижчі розміру прожиткового мінімуму.

Через два роки після подання Омбудсмана було ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють.

З перших кроків діяльності Уповноваженого налагоджено плідну співпрацю з Організацією Об'єднаних Націй, її органами й агенціями та їх представництвами в Україні. 10 грудня 2007 року Омбудсман України Ніна Карпачова та Координатор системи ООН в Україні Френсіс О'Доннелл підписали Меморандум про партнерство, а також План спільних заходів на 2008 рік, спрямовані на поліпшення ситуації з дотримання прав людини в Україні.

В інтересах захисту прав і свобод людини налагоджено тісне співробітництво з Омбудсманами багатьох країн.

***

Серед переважної більшості листів, яких надійшло за ці роки понад 220 тисяч — звернення про болючі проблеми сьогодення, про непрості людські долі та випробування. І якщо вдається допомогти людям у поновленні їхніх прав, з'являється особлива пошта — листи-подяки. Вони — яскраве свідчення слів Ніни Карпачової: «Я захищаю права конкретної людини, а не політичних партій».

«Я несу свій хрест, бо я мати. Мати, яка втратила сина. Але як у Вашому серці вміщується весь наш біль. Вночі Ви були у мами Юрія Мозоли, а вранці у мене. І кожен з нас виливає Вам свій біль, біду свою. Я молитимуся Богу за Ваше серце, щоб воно не розірвалося від нашого болю».

Леся Гонгадзе, мати зниклого журналіста Георгія Гонгадзе, Львів.

НОВИНИ

Мінфін перерахував перший транш у сумі 1,7 млн. гривень на підтримку сільгоспспідприємств України, що потерпають від складних кліматичних умов *(Укрінформ)*

«Газета в облозі» — з таким зверненням до влади і читачів на чистій першій полосі вийшло одне з найстаріших видань Одещини — «Собеседник Измаила» *(Укрінформ)*

У НОМЕР

КИЇВ

Лікнеп для вітчизняних бізнесменів від лауреата Нобелівської премії

Нобелівський лауреат премії миру за 2006 рік Мухаммад Юнус відвідав Київ. У своєму напруженому графіку провідний економіст, міжнародний посол доброї волі ООН з ВІЛ/СНІДу знайшов шпаринку для зустрічі з українськими студентами. На ній він докладніше пояснив власну програму мікрофінансування, що включає в себе банківські мікрокредитування, мікрострахування та інші послуги для розвитку малих форм бізнесу. За допомогою цієї системи в країні з низьким соціальним розвитком Бангладеш люди отримали змогу за рахунок кредитів розвинути власну підприємницьку діяльність. Окрім цього пан Юнус наголосив на винятковій ролі бізнесу в подоланні бідності в будь-якій країні й в Україні зокрема, висловивши надію, що скоро й у нас у суспільстві почнуться якісно нові процеси, ініціаторами яких будуть провідні бізнес-структури.

Вл. інф.

ХЕРСОН

На маршрут вийшли зручніші та економніші тролейбуси

Новий тип тролейбуса з'явився на місцевому маршруті №1. Машина обладнана спеціальним пандусом для заїзду інвалідних візків, має зручно й естетично оформлений салон, «пом'якшена» в русі. Ще одна відмінність — на 30 відсотків економніший електродвигун. Вартість одиниці нового транспорту становить 860 тис. грн. До кінця нинішнього року до двох уже курсуючих тролейбусів додасться ще чотири: кошти надійдуть як з державного, так і з міського бюджету.

Алла БРУСИЛОВА.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Одноденний заробіток — на пам'ятник Степану Бандері

Таке рішення прийняли працівники міськвиконкому. Сума їх внеску на спорудження пам'ятника провідникові ОУН становитиме близько 20 тисяч гривень. Приклад колегам подав міський голова Віктор Анушкевичус, який перерахував тисячу гривень. Міськвиконкомівців мають намір підтримати й інші організації, установи та підприємства краю. Адже на спорудження пам'ятника потрібно близько 15 мільйонів гривень.

Дарина НАЗАРЧУК.

ЛУГАНСЬК

«Зелена» нота професійного свята

У Всесвітній день охорони праці, який традиційно відзначається 28 квітня, Луганщина проведе акцію «Моє життя, моя робота, моя безпечна праця». Насамперед у Луганському територіальному управлінні Держгірпромнагляду планують посадити алею пам'яті загиблих працівників. Минулого року, зокрема, на підприємствах області загинуло близько 100 людей. І саме стільки лип та горобини буде висаджено. «Таким чином, — пояснює керівник Луганського територіального управління Олександр Труханов, — ми віддамо шану загиблим, подбаємо про зелені легені міста і звернемо увагу громади на проблеми промислової безпеки. Акція триватиме тиждень, а оновлений «зелений десант» висадиться і напередодні свята.

Алла АНТІПОВА.

Шахта без травматизму — це шахта без людей?

ПОЧАТОК НА 1-Й СТОР.

Чому ж тоді чітка система організації виробництва, без якої не можна було б досягти продуктивності праці, втричі вищої за середньогалузеву, дала збій?

— Треба змінювати психологію в цьому питанні, — переконаний заступник голови Донецької обласної державної адміністрації Олександр Хохотва. — Ми намагаємося створити безпечні робочі місця там, де це зробити неможливо. Не знаємо достеменно, що відбувається у гірничих масивах, що являє собою раптовий викид вугілля і газу. У нас лише теорія, а на практиці... Ми не маємо ефективних методів боротьби з такими явищами. Де вихід? Треба виводити звідти людей. Існує вітчизняна технологія, яка до мінімуму зводить присутність людей в очисних вибоях. Свого часу, коли я працював начальником дільниці, у нас був такий перший автоматизований комплекс. Він був важким в експлуатації, але тепер абсолютно інша елементна база, і це цілком можливо зробити.

Про безлюдну виїмку вугілля гірники говорять не перший рік. Але за цей час далі експериментів не просунулися. Колишній міністр вугільної промисловості України Микола Гринько, який керував галуззю у 80-ті роки, свого часу скептично поставився до такої технології. «Практично це можна здійснити, але чого це коштуватиме? — говорив експміністр в одному з інтерв'ю. — В остаточному підсумку світова практика показала, що потрібно автоматизувати процес, щоб технікою можна було керувати. Але керувати всім, аж до будь-яких нюансів, через несподіванки геології ми не в змозі. І якщо зробити виїмку безлюдною, то доведеться з поверхні бігти на глибину, щоб виправляти можливі поломки устаткування. Занадто дороге задоволення».

«Це дорого коштує лише на етапі початкових внесків, — переконаний О. Хохотва. — У нас, на жаль, завжди рахують початкову суму, а не кінцевий результат. На мільйон тонн вугілля ця техніка кілька разів виправдала б себе. Скажу, можливо, грубо, але переконливо: якби в тій же шахті імені Засядька в лаві було не 32 робітники, а двоє, ми б таких трагедій, мабуть, не зазнали. З цього треба починати».

Торік після низки аварій на шахті імені Засядька заговорили про жалюгідний стан вітчизняної вугільної науки. Пролунали обіцянки профінансувати наукові дослідження і розробки. З цією метою в державному бюджеті на цей рік передбачено 40 мільйонів гривень. Хоча фахівці закликають не очікувати моментальних результатів, оскільки вугільні науково-дослідні інститути нищилися не один рік. А поки що чи не єдиним дійовим способом боротьби з травматизмом є заборона ведення робіт на небезпечних ділянках. Це все одно, що знижувати аварійність на дорогах, перекриваючи рух. При цьому незадовільний стан доріг, низька кваліфікація водіїв, поганий технічний стан автомобілів нікуди не діваються...

Ліна КУЦ.

Донецька область.

Фото Олександра КЛИМЕНКА (з архіву «Голоса України»).

ВООЗ попереджає: глобальне потепління шкодить здоров'ю

Зміна клімату негативно впливає на здоров'я людини. Цього тижня цю тему активно обговорювали: їй було присвячено Всесвітній день здоров'я. Невже клімат — найбільша проблема у світі для здоров'я людей? З цим запитанням «Голос України» звернувся до керівника Бюро ВООЗ в Україні Ігоря Поканевича.

— Можливо, кліматичні зміни і не найбільша загроза сьогодні для здоров'я людини, але тенденції дуже нерадісні. Так, вона відчутна і для європейців, і для українців, в тому числі вплив літньої спеки. За різними оцінками, влітку 2003 року, під час екстремальної спеки в країнах Європи загинуло близько 70 тисяч осіб. Згідно із дослідженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я, впливаючи на чинники навколишнього середовища, можна запобігти десь 19 відсоткам усіх летальних випадків в Україні, а це 155 тисяч щорічно, — коментує Ігор Поканевич.

Люди страждають від спеки, від холоду, від повеней, різних інфекцій тощо. Наприклад, з підвищенням температури кількість мікроорганізмів збільшується, що негативно впливає на безпеку продуктів харчування. Усе це позначається на якості життя та стані здоров'я жителів нашої планети. За прогнозами ВООЗ, до кінця 21-го століття підвищення середньорічної температури на три градуси в європейському регіоні може призвести до 86 тисяч смертей щорічно.

Ольга ВІТЕР.

ФОТОФАКТ

Рада Міжнародного союзу Мужніх татусів стала на захист Олександра Матвійчука (на знімку), **у котрого суд вирішив забрати доньку Аліну, яку він самотужки виховував останні 6,5 року.**

Фото Андрія НЕСТЕРЕНКА.

Багатодітній родині подарували чотирикімнатну квартиру

Сертифікат на 600 тисяч гривень на придбання 4-кімнатної квартири вручили родині вінничан Оксани та Миколи Крижанівських, які виховують десятеро неповнолітніх дітей і проживають при цьому в 2-кімнатній квартирі. Концерн «Укрпромінвест» зробив цей подарунок у рамках Всеукраїнської акції «Зігрій любов'ю дитину». Загалом на підтримку багатодітних сімей на Вінниччині власники концерну, якими є родина Порошенків, пообіцяли виділити півтора мільйона гривень.

А за ініціативою обласної влади в регіоні стартувала ще одна благодійна акція «Зігріта щедрістю дитина — в обіймах Великодньої країни». Грошові внески по п'ять тисяч гривень вже зробили голова облдержадміністрації Олександр Домбровський, голова облради Григорій Заболотний та міський голова Вінниці Володимир Гройсман.

Віктор СКРИПНИК.

Вінницька область.

Виставки у оборонних вежах

У Кам'янці-Подільському знайшли оригінальний спосіб розширити площу експозицій музею-заповідника. Тут відроджують колишні оборонні вежі і облаштовують їх під виставки. Так, щойно відреставрована Казематна вежа прийняла серію чудових гравюр Наполеона Орди. Особливо митець був закоханий у Поділля. Гості та мешканці Кам'янця-Подільського мають змогу вперше оглянути цю збірку. На зміну їй прийдуть колекція зброї, яку подарував Кам'янцю столичний банкір Святослав Кузьмич, а також виставка підсвічників приватного колекціонера Анатолія Прияна.

Віра ШПИЛЬОВА.

Кам'янець-Подільський.

Необґрунтовані ціни «збиватимуть» штрафами

Чи законно дев'ять нафтотрейдерів, які працюють на території області, підвищили ціни на бензин, дизельне пальне та скраплений газ, встановлює Хмельницьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету. У березні, порівняно з початком року, оптові оператори підняли ціни на 15—25 відсотків. Однак, чи справді були для цього об'єктивні підстави, поки що довести не вдалося. Після низки штрафів, до яких змушені були вдатись антимонопольники, в краї вдалося знизити вартість пального на 10—20 копійок.

Ірина КОЗАК.

Хмельницький.

«Нота була запізнілою і м'якою»

ПОЧАТОК НА 1-Й СТОР.

«Треба сильніше, активніше відстоювати свої інтереси. І треба робити заяви не щодо того, щоб просити дати пояснення, а давати оцінку цим заявам», — додав О. Білорус.

«Я чекаю, що таку оцінку дасть і Міністерство закордонних справ, і Президент України. Тому що це дуже віддає і шовінізмом, і неповагою до сусідньої держави», — наголосив голова профільного комітету.

Нагадаємо, ноту в четвер українські дипломати направили у зв'язку з публікацією в газеті «Комерсант» 7 квітня, а також в інших російських ЗМІ, інформації про те, що нібито під час засідання ради Росія—НАТО 4 квітня цього року президентом Російської Федерації було заявлено, що Україна — навіть не країна і навіть не держава.

Також український МЗС вимагає пояснити інтерв'ю міністра закордонних справ Російської Федерації Сергія Лаврова радіо «Эхо Москвы», де фактично підтверджується ця інформація, і потім підкреслюється, що «Росія робитиме все, щоб не допустити вступу в НАТО України і Грузії». Крім того, він опосередковано підтвердив, що чинний президент Російської Федерації Володимир Путін у розмові з президентом США Джорджем Бушем з цього приводу торкнувся питання державності і територіальної цілісності України.

Одеса пам'ятає героїв, які захищали її

Вона вшановує пам'ять тих, хто віддав за неї життя

10 квітня 1944 року ввечері Москва салютувала воїнам Вітчизни, котрі визволили Одесу. Війська 3-го Українського фронту під командуванням одесита генерала армії Родіона Малиновського визволили місто від німецьких і румунських окупантів, що тікали з Чорноморської твердині. 27 з'єднань і частин, які найбільше відзначилися, одержали почесні найменування «Одеські».

З нагоди 64-ї річниці визволення міста у Південній Пальмирі відбулися урочистості. На алеї Слави до пам'ятника Невідомому матросу поклали вінки, а на площі 10-го квітня урочистим маршем пройшла рота почесної варти Південного оперативного командування. У акваторії затоки на хвилі Чорного моря лягли вінки в пам'ять про визволителів міста. Того самого дня у місті вшановували воїнів-визволителів; для них звучали пісні воєнних років, ветерани відвідали школи і розповіли про минулу війну. Одеса пам'ятає тих, хто за неї воював і кого вона втратила. Їхніми іменами названі вулиці і площі, бульвари і сквери, відкриті меморіальні дошки, споруджені пам'ятники. Усе це нагадує нам про мужність і відвагу воїнів, які визволили Одесу і дали їй таку довгоочікувану перемогу.

В'ячеслав ВОРОНКОВ.

Фото Олега ВЛАДИМИРСКОГО.

Самоселів видворили примусово

Під'їзди до будинку блокували два БТРи, встановлено пости ДАІ

Вирішено давню конфліктну ситуацію з багатоквартирним будинком в Алушті на вулиці Ювілейній. Групу кримських татар, які 2005 року самочинно зайняли 14 квартир, за рішенням міського суду виселили.

«Ми — репатріанти, й нам зобов'язані надати житло, але не надають, а квартири ці давно порожні», — заявляли переселенці. Квартири пустували, бо їх законні власники з ордерами не могли вселитися, адже на придбані ними помешкання було накладено арешт у рамках кримінальної справи щодо деяких працівників банку, який фінансував це будівництво. Ситуацією скористалися самоселі, виламавши двері й замки. Потім арешт з квартир зняли, право людей на отримані ними ордери ще раз підтвердила своїм рішенням Алуштинська міськрада. Та потрапити у своє житло власники не могли роками. Виселяли репатріантів у четвер. Операція, яку здійснили співробітники відділу Державної виконавчої служби Головного управління юстиції Миколаївської області, тривала від світанку й допізна. Для гарантування безпеки й порядку було залучено 800 правоохоронців, спецпідрозділи кримської міліції, МНС. Під'їзди до будинку блокували два БТРи, було встановлено пости ДАІ. Обійшлося без серйозних ексцесів. Самоселі переважно добровільно повиносили речі.

Віктор ХОМЕНКО.

Львівська студентка, котра впала з каруселі, померла

Ольга Жагалюк померла в ніч з четверга на п'ятницю в лікарні швидкої і невідкладної допомоги Харкова. Ще напередодні головний лікар Богдан Федак заявив «Голосу України», що його колеги вживають усіх заходів і сподіваються на щасливий результат. Але, на жаль...

Офіційну причину смерті медики поки що не розголошують. Відомо, що Ольга Жагалюк, яка приїхала погостювати до одноліткiв з харківського університету на день фізфаку, минулого вівторка увечері впала з каруселі, що в центральному міському парку. Її одразу відвезли до лікарні швидкої допомоги. Олі зробили три операції. За інформацією, яку має преса, вона дістала серйозні травми — розрив печінки, струс мозку, перелом лівого передпліччя і ушкодження в тазовій області. До проведення операцій дівчина втратила майже три з половиною літри крові.

Студентка фізфаку ХНУ ім. Каразіна Оксана Рябоконь, яка була з Олею того фатального вечора на каруселі, свідчить, що і її тіло усе в синцях після катання на «Матриці» і не вилетіла вона тільки завдяки хлопцям, котрі утримували її. Олю теж тримали, але вона зірвалася.

Катерина Доброніс, теж студентка фізфаку ХНУ, розвагу на «Матриці» згадує як страшний сон. Вона сиділа поруч з Олею під час катання. «Праворуч від мене сиділа дівчинка Настя, я їй кричала: «Я просто не можу, я зараз випаду!» А коли повернулася до Олі, її вже не було. Далі мало що пам'ятаю, кажуть, що тільки кричала: «Зупиніть машину, немає людини!»

Нині атракціон опломбовано. Його технічний стан і законність установлення перевіряє спеціальна комісія. Власник каруселей визнає, що не мав права її запускати, але свою провину в тому, що під час руху випала дівчина, цілком заперечує. За його версією, Оля винна сама.

В інструкції нібито написано, що під час руху людина відповідно до законів фізики вдавлюється в крісло, а захисний бар'єр не дозволяє їй піднятися до повного зупинення. На практиці все виявилося інакше.

Прокуратура почала перевірку надзвичайної події. Напередодні ЦГЗ ГУМВС повідомив, що дівчина була в нетверезому стані. Це також стверджував головний інженер парку Олег Гриненко. Тим часом у телефонній розмові головний лікар лікарні Б. Федак «Голосу України» заявив, що алкоголю в крові дівчини не було виявлено. У свою чергу старший помічник прокурора Харкова Сергій Подорожний заявляє, що навіть якщо Ольга випила, співробітник атракціону, за правилами, не повинен був пускати її кататися.

Микола КОСИЙ.

СВІТ КОРОТКО

УКРАЇНА

Газ за 300 доларів?

Уже в 2009 році середньоазійський газ може подорожчати для «Газпрому» до 210 дол. за 1000 куб. м, що означає підвищення ціни до 290 доларів для України, пишуть російські «Відомості». Річ у тім, що в березні Туркменія, Казахстан і Узбекистан домовилися з «Газпромом», що з 2009 року він купуватиме в них паливо «за європейськими цінами». Перші цифри вже озвучені «Лукойлом», що розробляє в Узбекистані газове родовище. Як написав «Лукойл» у презентації для інвесторів, опублікованій 10 квітня, з січня 2009 року експортна вартість узбецького газу становитиме 210 доларів за 1000 куб. м (сьогодні ця цифра становить 130 дол. за 1000 куб. м, ціна другого півріччя — 160 дол.). Приблизно така ціна і в Туркменії: 130 доларів у першому півріччі і 150 — у другому.

ФРАНЦІЯ

Визволено екіпаж яхти, захопленої піратами

Екіпаж французької яхти, захоплений піратами біля узбережжя Сомалі, визволено. Однак подробиці порятунку заручників поки що не повідомляються. Нагадаємо, що пірати напали на трищоглову французьку яхту класу люкс «Le Ponant» («Зефір») біля берегів Сомалі, коли судно поверталося із Сейшельських островів до місця приписки в Середземному морі. Усього на борту перебувало більш як 30 осіб. Посольство України у Франції підтвердило, що на захопленій яхті була громадянка України. Раніше французькі дипломатичні джерела повідомляли, що пірати не висували ніяких політичних вимог.

МОЛДОВА

Лідери Молдови і Придністров'я зустрілися вперше за сім років

Президент Молдови Володимир Воронін і лідер самопроголошеного Придністров'я Ігор Смирнов учора провели зустріч у придністровському місті Бендери — першу за сім років. Цікаво, що глава Придністров'я до останнього заявляв: переговори можливі лише після визнання незалежності. Як повідомив глава МЗС невизнаної республіки Валерій Лицкай, лідери обговорювали процес врегулювання придністровського конфлікту. Лицкай разом зі своїм молдавським колегою (міністром реінтеграції Василем Шовою) готував зустріч, але її деталі не розголошувалися.

Останнім часом переговори з придністровського врегулювання велися на рівні Василя Шови і Валерія Лицкая. Утім, і ці зустрічі, що відбувалися у форматі «5+2» (Молдова, Наддністрянщина, ОБСЄ, Росія й Україна, а також спостерігачі від США і ЄС), були припинені в лютому 2006 року.

Фото Андрія НЕСТЕРЕНКА.

Через свою байдужість держава втрачає молоді мізки

У столиці відбулася презентація фінального етапу Всеукраїнського конкурсу наукових розробок школярів. У шести секціях списи звели юні науковці з усієї країни. І, на думку професійного журі, вкотре довели — інтелектуальний потенціал чи не найбільше наше багатство.

Приміром, 17-річний Максим Гулак розробив новий вид транспорту для швидкісного переміщення. Його проект, ніби замальовка з книжок-фентезі, — літаючі потяги.

— Зараз Києву, — каже Максим, — дуже потрібно модернізувати транспортну систему. Мій проект (безколісний поїзд на основі двоконтурної магнітної підвіски) цьому допоможе. І що найголовніше — технічна база для цього є.

Мовляв, для приведення у дію потяга потрібен струм силою у 600 амперів. Це стільки само, скільки використовують і нинішні трамваї. Але швидкість, яку зможуть розвивати нові поїзди, сягатиме 450 км за годину.

Менш глобальний, але не менш цінний проект представив Олексій Ястребов. Юнак уже сьогодні в своєму мобільному телефоні має три оператори одночасно. Більше того, для цього йому абсолютно не знадобилося витрачати кошти на суперрозрекламовані новітні версії мобільників. За допомогою унікального пристрою Олексія абонент одночасно може користуватися 16 операторами та їх пропозиціями. «Відразу на програмному рівні йде перепрошивання сім-картки, і потім ви самостійно, коли це буде потрібно, обираєте, з якого саме пакета вам зателефонувати чи відіслати повідомлення. А враховуючи те, що часто розмови у середині однієї мережі є безплатними — це значно зекономить ваш бюджет», — розповідає молодий вчений.

А ось Аліна Гайдак **(на знімку)** потурбувалася про економію державних коштів. Розроблена нею теплостанція покликана використовувати геотермальні води, заощаджуючи невідновлювані джерела (нафта, газ). У подальшому цей винахід можна буде використовувати для обігрівання теплиць, фермерських будівель, а з часом і невеликих будинків.

Керівники проектів школярів переконані, їх роботи зможуть дати потужний економічний ефект для України. Наразі триває робота з отримання патентів. Утім, це досить складний трудо-, а головне — грошоємний процес. Й усі витрати лягають на плечі молодих винахідників та їх сімей.

На думку директора Малої академії наук Оксана Лісового, цю ситуацію треба змінити. І допоможе цьому — програмна підтримка дитячої винахідливості. Мовляв, своєю байдужістю держава втрачає молоді мізки.

Тетяна ГРАДОБЛЯНСЬКА.

На знімку: Аліна Гайдак та її проект.

Додаток до Постанови Верховної Ради України від 8 квітня 2008 року № 247-VI

ТИМЧАСОВИЙ РЕГЛАМЕНТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Про деякі питання нормативно-правового забезпечення порядку роботи Верховної Ради України

У зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 1 квітня 2008 року № 4-рп/2008 Верховна Рада України **постановляє:**

1. Затвердити на період до законодавчого врегулювання питань організації та порядку діяльності Верховної Ради України Тимчасовий регламент Верховної Ради України (додається).

2. Доручити Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект закону про Регламент Верховної Ради України.

3. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України
А. ЯЦЕНЮК

м. Київ, 8 квітня 2008 року. № 247-VI.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Правові засади роботи Верховної Ради України

1. Порядок роботи Верховної Ради України (далі - Верховна Рада), її органів та посадових осіб, засади формування, організації діяльності та припинення діяльності депутатських фракцій, коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді встановлюються Конституцією України, законами України «Про комітети Верховної Ради України», «Про статус народного депутата України», про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України та цим Тимчасовим регламентом Верховної Ради України (далі - Регламентом).

2. Регламент встановлює порядок підготовки і проведення сесій Верховної Ради, її засідань, формування державних органів, визначає законодавчу процедуру, процедуру розгляду інших питань, віднесених до її повноважень, та порядок здійснення контрольних функцій Верховної Ради.

Стаття 2. Місце проведення та мова ведення засідань Верховної Ради

1. Верховна Рада проводить засідання у будинку Верховної Ради (місто Київ, вул. Грушевського, 5).

2. За рішенням Верховної Ради, прийнятим більшістю народних депутатів України (далі - народні депутати) від конституційного складу Верховної Ради, її засідання можуть проводитися в іншому місці. У випадках, передбачених частиною третьою статті 83 Конституції України, Верховна Рада збирається для проведення позачергової сесії у місці, визначеному відповідно до частини четвертої статті 11 цього Регламенту.

3. Засідання Верховної Ради ведуться державною мовою.

4. Промовець, який не володіє державною мовою, може виступати іншою мовою. Переклад його виступу державною мовою, у разі необхідності, забезпечує Апарат Верховної Ради.

Стаття 3. Відкритість і гласність роботи Верховної Ради

1. Засідання Верховної Ради є відкритими і гласними, крім випадків, установлених Конституцією України та цим Регламентом.

2. Відкритість засідань Верховної Ради забезпечується шляхом допуску на них в установленому порядку представників засобів масової інформації.

3. Представники засобів масової інформації акредитуються на певний строк або на весь термін роботи поточної сесії Верховної Ради при її Апараті в порядку, визначеному відповідним Положенням, яке затверджується Головою Верховної Ради України. Відмова в акредитації повинна бути вмотивована. Апарат Верховної Ради може надавати акредитованим представникам засобів масової інформації матеріали, які надаються народним депутатам, за винятком тих, про нерозголошення чи ненадання яких у встановленому порядку прийнято відповідне рішення.

4. У разі порушення представником засобів масової інформації закону або цього Регламенту він позбавляється акредитації у порядку, визначеному Положенням, зазначеним у частині третій цієї статті.

5. Гласність засідань Верховної Ради забезпечується шляхом їх трансляції по телебаченню і радіо, публікації стенографічних бюлетенів засідань Верховної Ради, її рішень у «Відомостях Верховної Ради України», газеті «Голос України» та інших виданнях Верховної Ради, а також шляхом розміщення інформації на офіційному веб-сайті Верховної Ради. Час, обсяг, форма трансляції, обсяг друку визначаються відповідно до закону цим Регламентом, окремими постановами Верховної Ради.

6. У повному обсязі у прямому ефірі по радіо та телебаченню, запису у вечірні години по телебаченню транслюються:

1) складення присяги народними депутатами;

2) відкриття сесії Верховної Ради;

3) розгляд організаційних питань першої сесії Верховної Ради нового скликання;

4) розгляд питання про обрання, відкликання Голови Верховної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України;

5) розгляд питання про формування Кабінету Міністрів України;

6) складення присяги Українському народові новообраним Президентом України на урочистому засіданні Верховної Ради;

7) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

8) проведення «Дня Уряду України» у Верховній Раді;

9) проведення парламентських слухань;

10) засідання з питання про відповідальність Кабінету Міністрів України;

11) розгляд інших питань згідно з рішенням Верховної Ради.

Стаття 4. Закриті пленарні засідання Верховної Ради

1. Закриті пленарні засідання Верховної Ради для розгляду окремо визначених питань проводяться за рішенням Верховної Ради, прийнятим після скороченого обговорення більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

2. На закритому пленарному засіданні Верховної Ради мають право бути присутніми: Президент України, Прем'єр-міністр України, а також особи, присутність яких визнана Верховною Радою необхідною. Головуючий на закритому пленарному засіданні повідомляє народним депутатам про запрошених на це засідання осіб.

3. Особам, які беруть участь у закритому пленарному засіданні Верховної Ради, забороняється використовувати фото-, кіно-, відеотехніку, засоби зв'язку, звукозапису та обробки інформації.

4. Наприкінці закритого пленарного засідання Верховна Рада після скороченого обговорення приймає рішення щодо необхідності публікації стенографічного бюлетеня, результатів голосування, прийнятого рішення та інших відомостей щодо цього засідання.

5. Стенографування, підготовка протоколу закритого пленарного засідання Верховної Ради здійснюються відповідними структурними підрозділами Апарату Верховної Ради в режимі, що унеможливлює розголошення обговорюваних на засіданні питань.

Стаття 5. Розміщення народних депутатів і запрошених осіб у залі засідань Верховної Ради

1. Народні депутати на першому пленарному засіданні Верховної Ради нового скликання розміщуються в залі засідань Верховної Ради у порядку, рекомендованому Підготовчою депутатською групою. У подальшому порядок розміщення народних депутатів визначається комітетом, до предмета відання якого належать питання регламенту, за пропозиціями депутатських фракцій.

2. Під час пленарного засідання Верховної Ради в залі засідань не можуть перебувати особи, які не є народними депутатами, за винятком особи, яка супроводжує народного депутата-інваліда, та працівників Апарату Верховної Ради, що виконують функцію з обслуговування пленарних засідань Верховної Ради.

3. Особи, запрошені на пленарне засідання Верховної Ради, розміщуються на відведених для них в установленому порядку місцях.

Стаття 6. Запрошення на пленарне засідання Верховної Ради

1. На пленарному засіданні Верховної Ради без запрошення мають право бути присутніми Президент України, Прем'єр-міністр України.

2. На пленарне засідання Верховної Ради можуть бути запрошені особи, присутність яких необхідна під час розгляду питань порядку денного, а також особи, запрошені народними депутатами. Заяви для оформлення дозволу на присутність осіб, запрошених народним депутатом, подаються ним до Апарату Верховної Ради не пізніш як за день до пленарного засідання Верховної Ради. У день пленарного засідання дозвіл на присутність осіб, запрошених народним депутатом, надається Головою Верховної Ради України або Першим заступником чи заступником Голови Верховної Ради України.

3. За процедурним рішенням Верховної Ради, прийнятим не менш як третиною голосів народних депутатів від її конституційного складу, Верховна Рада може офіційно запросити або вимагати присутності на її пленарному засіданні будь-якої посадової чи службової особи, крім суддів Конституційного Суду України, суддів судів загальної юрисдикції.

4. Комітет Верховної Ради, тимчасова спеціальна комісія чи тимчасова слідча комісія Верховної Ради (далі - відповідно комітет, тимчасова спеціальна комісія, тимчасова слідча комісія) мають право вносити пропозиції про присутність відповідних осіб на пленарному засіданні Верховної Ради під час розгляду питань, підготовка яких здійснюється відповідно цим комітетом, тимчасовою спеціальною комісією чи тимчасовою слідчою комісією.

5. Головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради повідомляє народним депутатам про офіційно запрошених осіб, присутніх на пленарному засіданні Верховної Ради.

6. Народні депутати попередніх скликань мають право бути присутніми на відкритих пленарних засіданнях Верховної Ради, вони розміщуються на відведених для них в установленому порядку місцях.

Стаття 7. Забезпечення діяльності Верховної Ради

1. Організаційне, правове, наукове, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради, її органів, народних депутатів, депутатських фракцій, коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді здійснює Апарат Верховної Ради.

2. Структура Апарату Верховної Ради затверджується більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради за поданням комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту.

3. Апарат Верховної Ради діє на основі Положення про Апарат Верховної Ради, яке затверджується постановою Верховної Ради.

4. Кошторис витрат, пов'язаних із діяльністю Верховної Ради на наступний рік, затверджується Верховною Радою до прийняття закону про Державний бюджет України на наступний рік за висновками комітетів, до предметів відання яких належать питання регламенту і бюджету.

Стаття 8. Керівник Апарату Верховної Ради України

1. Керівник Апарату Верховної Ради України призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою.

2. Кандидатуру на посаду керівника Апарату Верховної Ради України визначає і пропонує Верховній Раді Голова Верховної Ради України.

3. Керівник Апарату Верховної Ради України відповідальний перед Верховною Радою і підзвітний їй.

4. Керівник Апарату Верховної Ради України може бути достроково звільнений з посади Верховною Радою за його особистою заявою чи за вмотивованою пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

5. Постанова Верховної Ради про призначення на посаду чи звільнення з посади керівника Апарату Верховної Ради України приймається відкритим поіменним голосуванням.

Розділ II
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Глава 1
СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 9. Форми роботи Верховної Ради

1. Верховна Рада проводить свою роботу сесійно. Сесії є чергові та позачергові.

2. Відкриття сесії Верховної Ради оголошується головуючим на пленарному засіданні на початку її першого пленарного засідання, закриття - по завершенні останнього пленарного засідання.

3. Кожна сесія Верховної Ради починається і завершується виконанням у залі засідань Верховної Ради Державного Гімну України.

4. Сесії Верховної Ради складаються із засідань Верховної Ради, засідань комітетів, тимчасових слідчих комісій і тимчасових спеціальних комісій, що проводяться у період між пленарними засіданнями, роботи народних депутатів у депутатських фракціях та з виборцями. Комітет, тимчасова спеціальна комісія чи тимчасова слідча комісія можуть проводити свої засідання одночасно з пленарними засіданнями Верховної Ради лише за процедурним рішенням Верховної Ради.

5. Засідання Верховної Ради можуть бути пленарними, урочистими, а також можуть проводитися у формі парламентських слухань.

Стаття 10. Чергові сесії Верховної Ради

1. Чергові сесії Верховної Ради, крім першої сесії (частина перша статті 15 цього Регламенту), починаються першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року, а завершуються відповідно не пізніш як за 45 та 10 днів до початку наступної сесії. Верховна Рада може прийняти постанову про зміну строків завершення сесії.

2. Інформація про дату і час початку чергової сесії Верховної Ради, а також про місце і час реєстрації народних депутатів Апаратом Верховної Ради не пізніш як за три дні до початку роботи чергової сесії Верховної Ради доводиться до відома кожного народного депутата та публікується в газеті «Голос України».

3. Верховна Рада процедурним рішенням може доручити окремим комітетам, тимчасовим спеціальним комісіям чи тимчасовим слідчим комісіям продовжити їх роботу після закінчення чергової сесії Верховної Ради.

4. Продовжити роботу після закінчення чергової сесії Верховної Ради комітет, тимчасова спеціальна комісія чи тимчасова слідча комісія можуть також за власною ініціативою, якщо за це проголосувало більше половини членів відповідного комітету, тимчасової спеціальної комісії чи тимчасової слідчої комісії від їх складу, затвердженого Верховною Радою. Про прийняте рішення комітет, тимчасова спеціальна комісія чи тимчасова слідча комісія інформують Голову Верховної Ради України, а у разі його відсутності - Першого заступника чи заступника Голови Верховної Ради України, який виконує обов'язки Голови Верховної Ради України.

Стаття 11. Позачергові сесії Верховної Ради

1. Позачергові сесії Верховної Ради, із зазначенням порядку денного, скликаються Головою Верховної Ради України відповідно до частини другої статті 83 Конституції України. Вмотивовані вимоги про скликання позачергової сесії Верховної Ради, підписані їх ініціаторами, разом із проектами документів, які пропонуються до розгляду, надсилаються Голові Верховної Ради України. При цьому підписи ініціаторів не відкликаються.

2. Позачергова сесія Верховної Ради скликається не пізніш як у семиденний строк після дня надходження вимоги про її скликання, поданої відповідно до частини другої статті 83 Конституції України. Розпорядження Голови Верховної Ради України про скликання позачергової сесії Верховної Ради публікується у газеті «Голос України» не пізніш як за три дні до її відкриття із зазначенням питань, які пропонується розглянути на позачерговій сесії Верховної Ради.

3. Документи, які пропонується розглянути на позачерговій сесії Верховної Ради, надаються народним депутатам не пізніш як за три дні до відкриття позачергової сесії Верховної Ради.

4. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада збирається на позачергову сесію не пізніш як у дводенний строк без скликання і працює до скасування воєнного чи надзвичайного стану. Голова Верховної Ради України, а у разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України, який виконує обов'язки Голови Верховної Ради України, визначає місце і час проведення засідання Верховної Ради, про що терміново повідомляється народним депутатам.

Глава 2
ПЕРША СЕСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ НОВОГО СКЛИКАННЯ

Стаття 12. Інформаційне забезпечення новообраних народних депутатів до першої сесії Верховної Ради

1. Апарат Верховної Ради не пізніш як через сім днів після офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів надсилає народним депутатам:

1) Конституцію України;

2) текст офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України;

3) Регламент Верховної Ради України;

4) Закон України «Про статус народного депутата України»;

5) Закон України «Про комітети Верховної Ради України»;

6) закон про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України;

7) Положення про помічника-консультанта народного депутата України;

8) Положення про Апарат Верховної Ради;

9) список посадових осіб Апарату Верховної Ради та їх службові телефони;

10) довідковий матеріал про обраних народних депутатів, який повинен містити такі дані: прізвище, ім'я та по батькові народного депутата, рік народження, освіта, професія, останнє місце роботи, посада, партійність і належність до політичної партії (виборчого блоку політичних партій), поштова адреса та номери телефонів, вказані народним депутатом;

11) постанову Верховної Ради про перелік комітетів Верховної Ради попереднього скликання.

Стаття 13. Формування та організація роботи Підготовчої депутатської групи

1. Для підготовки пропозицій щодо організації та проведення пленарних засідань першої сесії Верховної Ради нового скликання, підготовки проектів відповідних актів Голова Верховної Ради України попереднього скликання, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України організовує формування Підготовчої депутатської групи з числа новообраних народних депутатів.

2. Політичні партії (виборчі блоки політичних партій), які за результатами виборів народних депутатів взяли участь у розподілі депутатських мандатів, делегують до складу Підготовчої депутатської групи народних депутатів за квотою один представник від 15 народних депутатів, обраних за виборчими списками політичних партій (виборчих блоків політичних партій). Якщо після розподілу квот залишаються народні депутати, кількість яких становить вісім і більше народних депутатів, у такому випадку також пропонується по одному представнику від цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій). Письмова пропозиція щодо кандидатури народного депутата - представника політичної партії (виборчого блоку політичних партій) за підписом керівника відповідної політичної партії (керівного органу виборчого блоку політичних партій) подається Голові Верховної Ради України попереднього скликання, а в разі його відсутності - Першому заступнику чи заступнику Голови Верховної Ради України.

3. Перше засідання Підготовчої депутатської групи скликає Голова Верховної Ради України попереднього скликання, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України не пізніш як через 10 днів після офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів, за умови обрання не менш як двох третин народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Якщо Голова Верховної Ради України попереднього скликання, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України не скликає з будь-яких причин у зазначений термін перше засідання Підготовчої депутатської групи, народні депутати, делеговані до її складу, збираються на її засідання самостійно наступного дня після закінчення десятиденного строку.

4. Підготовча депутатська група обирає із свого складу голову, заступника голови і секретаря групи та здійснює роботу на засадах, установлених для тимчасових спеціальних комісій. Підготовча депутатська група припиняє свою діяльність після створення комітетів.

5. Підготовча депутатська група звітує про проведену роботу першій сесії Верховної Ради нового скликання.

Стаття 14. Порядок складення присяги народним депутатом України

1. Перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради на урочистому засіданні Верховної Ради новообрані народні депутати складають перед Верховною Радою присягу, текст якої визначено статтею 79 Конституції України.

2. Голова Верховної Ради України попереднього скликання запрошує новообраних народних депутатів до складення присяги і надає слово для її зачитування найстаршому за віком народному депутату. Найстарший за віком народний депутат пропонує всім новообраним народним депутатам встати і після цього зачитує текст присяги.

3. Після зачитування тексту присяги Голова Верховної Ради України попереднього скликання запрошує новообраних народних депутатів скріпити присягу своїми підписами під її текстом.

4. На урочисте засідання Верховної Ради з нагоди складення присяги новообраними народними депутатами Апаратом Верховної Ради запрошуються народні депутати попереднього скликання, Президент України, Прем'єр-міністр України, Голова Центральної виборчої комісії, члени Кабінету Міністрів України, Голова та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Генеральний прокурор України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Рахункової палати, інші офіційні особи за рішенням Підготовчої депутатської групи.

5. У разі складення присяги народним депутатом окремо він зачитує текст присяги і скріплює його підписом на пленарному засіданні Верховної Ради.

6. Підписані народними депутатами тексти присяги зберігаються в установленому порядку в архіві Верховної Ради.

Стаття 15. Відкриття першої сесії новообраної Верховної Ради

1. Верховна Рада нового скликання збирається на першу сесію у залі засідань Верховної Ради не пізніше ніж на тридцятий день після офіційного оголошення про обрання не менш як двох третин народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

2. Апарат Верховної Ради забезпечує реєстрацію народних депутатів, які прибули на першу сесію новообраної Верховної Ради.

3. Перше засідання першої сесії новообраної Верховної Ради відкриває найстарший за віком народний депутат. До обрання Верховною Радою Тимчасової президії першої сесії засідання Верховної Ради веде голова Підготовчої депутатської групи.

Стаття 16. Послідовність розгляду питань на першій сесії новообраної Верховної Ради

1. До сформування персонального складу комітетів на пленарних засіданнях першої сесії новообраної Верховної Ради питання розглядаються в такій послідовності:

1) формування Тимчасової президії першої сесії;

2) оголошення Прем'єр-міністром України чи особою, яка виконує обов'язки Прем'єр-міністра України, про складення повноважень Кабінету Міністрів України перед новообраною Верховною Радою;

3) обрання Лічильної комісії;

4) вирішення питання про висвітлення роботи першої сесії Верховної Ради;

5) заслуховування позачергового послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

6) доповідь Голови Верховної Ради України попереднього скликання про стан законодавчої роботи;

7) заслуховування доповіді Підготовчої депутатської групи, запитання доповідачу і відповіді на них;

8) про перелік комітетів та предмети їх відання;

9) про формування та реєстрацію депутатських фракцій;

10) про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді;

11) обрання Голови Верховної Ради України;

12) обрання Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України;

13) обрання голів комітетів, перших заступників, заступників голів, секретарів та членів комітетів;

14) про Погоджувальну раду депутатських фракцій у Верховній Раді (далі - Погоджувальна рада).

2. Зазначений у частині першій цієї статті перелік питань не потребує обговорення і затвердження Верховною Радою. У разі необхідності Верховна Рада може прийняти рішення про зміну послідовності розгляду питань зазначеного переліку.

3. Стосовно послання Президента України, доповіді Підготовчої депутатської групи та доповіді Голови Верховної Ради України попереднього скликання рішення Верховною Радою не приймаються.

4. Порядок денний першої сесії Верховної Ради на подальший період (з урахуванням законодавчої діяльності Верховної Ради попереднього скликання) розглядається і затверджується відповідно до вимог цього Регламенту.

Стаття 17. Лічильна комісія

1. Лічильна комісія обирається для організації голосувань Верховної Ради і визначення їх результатів. Лічильна комісія підраховує голоси під час голосування, за дорученням Верховної Ради в разі необхідності встановлює присутність народних депутатів на пленарному засіданні, а також розглядає звернення народних депутатів, пов'язані з порушенням порядку голосування чи іншими перешкодами в голосуванні, здійснює контроль за використанням електронної системи підрахунку голосів картками (далі - електронна система) (стаття 43 цього Регламенту).

2. Лічильна комісія обирається Верховною Радою з числа народних депутатів з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій шляхом відкритого поіменного голосування за списком без його обговорення.

3. Лічильна комісія обирає зі свого складу голову, заступника голови і секретаря. Засідання Лічильної комісії проводяться гласно і відкрито. У роботі Лічильної комісії не можуть брати участі народні депутати, кандидатури яких внесено для голосування.

Стаття 18. Тимчасова президія першої сесії Верховної Ради

1. Тимчасова президія першої сесії Верховної Ради складається з п'яти народних депутатів. До її складу входять голова Підготовчої депутатської групи та по одному представнику від кожної із чотирьох політичних партій (виборчих блоків політичних партій), які за результатами виборів народних депутатів до Верховної Ради отримали найбільшу кількість депутатських мандатів.

2. Члени Тимчасової президії першої сесії Верховної Ради почергово виконують обов'язки головуючого на пленарному засіданні до обрання Голови Верховної Ради України. Рішення Верховної Ради, прийняті в цей період, підписують усі члени Тимчасової президії першої сесії Верховної Ради.

3. Після обрання Голови Верховної Ради України він веде пленарне засідання Верховної Ради, а Тимчасова президія першої сесії Верховної Ради припиняє свою діяльність.

Глава 3
ПІДГОТОВКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗГЛЯДУ ПИТАНЬ НА СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 19. Календарний план роботи сесії Верховної Ради

1. За звичайних обставин перший і третій тижні кожного календарного місяця впродовж сесії відводяться для пленарних засідань Верховної Ради, другий - для роботи в комітетах, тимчасових спеціальних комісіях і тимчасових слідчих комісіях, депутатських фракціях, четвертий - для роботи народних депутатів з виборцями.

2. У разі необхідності, після можливого скороченого обговорення, більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради приймається рішення про одноразову (ad hoc) зміну місячного, тижневого або денного порядку роботи Верховної Ради.

3. У вівторок та четвер тижня, відведеного для пленарних засідань, якщо не прийнято (ad hoc) іншого рішення Верховної Ради, протягом дня проводяться два засідання: ранкове - з 10 до 14 години з перервою з 12 години до 12 години 30 хвилин і вечірнє - з 16 до 18 години. У середу та п'ятницю проводяться лише ранкові засідання. Друга половина середи відводиться для роботи народних депутатів у комітетах, тимчасових спеціальних комісіях та тимчасових слідчих комісіях, депутатських фракціях. Понеділок та друга половина п'ятниці відводяться для самостійної роботи народних депутатів, пов'язаної із здійсненням депутатських повноважень.

4. Пленарне засідання Верховної Ради може бути продовжено головуючим на пленарному засіданні понад визначений у частині третій цієї статті час не більш як на 15 хвилин.

5. Верховна Рада може прийняти рішення щодо одноразової зміни тривалості пленарного засідання. Рішення про продовження пленарного засідання після 18 години більш як на 15 хвилин приймається Верховною Радою на ранковому засіданні того ж дня.

6. У період проведення пленарних засідань, як правило, щопонеділка проводиться засідання Погоджувальної ради.

7. Проект календарного плану роботи сесії Верховної Ради готується комітетом, до предмета відання якого належать питання регламенту, за участю Апарату Верховної Ради та з урахуванням пропозицій депутатських фракцій. Проект постанови Верховної Ради про затвердження календарного плану роботи сесії Верховної Ради вносять на розгляд Верховної Ради народні депутати - члени комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту.

8. У невідкладних випадках у період між пленарними засіданнями під час сесії Верховної Ради на вмотивовану вимогу осіб, які згідно з Конституцією України мають право вимагати скликання позачергової сесії Верховної Ради, а також за пропозицією Погоджувальної ради (пункт 4 частини чотирнадцятої статті 68 цього Регламенту) Голова Верховної Ради України не пізніш як у триденний строк скликає додаткове пленарне засідання Верховної Ради. До порядку денного такого засідання включаються лише питання, розгляд яких визначено у пропозиціях про скликання такого засідання.

Стаття 20. Порядок денний сесії Верховної Ради

1. Порядок денний сесії Верховної Ради затверджується Верховною Радою на кожну чергову сесію.

2. Порядок денний сесії Верховної Ради включає два розділи:

перший - питання, повністю підготовлені для розгляду Верховною Радою і у встановленому порядку надані народним депутатам;

другий - питання, підготовку і доопрацювання яких Верховна Рада доручає здійснити комітетам, тимчасовим спеціальним комісіям, а також законопроекти, визначені Президентом України як невідкладні.

3. Порядок денний сесії Верховної Ради має містити інформацію про назви, реєстраційні номери та дати реєстрації проектів законів, постанов та інших актів Верховної Ради, суб'єктів права законодавчої ініціативи; відомості щодо невідкладності розгляду; назву головного комітету, тимчасової спеціальної комісії чи тимчасової слідчої комісії, відповідальних за підготовку питання до розгляду Верховною Радою.

4. До порядку денного сесії Верховної Ради включаються позачергово без голосування:

1) закони, повернуті з пропозиціями Президента України на повторний розгляд;

2) проект закону про Державний бюджет України на наступний рік;

3) законопроекти, які готуються (підготовлені) за дорученням Верховної Ради до другого чи третього читання;

4) питання про складення присяги, питання про призначення, обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад, а також питання щодо здійснення парламентського контролю, розгляд яких є виключним правом Верховної Ради у випадках, передбачених Конституцією України та законами України;

5) щорічні та позачергові послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

6) проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період та звіт про стан виконання Державного бюджету України поточного року;

7) проекти законів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсацію міжнародних договорів України;

8) питання організації роботи Верховної Ради та її органів;

9) інші питання, передбачені в цьому Регламенті.

Стаття 21. Формування порядку денного сесії Верховної Ради

1. Пропозиції щодо проекту порядку денного сесії Верховної Ради узагальнюються Апаратом Верховної Ради за поданнями комітетів, тимчасових слідчих комісій та тимчасових спеціальних комісій про включення питань до того чи іншого розділу. Після їх обговорення та схвалення Погоджувальною радою проект постанови про порядок денний сесії Верховної Ради вноситься Головою Верховної Ради України на затвердження Верховною Радою.

2. Питання затвердженого порядку денного сесії Верховної Ради, які залишилися не розглянутими на черговій сесії Верховної Ради, включаються до проекту порядку денного наступної чергової сесії Верховної Ради того самого скликання, який затверджується в установленому цим Регламентом порядку.

3. Проект порядку денного сесії Верховної Ради надається народним депутатам під час їх реєстрації на початку чергової сесії. Проект рішення про внесення змін до затвердженого порядку денного сесії Верховної Ради надається народним депутатам не пізніш як за день до його розгляду.

Стаття 22. Затвердження проекту порядку денного сесії Верховної Ради

1. Схвалений Погоджувальною радою проект порядку денного сесії Верховної Ради разом з переліком нерозглянутих і невідкликаних законопроектів на попередній сесії Верховної Ради, а також тих законопроектів, які комітети за висновками їх попереднього розгляду пропонують не включати до проекту порядку денного сесії Верховної Ради, вноситься Головою Верховної Ради України на затвердження Верховною Радою. Пропозиції щодо будь-якого питання проекту порядку денного сесії Верховної Ради обговорюються за скороченою процедурою, якщо інше не встановлено цим Регламентом.

2. Пропозиція до проекту порядку денного сесії Верховної Ради, яка за результатами голосування Верховної Ради не отримала необхідної кількості голосів народних депутатів, зазначеної у частині третій цієї статті, вважається відхиленою.

3. Проект постанови Верховної Ради про затвердження порядку денного сесії Верховної Ради приймається в цілому більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

Стаття 23. Внесення змін до порядку денного сесії Верховної Ради

1. До затвердженого порядку денного сесії Верховної Ради можуть включатися додаткові питання шляхом внесення змін до нього. Питання, включені до порядку денного сесії, можуть переноситися, змінюватися чи виключатися з нього після обговорення за скороченою процедурою. Пропозиції про внесення змін до затвердженого порядку денного сесії Верховної Ради готуються і вносяться в такому самому порядку, як до проекту порядку денного сесії Верховної Ради.

2. Постанова про включення, виключення чи перенесення розгляду питань затвердженого в цілому порядку денного сесії Верховної Ради за наполяганням суб'єкта права законодавчої ініціативи приймається більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

3. Рішення про перенесення розгляду питань, включених до порядку денного сесії Верховної Ради, може прийматися не більше одного разу щодо одного й того ж питання, за винятком питань про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України або їх денонсацію. Перенесене питання порядку денного сесії Верховної Ради може бути розглянуто на позачерговій сесії Верховної Ради. Не підлягають перенесенню на наступну сесію Верховної Ради питання, зазначені в пунктах 7, 9, 12, 12^1, 23, 28, 30, 31 частини першої статті 85 Конституції України.

Стаття 24. Розклад пленарних засідань сесії Верховної Ради

1. Проект розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради на кожний місяць сесії готується Апаратом Верховної Ради за поданнями комітетів, тимчасових спеціальних комісій та тимчасових слідчих комісій з урахуванням пропозицій депутатських фракцій відповідно до затвердженого порядку денного сесії Верховної Ради і подається на розгляд Погоджувальної ради. Проект розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради має містити інформацію про день і час проведення та порядок денний пленарних засідань, назви, реєстраційні номери законопроектів (у тому числі й альтернативних) із зазначенням суб'єктів права законодавчої ініціативи, дату їх надання народним депутатам.

2. Схвалений Погоджувальною радою проект розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради в той же день направляється комітетам, тимчасовим спеціальним комісіям та тимчасовим слідчим комісіям, депутатським фракціям. Наступного дня після засідання Погоджувальної ради до початку ранкового пленарного засідання проект розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради надається народним депутатам.

Стаття 25. Тижневий порядок денний пленарних засідань Верховної Ради

1. Порядок денний пленарних засідань Верховної Ради на кожний день пленарного тижня готується Апаратом Верховної Ради на підставі затвердженого розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради з урахуванням передбаченої в ньому черговості та фактичного стану готовності кожного питання до розгляду Верховною Радою.

2. У порядку денному пленарних засідань Верховної Ради мають зазначатися реєстраційні номери та назви законопроектів (у тому числі й альтернативних), суб'єкти права законодавчої ініціативи, дати надання законопроектів народним депутатам; визначені доповідачі і співдоповідачі; орієнтовний час розгляду питань.

3. У дні проведення пленарних засідань щотижня на початку ранкового пленарного засідання відводиться до 30 хвилин для стислих (до трьох хвилин): у вівторок - оголошень, заяв, повідомлень, пропозицій (крім тих, що вносяться у спеціально встановленому цим Регламентом порядку) від депутатських фракцій; у середу - оголошень, заяв, повідомлень, пропозицій народних депутатів; у п'ятницю - оголошень запитів та прийняття рішень про підтримку та направлення запитів. У п'ятницю першого і третього тижня місяця з 13 до 14 години відводиться час для виступів народних депутатів «з різних питань». У п'ятницю третього тижня місяця з 10 години відводиться час для оголошення запитів та прийняття рішень про підтримку та направлення запитів, а також обговорення відповідей на запити народних депутатів за участю керівників та посадових осіб державних органів (крім органів судової влади), органів місцевого самоврядування, які відповідають на запити і запитання народних депутатів.

4. Питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради розглядаються в тій послідовності, у якій їх включено до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради.

5. Питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради, що залишилися не розглянутими на пленарному засіданні, розглядаються Верховною Радою першими на наступному пленарному засіданні Верховної Ради.

6. Апарат Верховної Ради забезпечує отримання народними депутатами порядку денного на наступний день пленарних засідань (за винятком питань, передбачених частиною п'ятою цієї статті) до 18 години дня, що йому передує.

Глава 4
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 26. Реєстрація учасників та ведення пленарних засідань Верховної Ради

1. Перед відкриттям кожного пленарного засідання проводиться реєстрація народних депутатів особисто на підставі пред'явлення посвідчення народного депутата та підтвердження своєї присутності власноручним підписом, а також за допомогою електронної системи.

2. На початку ранкового та вечірнього пленарних засідань Апарат Верховної Ради подає головуючому на пленарному засіданні список народних депутатів, відсутніх на пленарному засіданні Верховної Ради на підставі розпоряджень Голови Верховної Ради України, Першого заступника Голови Верховної Ради України (перебування у відрядженні, відпустці). Такий список одночасно висвітлюється на моніторі головуючого на пленарному засіданні.

3. Підставою для відсутності народного депутата на пленарних засіданнях Верховної Ради, які проводяться відповідно до календарного плану роботи сесії Верховної Ради, є виконання народним депутатом у цей час доручень Верховної Ради та інші поважні причини: тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка у зв'язку з народженням дитини, відпустка для догляду за дитиною, відпустка у зв'язку з одруженням, відпустка у зв'язку із смертю рідних, документально підтверджені транспортні перешкоди. Поважними причинами відсутності народного депутата на пленарному засіданні Верховної Ради є й інші обставини, коли згідно з законодавством працівнику надається відпустка.

4. Дані письмової реєстрації є підставою для нарахування виплат народному депутату за час участі в пленарних засіданнях Верховної Ради. Спірні питання розглядаються комітетом, до предмета відання якого належать питання регламенту.

5. Пленарні засідання Верховної Ради відкриває, веде і закриває Голова Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України, крім випадків, передбачених цим Регламентом.

Стаття 27. Обов'язки головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради:

1) дотримується норм Конституції України та цього Регламенту і вживає заходів щодо їх дотримання всіма присутніми на пленарному засіданні;

2) повідомляє про результати реєстрації народних депутатів та про кількість народних депутатів, відсутніх на пленарному засіданні з поважних причин;

3) відкриває, веде та закриває пленарні засідання, оголошує перерви в пленарних засіданнях;

4) попереджає присутніх на закритому пленарному засіданні про процедуру проведення закритого пленарного засідання;

5) оголошує повну назву, реєстраційний номер, редакцію та ініціаторів внесення проектів законів, постанов та інших актів Верховної Ради, що вносяться на обговорення;

6) оголошує про запис через електронну систему на виступ з місця;

7) оголошує списки осіб, які записалися на виступ, та надає слово для виступу;

8) надає слово для доповіді (співдоповіді), запитань, виступу, оголошує наступного промовця;

9) створює рівні можливості народним депутатам, депутатським фракціям для участі в обговоренні питань відповідно до положень цього Регламенту;

10) утримується від коментарів та оцінок щодо промовців та їх виступів, крім випадків порушення норм депутатської етики (стаття 51 цього Регламенту);

11) вживає заходів для підтримання порядку на пленарному засіданні;

12) організовує розгляд питань відповідно до норм цього Регламенту;

13) оголошує результати голосування та про прийняте рішення;

14) оголошує офіційні повідомлення та запити народних депутатів;

15) оголошує перерву до 30 хвилин на вимогу не менш як двох депутатських фракцій, за умови використання цього права депутатською фракцією впродовж одного пленарного засідання;

16) здійснює інші повноваження відповідно до положень цього Регламенту.

2. На час доповіді, співдоповіді, виступу в дебатах головуючого на пленарному засіданні, розгляду внесеної ним пропозиції не з процедурного питання та прийняття рішення щодо неї, а також розгляду питання персонально щодо головуючого на пленарному засіданні ведення пленарного засідання доручається Першому заступнику чи заступнику Голови Верховної Ради України.

Стаття 28. Права головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради має право:

1) вносити пропозиції з процедурних питань щодо ходу пленарного засідання, які ставляться на голосування першими;

2) об'єднувати обговорення кількох пов'язаних між собою питань порядку денного пленарного засідання Верховної Ради. Якщо з цього приводу виникають заперечення народних депутатів, процедурне рішення про це приймається Верховною Радою без обговорення;

3) підсумовувати обговорення питань;

4) ставити уточнюючі запитання промовцю на пленарному засіданні щодо фактичних помилок, допущених у його виступі;

5) зачитувати або доручати Першому заступнику чи заступнику Голови Верховної Ради України зачитувати письмові пропозиції та інші документи щодо обговорюваного питання;

6) оголошувати повідомлення до початку розгляду питань порядку денного пленарного засідання Верховної Ради, а в термінових випадках - у ході пленарного засідання, але не перериваючи виступ промовця або процедуру голосування;

7) продовжувати засідання на 15 хвилин понад визначений час;

8) давати розпорядження Апарату Верховної Ради про надання народним депутатам під час пленарного засідання додаткових матеріалів з питань, включених до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради;

9) вимикати без попередження мікрофон, якщо промовець виступає без дозволу;

10) проводити рейтингове (сигнальне) голосування для прогнозування результатів голосування питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради.

Стаття 29. Відповідальність головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради

1. У разі порушення головуючим на пленарному засіданні вимог цього Регламенту народний депутат має право невідкладно або після закінчення розгляду питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради звернутися до головуючого на пленарному засіданні із зауваженням про допущені ним порушення для негайного їх усунення.

2. У разі грубого або систематичного порушення цього Регламенту головуючим на пленарному засіданні, за письмовою пропозицією, внесеною на пленарному засіданні не менш як двома депутатськими фракціями, або не менш як однією третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради шляхом зібрання їх підписів, або комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, після скороченого обговорення Верховна Рада може прийняти рішення про відсторонення головуючого на пленарному засіданні від ведення пленарних засідань на строк до двох пленарних днів більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, про що робиться запис у протоколі пленарного засідання Верховної Ради. На цей час за ним зберігаються виплати, пов'язані з виконанням депутатських повноважень та посадових обов'язків.

3. Внесення на розгляд сесії Верховної Ради пропозиції про відсторонення головуючого на пленарному засіданні від ведення пленарного засідання передбачає усунення його від головування на весь час її розгляду.

4. Обговорення та голосування пропозиції про відсторонення головуючого на пленарному засіданні від ведення пленарного засідання проводиться відразу після її внесення.

5. У разі відсторонення головуючого на пленарному засіданні від ведення пленарних засідань три і більше разів протягом однієї чергової сесії Верховної Ради, за висновком комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, Верховна Рада може розглянути питання про відкликання його з посади відповідно Голови Верховної Ради України, Першого заступника чи заступника Голови Верховної Ради України.

Глава 5
ОБГОВОРЕННЯ ПИТАНЬ НА ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАННЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 30. Процедура повного обговорення питань на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Процедура повного обговорення питань (далі - повне обговорення) на пленарному засіданні включає:

1) доповідь народного депутата - ініціатора внесення пропозиції або іншого суб'єкта права законодавчої ініціативи чи його представника, запитання доповідачу і відповіді на них;

2) співдоповідь визначеного головним комітетом чи тимчасовою спеціальною комісією співдоповідача, запитання співдоповідачу і відповіді на них;

3) виступи народних депутатів - членів головного комітету чи тимчасової спеціальної комісії з оголошенням та обґрунтуванням окремої думки, якщо вона не була надана народним депутатам разом з висновком відповідного комітету чи тимчасової спеціальної комісії;

4) виступи по одному представнику від кожного комітету, тимчасової спеціальної комісії, до яких, крім головного комітету, направлявся проект закону чи іншого акта Верховної Ради, у разі якщо висновки цих комітетів чи тимчасових спеціальних комісій не були надані народним депутатам;

5) виступи представників депутатських фракцій, народних депутатів;

6) оголошення головуючим на пленарному засіданні про припинення обговорення та повідомлення про кількість промовців, які виступили і які записалися на виступ;

7) заключне слово доповідача і співдоповідача (співдоповідачів);

8) уточнення та оголошення головуючим на пленарному засіданні пропозицій, які надійшли щодо обговорюваного питання і будуть ставитися на голосування.

Стаття 31. Скорочена процедура обговорення питань на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Розгляд питань за скороченою процедурою обговорення (далі - скорочена процедура) здійснюється за рішенням Верховної Ради.

2. Скорочена процедура обговорення включає:

1) виступ народного депутата - ініціатора внесення пропозиції або іншого суб'єкта права законодавчої ініціативи чи його представника з обґрунтуванням пропозиції;

2) виступ голови комітету або представника від головного комітету у разі розгляду питання, яке готувалося цим комітетом;

3) виступи представників двох депутатських фракцій на підтримку кожної пропозиції і представників двох депутатських фракцій не на підтримку пропозиції;

4) уточнення та оголошення головуючим на пленарному засіданні пропозицій, які надійшли і будуть ставитися на голосування;

5) виступи з мотивів голосування по одному представнику від депутатських фракцій, представники яких не брали участі в обговоренні.

3. Скорочена процедура обговорення, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, застосовується також в інших випадках, зазначених у цьому Регламенті.

Глава 6
ПОРЯДОК ВИСТУПІВ І НАДАННЯ СЛОВА НА ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАННЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 32. Тривалість часу виступів на пленарному засіданні Верховної Ради

1. На пленарному засіданні Верховної Ради ніхто не може виступати без дозволу головуючого на пленарному засіданні. Головуючий на пленарному засі-

данні надає слово промовцям для доповіді, співдоповіді, виступів, заключного слова, заяв, резолюції, пояснень, зауважень, запитань, повідомлень та довідок, внесення пропозицій, поправок, оголошення депутатських запитів, обґрунтування відповіді на депутатський запит посадовою особою, до якої був звернений депутатський запит, обґрунтування пропозицій чи поправок, відповіді на запитання, репліки, виголошення окремої думки.

2. Для доповіді надається не менше 10 хвилин, співдоповіді - п'яти хвилин і заключного слова - трьох хвилин. Для виступу в обговоренні, для заяв, резолюцій, повідомлень, оголошення депутатських запитів, обґрунтування відповіді на депутатський запит посадовою особою, до якої був звернений депутатський запит, надається три хвилини; для повторних виступів в обговоренні, для виступів за процедурою скороченого обговорення, для виступів щодо постатейного голосування проектів законів, інших актів Верховної Ради, виступів щодо кандидатур на посади, внесення пропозицій - дві хвилини; для виступів з процедури та з мотивів голосування, пояснень, обґрунтування пропозицій чи поправок, зауважень, запитань та відповідей на них, повідомлень, реплік, довідок, оголошення окремої думки - одна хвилина. Тривалість часу для доповіді й співдоповіді під час розгляду проектів кодексів та законопроектів, які містять більш як 100 статей, пунктів, а також законопроектів про внесення змін до Конституції України збільшується у два рази, якщо Верховна Рада не прийме іншого рішення.

3. Загальна тривалість часу розгляду кожного питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради пропонується головуючим на пленарному засіданні перед початком обговорення цього питання, залежно від кількості осіб, які записалися на виступ. Якщо є заперечення народних депутатів щодо пропозиції головуючого на пленарному засіданні, Верховна Рада приймає процедурне рішення щодо тривалості обговорення зазначеного питання.

Стаття 33. Порядок запису на виступ на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Запис на виступ з трибуни з будь-якого питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради від кожної депутатської фракції здійснюється за допомогою електронної системи в день розгляду відповідного питання порядку денного після оголошення головуючим на пленарному засіданні про перехід до розгляду цього питання. Черговість виступів формується за допомогою електронної системи із застосуванням генератора випадкових чисел з урахуванням належності народних депутатів до депутатських фракцій.

2. Запис на виступ з трибуни народних депутатів особисто та «з різних питань» (частина третя статті 25 цього Регламенту) здійснюється після оголошення головуючим на пленарному засіданні про перехід до розгляду відповідного питання. Черговість виступів формується за допомогою електронної системи із застосуванням генератора випадкових чисел без урахування належності народних депутатів до депутатських фракцій. Загального часу для особистих виступів народних депутатів відводиться до 15 хвилин, якщо Верховною Радою не прийнято іншого рішення.

3. Черговість виступів з місця з будь-якого питання порядку денного пленарного засідання Верховної Ради формується за допомогою електронної системи без урахування належності народних депутатів до депутатських фракцій і визначається із застосуванням генератора випадкових чисел.

4. Списки народних депутатів для виступу з місця та виступу з трибуни висвітлюються на моніторах Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України, на моніторах пультів народних депутатів, а також на інформаційному табло електронної системи в залі засідань.

5. Без запису на виступ з місця може надаватися слово для обґрунтування пропозицій або поправок, внесених у письмовій формі, якщо на цьому наполягає народний депутат або представник іншого суб'єкта права законодавчої ініціативи.

6. Для розгляду окремих питань порядку денного пленарного засідання Верховна Рада своїм рішенням про одноразове відхилення (ad hoc) може встановити інший порядок надання слова, ніж передбачений цією статтею.

Стаття 34. Гарантоване право на виступ на пленарному засіданні

1. Президент України, Прем'єр-міністр України, Голова Національного банку України, Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Рахункової палати, Генеральний прокурор України або уповноважені ними особи, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини мають гарантоване право на виступ з обговорюваного питання, якщо воно стосується їх повноважень.

2. Особі, офіційно запрошеній на пленарне засідання (частини друга, третя статті 6 цього Регламенту), слово для виступу надається відповідно до процедурного рішення, прийнятого Верховною Радою без обговорення.

3. Кожна депутатська фракція має гарантоване право на виступ одного представника з кожного питання порядку денного пленарного засідання.

4. Народному депутату, представникам інших суб'єктів права законодавчої ініціативи, які внесли письмову пропозицію чи поправку, на їхню вимогу надається слово для обґрунтування пропозиції чи поправки.

Стаття 35. Черговість надання слова на пленарному засіданні

1. Головуючий на пленарному засіданні надає слово для виступу народним депутатам із дотриманням черговості, визначеної при записі на виступ.

2. Народний депутат, записаний на виступ, у будь-який час може відмовитися від свого права на виступ. Він може передати своє право на виступ іншому народному депутату. Право на частину виступу не передається.

3. Якщо народний депутат у момент надання йому слова для виступу відсутній у залі засідань і не передав своє право на виступ іншому народному депутатові, вважається, що він відмовився від виступу.

4. За зверненням народних депутатів, які записалися на виступ, але не мали змоги виступити у зв'язку з припиненням обговорення, тексти їх виступів повинні бути включені до стенографічного бюлетеня пленарного засідання за умови, що такі тексти виступів народні депутати подадуть до Апарату Верховної Ради відразу після закінчення пленарного засідання. Надрукований текст виступу за обсягом має бути таким, щоб при його зачитуванні витрачалося часу не більше, ніж встановлено для виступу.

Стаття 36. Вимоги до виступів на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Промовець повинен виступати тільки з того питання, з якого йому надано слово, та дотримуватися тривалості часу, наданого для виступу. За звичайних обставин виступ промовця не переривається.

2. Виступ з мотивів голосування має визначати позицію щодо голосування «за», «проти», «утримався».

3. Народний депутат може виступити на пленарному засіданні з того самого питання чи пропозиції, які будуть ставитися на голосування, як правило, не більше двох разів. Про відступ від встановленого правила Верховна Рада без обговорення приймає процедурне рішення.

4. Запитання доповідачам і співдоповідачам ставляться письмово або усно та формулюються коротко і чітко. Народний депутат, який поставив запитання, може уточнити та доповнити його. Відповідь на запитання повинна бути точною і лаконічною. Народним депутатам, які виступають в обговоренні, запитання не ставляться, за винятком уточнюючих запитань головуючого на пленарному засіданні.

5. Доповідь, співдоповідь, виступ при повному обговоренні питання, заява, звернення, повідомлення, декларація, резолюція, інформація на вимогу Верховної Ради, обґрунтування відповіді на депутатський запит виголошуються з трибуни.

Глава 7
ОРГАНІЗАЦІЯ ГОЛОСУВАННЯ НА ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАННЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 37. Види та способи голосування

1. Рішення Верховної Ради приймаються відкритим або таємним голосуванням у порядку, визначеному цим Регламентом (статті 47-50).

2. Відкрите голосування здійснюється:

1) за допомогою електронної системи з фіксацією результатів голосування - поіменне, в тому числі з можливим роздрукуванням результатів голосування кожного народного депутата. На вимогу народних депутатів результати голосування можуть висвітлюватися на інформаційному табло електронної системи в залі засідань по депутатських фракціях;

2) шляхом підняття руки (у разі відсутності технічної можливості голосування за допомогою електронної системи);

3) шляхом подачі іменних бюлетенів у порядку, встановленому Верховною Радою.

3. Після закінчення кожного голосування за допомогою електронної системи його результати висвітлюються на інформаційному табло електронної системи в залі засідань та оголошуються головуючим на пленарному засіданні.

4. Таємне голосування здійснюється народним депутатом особисто шляхом подачі бюлетенів.

5. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення щодо визначення виду і способу голосування з питання, що розглядається, якщо вид і спосіб голосування не встановлені законом і цим Регламентом.

Стаття 38. Бюлетень, час і місце для таємного голосування

1. Бюлетені для таємного голосування в кількості, що відповідає фактичній чисельності обраних народних депутатів, виготовляються Лічильною комісією за встановленою Верховною Радою формою. Бюлетені для кожного таємного голосування повинні бути однаковими за матеріалом, кольором, розміром, змістом і не повинні мати ніяких позначок. У бюлетені для таємного голосування зазначається мета голосування та у відповідному місці ставляться штамп і підписи голови та секретаря Лічильної комісії.

2. До бюлетеня для таємного голосування при персональних обраннях, призначеннях, наданні згоди на призначення включаються всі кандидатури на посади, які були висунуті у порядку, встановленому цим Регламентом чи законом, і які дали згоду балотуватися. Самовідвід кандидатів приймається Верховною Радою без голосування. Кандидат може зняти свою кандидатуру (не балотуватися) і перед проведенням повторного голосування. Якщо розглядається питання про надання згоди на звільнення з посади, відкликання, звільнення з посади, припинення повноважень або висловлення недовіри, то до бюлетеня для таємного голосування включається відповідна кандидатура, незалежно від її згоди на це.

3. Час, місце (сектор) і порядок проведення голосування визначаються Лічильною комісією, про що вона повідомляє народних депутатів на пленарному засіданні Верховної Ради перед початком голосування. Якщо з цих питань у народних депутатів виникає заперечення, зміни до рішення Лічильної комісії приймаються після скороченого обговорення більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

4. Лічильна комісія перед початком голосування перевіряє наявність кабін (приміщень) для голосування, опечатує скриньки для таємного голосування і забезпечує всі необхідні умови для додержання таємності голосування та вільного, особистого волевиявлення народними депутатами.

Стаття 39. Організація таємного голосування та встановлення його результатів

1. Кожному народному депутату Лічильною комісією видається один бюлетень для таємного голосування після пред'явлення ним посвідчення та проставлення особистого підпису в реєстрі про одержання бюлетеня. Бюлетені видаються безпосередньо при вході в сектор для таємного голосування.

2. Місце (сектор) для таємного голосування облаштовується таким чином, щоб при вході до сектору для голосування були розміщені столи для реєстрації народних депутатів та одержання ними бюлетенів для таємного голосування, а при виході - кабіна та прозора скринька для таємного голосування. При цьому до сектору для голосування одночасно може ввійти така кількість народних депутатів, яка відповідає кількості наявних столів для реєстрації. Наступний народний депутат може одержати бюлетень для таємного голосування і ввійти до кабіни для таємного голосування тільки після того, як вона звільниться. Народний депутат не має права двічі входити до сектору для таємного голосування при проведенні одного голосування.

3. Голосування проводиться в кабіні для таємного голосування шляхом проставлення в бюлетені для таємного голосування позначки, що засвідчує волевиявлення народного депутата, напроти прізвища кандидата, за якого народний депутат голосує, або напроти іншого запропонованого в бюлетені варіанта рішення. Заповнений бюлетень для таємного голосування опускається в скриньку, що знаходиться біля кабіни для таємного голосування. Голосування закінчується в час, визначений Лічильною комісією.

4. Недійсними вважаються бюлетені невстановленого зразка, бюлетені, в яких підтримано дві і більше кандидатур на одну посаду, а також бюлетені, з яких неможливо з'ясувати волевиявлення народного депутата. Прізвища, додатково вписані до бюлетенів, при підрахунку голосів не враховуються.

5. Рішення за результатами таємного голосування вважається прийнятим, якщо за нього подано більшість голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради та якщо в Конституції України не встановлено іншої кількості голосів народних депутатів, необхідної для прийняття такого рішення.

6. Таємне голосування вважається таким, що не відбулося, якщо бюлетенів для таємного голосування народними депутатами одержано менше, ніж необхідно для прийняття відповідного рішення. У такому разі проводиться переголосування, якщо інше не встановлено законом або якщо більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради не прийнято іншого рішення.

Стаття 40. Повторне голосування

1. Якщо при обранні, призначенні, наданні згоди на призначення на посаду лише однієї особи жоден із кількох кандидатів на посаду не одержить за результатами першого голосування необхідної більшості голосів народних депутатів, проводиться повторне голосування щодо двох кандидатур, які одержали найбільшу кількість голосів народних депутатів при першому голосуванні.

2. Якщо внаслідок вибуття кандидатів на посаду з балотування залишається один кандидат на посаду, повторне голосування проводиться щодо нього.

3. Якщо за результатами таємного голосування рішення про надання згоди на звільнення з посади, відкликання, звільнення з посади, припинення повноважень або висловлення недовіри не прийнято, пропозиція вважається відхиленою і повторному розгляду або новому голосуванню щодо тієї самої особи на цій сесії не підлягає, крім випадків виникнення нових підстав або з'ясування обставин, які не були відомі Верховній Раді при розгляді відповідної кандидатури.

4. Якщо за результатами таємного голосування кандидата не було відповідно обрано, призначено, надано згоди на його призначення на посаду, проводиться повторний розгляд цього ж питання порядку денного з новим висуненням кандидатів, якщо інше не встановлено законом. Кількість повторних розглядів таких питань не обмежується.

Стаття 41. Таємне голосування списком

1. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про таємне голосування щодо кандидатур на посади списком, якщо інше не встановлено цим Регламентом чи законом. У разі обрання, призначення колегіального органу списком до бюлетеня для таємного голосування може включатися більше кандидатур, ніж потрібно для обрання, призначення.

2. Кандидатури на посади вносяться до бюлетеня в алфавітному або іншому порядку, визначеному Верховною Радою.

3. Голосування і підрахунок голосів здійснюються щодо кожної кандидатури окремо. Обраними, призначеними при голосуванні списком вважаються кандидати, які отримали найбільшу кількість голосів народних депутатів, яка становить більшу половину голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

4. Якщо внаслідок голосування за списком не обрано, не призначено на посади необхідної кількості осіб, продовжується розгляд того ж питання порядку денного з новим висуненням кандидатів на вакантні посади.

Стаття 42. Інформування про результати таємного голосування

1. Голова Лічильної комісії або визначений нею доповідач - член Лічильної комісії доповідає на пленарному засіданні Верховної Ради про результати таємного голосування, виявлені порушення порядку голосування та відповідає на запитання народних депутатів.

2. Результати таємного голосування Лічильна комісія заносить до протоколу, який підписують усі присутні її члени. Член Лічильної комісії, який не погоджується з її протоколом, у письмовій формі викладає свою окрему думку, яка додається до протоколу засідання Лічильної комісії і оголошується на пленарному засіданні Верховної Ради.

3. Якщо за результатами таємного голосування буде прийнято рішення про обрання, призначення, надання згоди на призначення на посаду відповідного кандидата, головуючий на пленарному засіданні на підставі доповіді Лічильної комісії оголошує таке рішення, яке оформляється постановою Верховної Ради.

Стаття 43. Контроль за використанням електронної системи підрахунку голосів

1. Контроль за використанням електронної системи на пленарних засіданнях Верховної Ради здійснює Лічильна комісія, яка має право безперешкодного доступу до всієї інформації, необхідної для здійснення контролю, та право на залучення експертів і фахівців до роботи з перевірки електронної системи.

2. У разі необхідності розгляду питань, що виходять за межі повноважень Лічильної комісії, за зверненням Лічильної комісії, народного депутата, депутатської фракції чи за дорученням Верховної Ради, Голови Верховної Ради України, Першого заступника чи заступника Голови Верховної Ради України такі питання розглядаються в комітеті, до предмета відання якого належать питання регламенту.

Стаття 44. Час голосування при прийнятті рішень Верховної Ради

1. Голосування при прийнятті рішень Верховної Ради з будь-якого питання проводиться на пленарному засіданні безпосередньо після його обговорення, крім випадку, коли неможливо провести голосування.

Стаття 45. Порядок голосування пропозицій і поправок на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Пропозиції, у тому числі статті, частини статті, розділи та пункти проекту акта Верховної Ради, і поправки, що будуть ставитися на голосування, оголошуються головуючим на пленарному засіданні, при цьому називається ініціатор їх внесення. Якщо їх текст був наданий народним депутатам і ніхто з них не наполягає на його зачитуванні, головуючий на пленарному засіданні може замість зачитування тексту називати номери пропозицій, поправок до проекту акта Верховної Ради, які ставляться на голосування, якщо такий порядок дає можливість народним депутатам однозначно зрозуміти, за що вони голосують. За будь-яких умов із стенограми пленарного засідання також повинно бути однозначно зрозуміло, який конкретно текст і з якого документа ставився на голосування.

2. Після оголошення головуючим на пленарному засіданні пропозиції, поправки на вимогу ініціатора їх внесення йому надається слово.

3. Перед голосуванням кількох пропозицій і поправок, які виключають одна одну, головуючий на пленарному засіданні послідовно, в порядку внесення, оголошує їх і, якщо до них немає зауважень, ставить на голосування.

4. На голосування ставляться окремо всі пропозиції і поправки, що надійшли і не були відкликані у порядку, визначеному цим Регламентом.

5. Прийняття однієї з попередніх пропозицій означає відхилення наступних, які на голосування не ставляться.

6. Якщо пропозиція чи поправка, що має ставитися на голосування, містить кілька положень, стосується кількох взаємопов'язаних положень або містить кілька частин, кожна з яких має власне правове значення, то за процедурним рішенням може проводитися голосування її частин із наступним голосуванням у цілому.

7. У разі якщо всі поставлені на голосування частини пропозиції чи поправки прийняті, а в результаті голосування в цілому пропозиція чи поправка відхиляється, то пропозиція чи поправка вважається відхиленою в цілому.

8. Пропозиції чи поправки, які не отримали необхідної кількості голосів народних депутатів на підтримку, вважаються відхиленими.

Глава 8
РІШЕННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 46. Види рішень Верховної Ради

1. Рішеннями Верховної Ради є акти Верховної Ради, а також процедурні та інші рішення, які заносяться до протоколу пленарних засідань Верховної Ради.

2. Акти Верховної Ради приймаються у формі закону, постанови, резолюції, декларації, звернення, заяви.

Стаття 47. Прийняття рішень Верховної Ради

1. Відповідно до частини другої статті 84, статті 91 Конституції України Верховна Рада приймає рішення виключно на її пленарних засіданнях після обговорення питань більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, крім випадків, передбачених Конституцією України та цим Регламентом.

2. Рішення Верховної Ради приймаються шляхом відкритого поіменного голосування, крім випадків, передбачених цим Регламентом, коли проводяться таємне голосування шляхом подачі бюлетенів та відкрите голосування шляхом подачі іменних бюлетенів.

3. Голосування здійснюється народними депутатами особисто за допомогою електронної системи в залі засідань Верховної Ради або у визначеному для таємного голосування місці біля залу для пленарних засідань.

4. Рішення про персональні обрання, призначення, надання згоди на призначення на посаду, надання згоди на звільнення з посади та звільнення з посади приймаються Верховною Радою шляхом відкритого поіменного голосування, крім випадків, передбачених законом та цим Регламентом, коли рішення приймаються таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів.

5. Рішення Верховної Ради щодо проектів законів, постанов, інших актів Верховної Ради приймаються лише з питань, включених до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради до початку пленарного засідання.

Стаття 48. Скасування рішень Верховної Ради

1. Рішення Верховної Ради можуть бути скасовані Верховною Радою до підписання відповідного акта Верховної Ради Головою Верховної Ради України.

2. Закони, постанови та інші акти Верховної Ради, що набрали чинності, скасуванню Верховною Радою не підлягають, вони можуть бути визнані Верховною Радою такими, що втратили чинність.

3. У разі порушення встановленої цим Регламентом процедури при розгляді й голосуванні проекту закону, постанови, іншого акта Верховної Ради народний депутат, інший суб'єкт права законодавчої ініціативи чи його представник можуть звернутися до головуючого на пленарному засіданні із заявою про порушення цього Регламенту при розгляді й голосуванні питання.

4. Головуючий на пленарному засіданні повинен невідкладно вжити заходів для усунення порушень цього Регламенту, а у разі порушення процедури голосування або виникнення перешкод, які могли вплинути на результати голосування під час його проведення, провести за рішенням Верховної Ради повторне голосування без обговорення.

5. У разі якщо в результаті вжитих головуючим на пленарному засіданні заходів не забезпечено припинення порушення цього Регламенту та не усунуто наслідків цього порушення при голосуванні за закон, постанову чи інший акт Верховної Ради у цілому або якщо головуючий на пленарному засіданні залишив заяву без розгляду, народний депутат, інший суб'єкт права законодавчої ініціативи може у дводенний строк звернутися до Голови Верховної Ради України з відповідною письмовою заявою.

6. Одночасно народний депутат, інший суб'єкт права законодавчої ініціативи вносить проект постанови Верховної Ради про скасування рішення Верховної Ради про прийняття закону, постанови чи іншого акта Верховної Ради в цілому.

7. Голова Верховної Ради України або Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України направляє проект постанови Верховної Ради, передбачений частиною шостою цієї статті, в день його внесення комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, для попереднього розгляду і внесення пропозицій.

8. Комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту, в терміновому порядку, але не пізніш як за три дні від дня одержання проекту постанови Верховної Ради з урахуванням календарного плану роботи сесії Верховної Ради, готує висновок щодо доцільності його прийняття чи відхилення.

9. Після розгляду відповідного проекту постанови Верховної Ради в комітеті, до предмета відання якого належать питання регламенту, Верховна Рада без голосування про включення до порядку денного розглядає його на пленарному засіданні. Обговорення питання щодо такого проекту постанови Верховної Ради проводиться за скороченою процедурою.

10. Рішення про скасування результатів голосування за закон, постанову чи інший акт Верховної Ради в цілому приймається більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, якщо інше не передбачено цим Регламентом.

Стаття 49. Рішення Верховної Ради з процедурних питань

1. Верховна Рада може прийняти рішення з процедурних питань (далі - процедурне рішення), зазначених у цьому Регламенті (частина третя статті 6, частина четверта статті 9, частина третя статті 10, пункт 2 частини першої статті 28, частина третя статті 32, частина друга статті 34, частина третя статті 36, частина п'ята статті 37, частина перша статті 41, частина шоста статті 45, частина третя статті 69, частина четверта статті 91, частина друга статті 108, частини друга, третя статті 114, частина четверта статті 129, частина друга статті 152, частини перша, четверта статті 174, частини третя, шоста статті 176, частина шоста статті 200), без підготовки в комітетах та включення до порядку денного. Такі рішення приймаються відразу після скороченого обговорення однією третиною голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

2. Процедурне рішення приймається відкритим поіменним голосуванням і заноситься до протоколу пленарного засідання Верховної Ради.

Стаття 50. Рішення про одноразове відхилення (ad hoc) від процедур, передбачених цим Регламентом

1. У разі необхідності Верховною Радою з додержанням обмежень, передбачених частинами другою та третьою цієї статті, може бути прийняте рішення про одноразове відхилення (ad hoc) від процедур, передбачених цим Регламентом. Таке рішення приймається без обговорення шляхом голосування, яке проводиться після внесення відповідної пропозиції.

2. Прийняття рішення про одноразове відхилення (ad hoc) від процедур, передбачених цим Регламентом, не допускається, якщо така процедура, одноразове відхилення (ad hoc) від якої пропонується, зумовлена вимогами Конституції України або закону.

3. З питань законодавчої процедури прийняття рішення про одноразове відхилення (ad hoc) від процедур, передбачених цим Регламентом, допускається лише щодо перенесення розгляду законопроектів, продовження чи скорочення строків внесення альтернативних законопроектів, пропозицій та поправок до законопроектів, скорочення строків надання законопроектів народним депутатам та строків розгляду законопроектів у комітетах (частина третя статті 96, части-

на друга статті 104, частина друга статті 111 цього Регламенту).

Глава 9
ДОТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА НОРМ ЕТИКИ НА ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАННЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 51. Дотримання дисципліни та норм етики народними депутатами на пленарному засіданні

1. Народним депутатам забороняється вносити до залу засідань та використовувати під час проведення пленарного засідання плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, які не мають на меті забезпечення законодавчої діяльності.

2. На пленарному засіданні народний депутат не повинен перешкоджати викладенню або сприйняттю виступу (вигуками, оплесками, вставанням, розмовами по мобільному телефону тощо), вживати образливі висловлювання та непристойні слова, закликати до незаконних дій.

3. Якщо народний депутат вважає, що промовець або головуючий на пленарному засіданні неправильно тлумачить його слова або дії, він може в письмовій формі звернутися до головуючого на пленарному засіданні з проханням надати йому слово для пояснень чи зауважень. Головуючий на пленарному засіданні надає народному депутату слово відразу або в кінці обговорення, але до голосування. В останньому випадку головуючий на пленарному засіданні відразу повідомляє народних депутатів про надходження такого звернення від народного депутата і визначає час, коли йому буде надано слово.

4. Якщо народний депутат виголошує образливі слова на адресу іншого народного депутата або депутатської фракції, головуючий на пленарному засіданні попереджає цього народного депутата про неприпустимість таких висловлювань або припиняє його виступ. Народний депутат або представник депутатської фракції, на адресу яких були виголошені образливі слова, може звернутися до головуючого на пленарному засіданні з вимогою про надання слова для репліки. Головуючий на пленарному засіданні надає слово для репліки народному депутату або представнику депутатської фракції відразу після звернення або після завершення обговорення питання.

5. Якщо народний депутат, депутатська фракція, на адресу яких були виголошені образливі слова, вважають, що конфлікт не вичерпано і порозуміння між народними депутатами не досягнуто, то вони письмово звертаються до комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, який розглядає це питання на своєму засіданні. У таких випадках за висновком комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, Верховна Рада без обговорення може прийняти рішення про позбавлення народного депутата права брати участь у пленарних засіданнях (до п'яти пленарних засідань). Це рішення доводиться до відома виборців через газету «Голос України».

6. Якщо під час пленарного засідання народний депутат вчинив дії, що містять ознаки злочину, обговорення питань зупиняється. Головуючий на пленарному засіданні повідомляє Верховну Раду про факт, що відбувся, і оголошує перерву в пленарному засіданні або закриває його і звертається до комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, з пропозицією розглянути це питання і внести пропозиції щодо вжиття відповідних заходів. Якщо зазначені дії вчинені до відкриття пленарного засідання, під час його перерви чи після закриття, головуючий на пленарному засіданні повідомляє Верховну Раду про них після перерви або після відкриття найближчого пленарного засідання.

7. Якщо під час розгляду питань порядку денного пленарного засідання Верховної Ради виникає ситуація щодо різного розуміння народними депутатами застосування тієї чи іншої норми цього Регламенту, що загрожує зривом пленарного засідання, на письмове звернення двох депутатських фракцій про порушення норм цього Регламенту головуючий на пленарному засіданні оголошує перерву.

Стаття 52. Дотримання дисципліни та норм етики промовцями на пленарному засіданні Верховної Ради

1. На пленарному засіданні Верховної Ради промовець не повинен вживати образливих висловлювань, непристойних слів, закликати до незаконних дій. У разі порушення промовцем такої вимоги головуючий на пленарному засіданні попереджає його про неприпустимість таких висловлювань і закликів або припиняє його виступ, а в разі повторного порушення - позбавляє права виступу на даному пленарному засіданні.

2. Якщо головуючий на пленарному засіданні звертається до промовця, то останній повинен негайно зупинити свій виступ. Якщо промовець не зробив цього, головуючий на пленарному засіданні припиняє його виступ.

3. Головуючий на пленарному засіданні надає промовцю додатковий час для виступу такої тривалості, на яку його виступ було перервано, за винятком випадків застосування до промовця заходів впливу, встановлених цим Регламентом.

4. Якщо промовець виступає без дозволу головуючого на пленарному засіданні, мікрофон може бути вимкнено без попередження.

5. Якщо промовець перевищує час, відведений для виступу, або висловлюється не з обговорюваного питання чи виступає не з тих підстав, з яких йому надано слово, головуючий на пленарному засіданні попереджає його про це, а в разі подальшого порушення вимог цього Регламенту - позбавляє його слова. Та частина виступу промовця, яка виголошена після позбавлення його слова, не включається до стенограми пленарного засідання Верховної Ради.

Стаття 53. Дотримання дисципліни особами, присутніми на пленарних засіданнях Верховної Ради

1. Особам, присутнім на пленарному засіданні Верховної Ради, забороняється вносити та використовувати під час проведення пленарного засідання плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, що можуть створювати перешкоди у проведенні засідання. Такі особи повинні дотримуватися дисципліни, не порушувати порядок, утримуватися від публічних проявів свого ставлення до того, що відбувається на пленарному засіданні.

2. За пропозицією головуючого на пленарному засіданні або за пропозицією народного депутата, підтриманою однією третиною голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, особи, які порушили вимоги частини першої цієї статті, зобов'язані покинути пленарне засідання.

Глава 10
ПРОТОКОЛ, СТЕНОГРАМА, СТЕНОГРАФІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 54. Протокол пленарного засідання Верховної Ради

1. Пленарне засідання Верховної Ради протоколюється. Підготовку протоколу пленарного засідання Верховної Ради забезпечує Апарат Верховної Ради. Протокол пленарного засідання Верховної Ради підписує головуючий на пленарному засіданні. Кожна зміна головуючого на пленарному засіданні фіксується у протоколі пленарного засідання Верховної Ради.

2. У протоколі пленарного засідання Верховної Ради зазначаються порядковий номер скликання Верховної Ради, сесії, протоколу, дата та місце проведення пленарного засідання, кількість присутніх народних депутатів; прізвище та ініціали головуючого на пленарному засіданні, а також членів Тимчасової президії першої сесії до обрання Голови Верховної Ради України; окремо кожне питання порядку денного із зазначенням посади, прізвища та ініціалів доповідача, співдоповідача, прізвищ, ініціалів і номерів посвідчень народних депутатів, які взяли участь в обговоренні питання, та належність їх до депутатських фракцій; результати голосування проектів законів, постанов, інших актів Верховної Ради, доручень Верховної Ради, пропозицій народних депутатів і прийняті рішення, у тому числі процедурні.

Стаття 55. Стенограма, стенографічний бюлетень пленарних засідань Верховної Ради

1. Пленарне засідання Верховної Ради стенографується. Ведення стенограми, видання стенографічного бюлетеня пленарного засідання Верховної Ради здійснює Апарат Верховної Ради. Стенограма і стенографічний бюлетень пленарного засідання Верховної Ради мають повністю відображати хід обговорень, результати голосування проектів законів, постанов, інших актів Верховної Ради і прийняті рішення, у тому числі процедурні. Вони повинні містити інформацію про номер, день, час, місце проведення та порядок денний пленарного засідання, а також прізвище головуючого на пленарному засіданні.

2. Стенограма відкритих пленарних засідань Верховної Ради до її редагування розміщується на офіційному веб-сайті Верховної Ради не пізніше наступного дня після пленарного засідання, після редакційного опрацювання оформляється в тижневий строк і підписується керівником Апарату Верховної Ради. Протягом цього часу народний депутат може подати свої зауваження щодо неточностей, допущених у стенограмі пленарного засідання.

3. До стенографічного бюлетеня пленарного засідання додатково включаються:

1) дані про поіменну реєстрацію присутніх на пленарному засіданні народних депутатів;

2) список народних депутатів, відсутніх на пленарному засіданні з поважних причин;

3) результати поіменного голосування;

4) повні результати голосування;

5) висновки комітетів, тимчасових спеціальних комісій, тимчасових слідчих комісій щодо питань, якщо вони надавалися народним депутатам;

6) тексти не виголошених виступів народних депутатів;

7) текст окремої думки народних депутатів щодо прийнятих Верховною Радою законів, постанов, інших актів Верховної Ради;

8) списки членів депутатських фракцій після їх реєстрації, а також після внесення змін до їх складу;

9) оголошені тексти запитів народних депутатів.

4. Звуковий запис виступів на пленарному засіданні Верховної Ради зберігається в установленому порядку протягом одного року.

Стаття 56. Порядок надання протоколу, стенограми, стенографічного бюлетеня пленарних засідань Верховної Ради

1. Протокол, стенограма, стенографічний бюлетень пленарного засідання Верховної Ради є офіційними документами, що підтверджують процес обговорення і прийняття рішень Верховною Радою. Вони надаються народним депутатам для ознайомлення за їх письмовими зверненнями до керівника Апарату Верховної Ради.

2. Народні депутати забезпечуються електронними інформаційними бюлетенями Верховної Ради за їх особистими зверненнями до Апарату Верховної Ради.

Розділ III
ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. ОБРАННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВІДКЛИКАННЯ ЇЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Глава 11
ФОРМУВАННЯ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Стаття 57. Формування депутатських фракцій

1. Депутатські фракції формуються на першій сесії Верховної Ради нового скликання до розгляду питань про обрання Голови Верховної Ради України, створення органів Верховної Ради. Якщо цього не відбулося, головуючий на пленарному засіданні оголошує перерву для їх формування. Перед наступним пленарним засіданням Апарат Верховної Ради надає народним депутатам інформаційні матеріали, які були подані до Апарату Верховної Ради за день до початку зазначеного пленарного засідання, про сформовані відповідно до вимог цього Регламенту депутатські фракції.

Стаття 58. Принципи формування депутатських фракцій

1. Депутатські фракції формуються на партійній основі народними депутатами, обраними за списком політичних партій (виборчих блоків політичних партій), які за результатами виборів отримали депутатські мандати.

2. Політична партія (виборчий блок політичних партій) має право формувати у Верховній Раді лише одну депутатську фракцію.

3. Принципи функціонування депутатської фракції повинні бути демократичними і не суперечити вимогам Конституції України, Закону України «Про статус народного депутата України» та цього Регламенту.

Стаття 59. Умови формування депутатських фракцій

1. Мінімальна кількість народних депутатів для формування депутатської фракції має становити не менше ніж 15 народних депутатів.

2. Народний депутат може входити до складу лише депутатської фракції політичної партії (виборчого блоку політичних партій), за виборчим списком якої його обрано.

3. У разі невходження народного депутата, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу народного депутата зі складу такої фракції його повноваження припиняються достроково на підставі закону за рішенням вищого керівного органу відповідної політичної партії (виборчого блоку політичних партій) з дня прийняття такого рішення.

4. Народний депутат, якого виключено зі складу депутатської фракції, є позафракційним.

Стаття 60. Порядок реєстрації та припинення діяльності депутатських фракцій

1. Кожна депутатська фракція реєструється в Апараті Верховної Ради. Умовою реєстрації є надходження до Апарату Верховної Ради підписаного особисто кожним народним депутатом, який увійшов до складу депутатської фракції, письмового повідомлення про сформування депутатської фракції. У письмовому повідомленні зазначаються назва депутатської фракції, її персональний склад та партійна належність членів депутатської фракції, а також прізвища голови депутатської фракції та заступників голови депутатської фракції з розрахунку не більше одного на 15 членів депутатської фракції. Повна та скорочена назва депутатської фракції має збігатися з назвою відповідної політичної партії (виборчого блоку політичних партій).

2. Після відповідного оформлення матеріалів про утворення депутатської фракції головуючий на пленарному засіданні інформує народних депутатів про реєстрацію такої депутатської фракції, її кількісний склад, голову депутатської фракції та заступників голови депутатської фракції. Інформаційні матеріали про депутатську фракцію після її реєстрації надаються народним депутатам. У такому ж порядку повідомляється про зміни в складі депутатських фракцій.

3. Про вступ, вихід зі складу зареєстрованої депутатської фракції народний депутат повідомляє письмово головуючого на пленарному засіданні. Письмове повідомлення народного депутата про входження до тієї чи іншої депутатської фракції погоджується з головою цієї депутатської фракції. Повідомлення про виключення зі складу депутатської фракції робить головуючий на пленарному засіданні за поданням голови депутатської фракції.

4. Депутатська фракція, склад якої стає меншим від необхідної мінімальної кількості народних депутатів, визначеної частиною першою статті 59 цього Регламенту, через 15 днів після дня настання такого факту оголошується Головою Верховної Ради України розпущеною.

Глава 12
КОАЛІЦІЯ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Стаття 61. Порядок утворення коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді

1. Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді (далі - коаліція) - це добровільне об'єднання депутатських фракцій, яке формується у Верховній Раді за результатами виборів і на основі узгодження політичних позицій. До складу коаліції входить більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

2. Коаліція формується депутатськими фракціями, утвореними в порядку, встановленому цим Регламентом, протягом одного місяця з дня відкриття першого засідання новообраної Верховної Ради або протягом одного місяця з дня припинення діяльності попередньої коаліції.

3. Коаліція формується після проведення депутатськими фракціями консультацій. За результатами проведених консультацій за особистими підписами голів відповідних депутатських фракцій, або за рішенням депутатської фракції одним із заступників голови депутатської фракції, укладається Угода про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді (далі - коаліційна угода).

4. В коаліційній угоді фіксуються узгоджені політичні позиції, що стали основою формування цієї коаліції, зокрема стосовно засад внутрішньої і зовнішньої політики, визначається політична спрямованість і принципи діяльності коаліції, а також порядок вирішення внутрішньо-організаційних питань діяльності коаліції та порядок припинення її діяльності. До коаліційної угоди додаються списки членів депутатських фракцій, що сформували коаліцію, з особистими підписами народних депутатів. Списки членів депутатських фракцій є невід'ємною складовою коаліційної угоди.

5. Коаліція вважається сформованою з моменту офіційного оголошення про це головуючим на пленарному засіданні на підставі поданих до Апарату Верховної Ради документів, передбачених частинами третьою та четвертою цієї статті.

6. Текст коаліційної угоди, персональний склад коаліції публікуються в газеті «Голос України» не пізніш як через чотири дні після офіційного оголошення про сформування коаліції.

7. У разі припинення діяльності коаліції нова коаліція формується в порядку, встановленому цим Регламентом.

Стаття 62. Обчислення строків, пов'язаних з формуванням коаліції

1. Встановлений у частині сьомій статті 83 Конституції України та частині другій статті 61 цього Регламенту місячний строк формування коаліції обчислюється у календарних днях. Цей строк починається з дня відкриття першого пленарного засідання новообраної Верховної Ради або з іншого дня чергової чи позачергової сесії Верховної Ради, з якого відповідно до цього Регламенту діяльність коаліції визнається припиненою, і закінчується о 24-й годині тридцятого календарного дня.

Стаття 63. Організація діяльності коаліції

1. Коаліція приймає рішення на своїх загальних зборах більшістю голосів народних депутатів, які входять до складу коаліції.

2. З метою узгодження позицій депутатських фракцій, що входять до складу коаліції, утворюється Рада коаліції.

3. Інформаційне та технічне забезпечення роботи коаліції здійснюється секретаріатом коаліції, який створюється на період її діяльності у порядку, встановленому для створення секретаріатів депутатських фракцій.

4. Інші питання порядку організації роботи коаліції визначаються коаліційною угодою.

Стаття 64. Участь коаліції у формуванні Кабінету Міністрів України

1. Коаліція вносить відповідно до Конституції України пропозиції стосовно кандидатури Прем'єр-міністра України та кандидатур на посади інших членів Кабінету Міністрів України.

2. Питання про внесення пропозицій стосовно кандидатур Прем'єр-міністра України, інших членів Кабінету Міністрів України розглядається на загальних зборах коаліції.

3. Рішення коаліції з пропозиціями стосовно кандидатури Прем'єр-міністра України не пізніше наступного робочого дня після прийняття такого рішення передається Голові Верховної Ради України для невідкладного направлення його Президентові України, а щодо членів Кабінету Міністрів України - Прем'єр-міністрові України в день його призначення.

4. У разі припинення діяльності коаліції чи укладення нового тексту коаліційної угоди до призначення Верховною Радою України на відповідну посаду кандидатури, запропонованої цією коаліцією, внесена коаліцією пропозиція стосовно відповідної кандидатури не вважається відкликаною, якщо коаліцією в новому складі не прийнято іншого рішення.

Стаття 65. Зміни у складі коаліції

1. Депутатська фракція, яка не є учасником коаліції, може за своїм бажанням та за згодою коаліції увійти до її складу, приєднавшись до коаліційної угоди. У разі якщо депутатська фракція, що не є учасником коаліції, виявила бажання стати її учасником на умовах, відмінних від викладених у коаліційній угоді, за згодою коаліції всі її учасники укладають новий текст коаліційної угоди.

2. Депутатська фракція має право в будь-який час вийти зі складу коаліції, попередивши про це письмовою заявою керівників інших депутатських фракцій, які входять до коаліції, не менше ніж за десять днів до дати виходу. Протягом зазначеного строку така депутатська фракція в будь-який час має право в письмовій формі відкликати свою заяву. Якщо депутатська фракція не відкликала своєї заяви, головуючий на першому після закінчення десятиденного строку пленарному засіданні оголошує про вихід депутатської фракції з коаліції.

3. Депутатська фракція за рішенням загальних зборів коаліції може бути виключена з її складу.

4. Не пізніш як через чотири дні після приєднання депутатської фракції до коаліції, виходу чи виключення депутатської фракції з коаліції або укладення коаліцією у новому складі нового тексту коаліційної угоди про це робиться повідомлення головуючим на пленарному засіданні. В цей же строк зазначене повідомлення публікується у газеті «Голос України» відповідно разом з персональним складом депутатської фракції, яка вийшла чи виключена із складу коаліції, або персональним збільшеним складом коаліції і новим текстом коаліційної угоди.

5. Після виходу чи виключення депутатської фракції з коаліції Верховна Рада в установленому законом порядку може прийняти рішення про звільнення з посад членів Кабінету Міністрів України, кандидатури яких були запропоновані депутатською фракцією, що вийшла чи була виключена з коаліції.

Стаття 66. Припинення діяльності коаліції

1. Діяльність коаліції припиняється у разі:

1) припинення повноважень Верховної Ради відповідного скликання;

2) зменшення чисельного складу коаліції до кількості народних депутатів, меншої ніж визначено Конституцією України;

3) прийняття коаліцією рішення про припинення своєї діяльності.

2. Діяльність коаліції вважається припиненою у випадках, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої цієї статті, з моменту офіційного оголошення про це головуючим на пленарному засіданні. Повідомлення про припинення діяльності коаліції публікується в газеті «Голос України» не пізніше ніж через чотири дні після офіційного оголошення про припинення її діяльності.

3. Зміни у складі коаліції, у тому числі у зв'язку з виходом із неї однієї чи кількох депутатських фракцій, якщо при цьому кількісний склад коаліції не стає меншим, ніж визначено Конституцією України, не є підставою для припинення діяльності коаліції.

Стаття 67. Депутатська фракція з правами коаліції

1. У разі якщо за результатами виборів у новообраній Верховній Раді утворена депутатська фракція, до складу якої входить більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, коаліція може не утворюватися. Така депутатська фракція має передбачені Конституцією України права коаліції.

Глава 13
ПОГОДЖУВАЛЬНА РАДА ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Стаття 68. Погоджувальна рада депутатських фракцій

1. Погоджувальна рада створюється як консультативно-дорадчий орган для попередньої підготовки і розгляду організаційних питань роботи Верховної Ради.

2. До складу Погоджувальної ради входять Голова Верховної Ради України, Перший заступник і заступник Голови Верховної Ради України, голови депутатських фракцій з правом ухвального голосу та голови комітетів з правом дорадчого голосу. У разі відсутності голови депутатської фракції чи голови комітету за їх дорученням у засіданні Погоджувальної ради бере участь відповідно заступник голови депутатської фракції, перший заступник (заступник) голови комітету з правом відповідно ухвального чи дорадчого голосу.

3. Головує на засіданнях Погоджувальної ради Голова Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України.

4. Народні депутати мають право бути присутніми на засіданнях Погоджувальної ради, брати участь у обговоренні питань, що розглядаються, вносити пропозиції щодо проектів порядку денного сесії, розкладу пленарних засідань та тижневого порядку денного пленарних засідань (статті 20, 24, 25 цього Регламенту).

5. У засіданнях Погоджувальної ради мають право брати участь:

а) суб'єкти права законодавчої ініціативи чи їх представники;

б) голова тимчасової спеціальної комісії, тимчасової слідчої комісії з правом дорадчого голосу, якщо на засіданні Погоджувальної ради розглядаються питання, віднесені до повноважень такої комісії;

в) відповідальні працівники Апарату Верховної Ради, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення проведення Погоджувальної ради та пленарних засідань Верховної Ради.

6. Погоджувальна рада проводить свою роботу у формі засідань, як правило, в понеділок тижня пленарних засідань. Засідання Погоджувальної ради є правомочним за умови присутності на ньому не менше половини її складу з правом ухвального голосу.

7. Засідання Погоджувальної ради скликаються Головою Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Першим заступником чи заступником Голови Верховної Ради України або за ініціативою представників двох чи більше депутатських фракцій у разі необхідності.

8. Робота Погоджувальної ради здійснюється гласно, її засідання є відкритими, за винятком випадків прийняття рішення про проведення закритого засідання.

9. На кожному засіданні Погоджувальної ради ведеться протокол та стенограма засідання. Протокол засідання Погоджувальної ради підписує головуючий на засіданні.

10. Пропозиції Погоджувальної ради ухвалюються такою кількістю голосів членів Погоджувальної ради з правом ухвального голосу, яка у сумарному підрахунку голосів членів відповідних депутатських фракцій є достатньою для прийняття позитивного рішення при голосуванні питання у залі засідань.

11. Ухвалені пропозиції щодо порядку денного пленарних засідань направляються депутатським фракціям, органам та особам, яких вони стосуються, не пізніше 18 години дня засідання Погоджувальної ради.

12. Пропозиції для розгляду на черговому засіданні Погоджувальної ради подаються комітетами, тимчасовими спеціальними комісіями, тимчасовими слідчими комісіями до Апарату Верховної Ради не пізніш як за чотири дні до проведення чергового засідання.

13. Члени Погоджувальної ради, а також інші особи, які запрошуються на її чергові засідання, не пізніш як за три дні інформуються про питання, які плануються до розгляду на черговому засіданні, та отримують необхідні матеріали.

14. Погоджувальна рада:

1) узгоджує проект плану законопроектної роботи та рекомендує його Верховній Раді для затвердження;

2) розглядає та ухвалює пропозиції щодо проектів календарного плану роботи сесії, порядку денного сесії, розкладу пленарних засідань та тижневого порядку денного пленарних засідань;

3) погоджує кандидатів на посади голови комітету, першого заступника, заступника голови та секретаря комітету;

4) вносить Голові Верховної Ради України пропозицію щодо скликання позачергового пленарного за-

сідання Верховної Ради та дати його проведення на вимогу трьох депутатських фракцій чи п'яти комітетів;

5) розглядає питання про вжиття заходів щодо забезпечення присутності народних депутатів на пленарних засіданнях;

6) вносить пропозиції щодо проведення парламентських слухань;

7) розглядає інші пропозиції з організації роботи Верховної Ради відповідно до цього Регламенту.

Глава 14
ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ТА ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 69. Внесення кандидатур на посаду Голови Верховної Ради України

1. Голова Верховної Ради України обирається Верховною Радою на строк її повноважень з числа народних депутатів.

2. Кандидатури на посаду Голови Верховної Ради України пропонуються на пленарному засіданні Верховної Ради депутатськими фракціями, народними депутатами. Народний депутат може запропонувати для обрання свою кандидатуру. Після завершення внесення пропозицій щодо кандидатур на посаду Голови Верховної Ради України Верховна Рада приймає рішення про перехід до обговорення цих кандидатур і може робити перерву в пленарному засіданні на визначений нею строк для попереднього обговорення запропонованих кандидатур у депутатських фракціях.

3. До початку обговорення запропонованих кандидатур у депутатських фракціях Апарат Верховної Ради надає народним депутатам відомості про кожну з них. Такі відомості повинні містити дані про освіту, фах, належність до політичної партії, витяг із трудової книжки про трудову діяльність; автобіографію з висвітленням найбільш істотних результатів трудової діяльності; декларацію про доходи, зобов'язання фінансового характеру, про свій майновий стан та членів своєї сім'ї за попередній рік за формою, встановленою для державних службовців першої категорії; відомості про входження до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку. Відомості мають бути власноручно підписані кандидатом на посаду. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про включення до відомостей й інших даних про кандидатів на посаду та їх діяльність. Перелік відомостей повинен бути однаковим для всіх кандидатів на посаду. Питання про обрання Голови Верховної Ради України не потребує підготовки в комітетах.

Стаття 70. Обрання Голови Верховної Ради України

1. Кандидати на посаду Голови Верховної Ради України виступають на пленарному засіданні в порядку внесення їх кандидатур з доповідями щодо програм своєї майбутньої діяльності - до 20 хвилин.

2. Після заслуховування доповідей кандидатів на посаду Голови Верховної Ради України проводиться обговорення цих кандидатур. Загальний час для обговорення кандидатур визначається Верховною Радою, але має становити не менше однієї години.

3. У виступах народних депутатів усі кандидатури на посаду Голови Верховної Ради України обговорюються одночасно. Народні депутати мають право ставити запитання кандидатам на посаду Голови Верховної Ради України, висловлювати думку щодо їх програм, політичних, ділових та особистих якостей, агітувати за або проти кожного з них. Головуючий на пленарному засіданні з дотриманням черговості запису на виступ (стаття 33 цього Регламенту) надає рівні можливості промовцям для виступу на підтримку того чи іншого кандидата на посаду Голови Верховної Ради України.

4. Кожний кандидат на посаду Голови Верховної Ради України в будь-який час може заявити про самовідвід. Для цього головуючий на пленарному засіданні надає йому слово позачергово.

5. Рішення щодо кандидатур на посаду Голови Верховної Ради України приймається таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів.

6. Обраним Головою Верховної Ради України вважається кандидат на посаду, який отримав більшість голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

7. Про обрання Голови Верховної Ради України оформляється відповідна постанова Верховної Ради, яку підписує обраний Голова Верховної Ради України.

8. Голова Верховної Ради України може бути обраний у списку одночасно із Першим заступником і заступником Голови Верховної Ради України.

9. Повноваження Голови Верховної Ради України починаються відразу після його обрання.

Стаття 71. Відкликання Верховною Радою Голови Верховної Ради України з посади

1. Голова Верховної Ради України може бути в будь-який час відкликаний з посади Верховною Радою на його прохання, крім випадку виконання ним обов'язків Президента України відповідно до статті 112 Конституції України, а також може бути відкликаний у зв'язку з незадовільною його роботою на цій посаді, в тому числі у разі відсторонення від ведення пленарних засідань три і більше разів протягом однієї чергової сесії Верховної Ради, або через інші обставини, що унеможливлюють виконання ним своїх обов'язків. Дострокове припинення депутатських повноважень Головою Верховної Ради України має наслідком припинення його повноважень як Голови Верховної Ради України.

2. Пропозиції про відкликання Верховною Радою Голови Верховної Ради України з посади (крім за його особистою письмовою заявою) можуть вноситися:

1) народними депутатами на підставі висновку комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, у разі відсторонення Голови Верховної Ради України від ведення пленарних засідань три і більше разів протягом однієї чергової сесії;

2) не менш як однією третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради за їх підписами (підписні листи подаються в оригіналі, на них зазначаються прізвище, ім'я, по батькові народного депутата, номер його посвідчення та проставляється особистий підпис, який не відкликається).

3. При розгляді питання про відкликання з посади Верховною Радою Голови Верховної Ради України (крім відкликання за його особистою письмовою заявою), про надання згоди на притягнення його до відповідальності, про дострокове припинення ним депутатських повноважень пленарне засідання веде Перший заступник або заступник Голови Верховної Ради України, або обраний Верховною Радою за процедурою (ad hoc) головуючий на пленарному засіданні з числа народних депутатів, який не підписав пропозицію про відкликання Голови Верховної Ради України. Питання про обрання (ad hoc) головуючого на пленарному засіданні не включається до порядку денного пленарного засідання, а вирішується Верховною Радою без попередньої підготовки в комітетах після обговорення за скороченою процедурою.

4. Рішення про включення до порядку денного сесії Верховної Ради питання про відкликання з посади Голови Верховної Ради України приймається на пленарному засіданні, наступному за днем внесення такої пропозиції. Одночасно Верховна Рада дає протокольне доручення Рахунковій палаті провести фінансову перевірку виконання кошторису Верховної Ради в поточному році.

5. Голова Верховної Ради України готує письмовий звіт про свою роботу та про виконання кошторису Верховної Ради в поточному році. Цей звіт та висновок Рахункової палати надаються народним депутатам не пізніш як за два дні до розгляду питання на пленарному засіданні.

6. Питання про відкликання Голови Верховної Ради України з посади не потребує підготовки в комітетах.

7. У разі необхідності для збору чи перевірки інформації, що стосується питання відкликання з посади Голови Верховної Ради України, Верховна Рада створює тимчасову слідчу комісію без голосування про включення цього питання до порядку денного сесії.

Стаття 72. Розгляд питання про відкликання Голови Верховної Ради України з посади

1. Розгляд питання про відкликання Голови Верховної Ради України з посади за рішенням більшості народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради включається до порядку денного сесії Верховної Ради у визначений нею день, але не пізніш як на десятий день після включення цього питання до порядку денного сесії.

2. Загальний час щодо обговорення питання про відкликання Голови Верховної Ради України з посади визначається Верховною Радою.

3. Верховна Рада заслуховує доповідь представника народних депутатів, які ініціювали відкликання Голови Верховної Ради України з посади, і відповіді доповідача на запитання; співдоповідь представника тимчасової слідчої комісії (у разі її створення) і відповіді співдоповідача на запитання; звіт Голови Верховної Ради України про його діяльність на цій посаді - до 30 хвилин (а у разі припинення повноважень за особистою заявою звіт не обов'язковий) та його відповіді на запитання. Народні депутати мають право ставити запитання і брати участь у обговоренні питання. Головуючий на пленарному засіданні з урахуванням черговості запису на виступ надає рівні можливості для промовців, які виступають як за, так і проти особи, яка є Головою Верховної Ради України.

4. Рішення Верховної Ради про відкликання Голови Верховної Ради України з посади приймається таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів і оформляється постановою Верховної Ради.

5. У разі якщо особиста заява Голови Верховної Ради України про його відкликання з посади не задовольняється Верховною Радою, він має право припинити виконання посадових обов'язків Голови Верховної Ради України через 15 днів після дня розгляду цього питання Верховною Радою. Після цього йому виплачується заробітна плата народного депутата і здійснюються виплати, пов'язані з виконанням депутатських повноважень відповідно до закону.

Стаття 73. Повноваження Голови Верховної Ради України

1. Голова Верховної Ради України на виконання повноважень, визначених Конституцією України:

1) веде засідання Верховної Ради з дотриманням вимог Регламенту;

2) організовує роботу Верховної Ради, координує діяльність її органів;

3) підписує акти, прийняті Верховною Радою, чим засвідчує відповідність їх змісту прийнятим рішенням;

4) забезпечує оприлюднення актів Верховної Ради, які не потребують наступного підписання Президентом України;

5) здійснює повноваження, передбачені статтями 94, 112 Конституції України;

6) представляє Верховну Раду у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав і міжнародними організаціями;

7) вживає заходів для забезпечення безпеки і охорони Верховної Ради відповідно до закону;

8) вживає заходів щодо охорони та захисту народних депутатів;

9) веде засідання Погоджувальної ради;

10) забезпечує дотримання календарного плану роботи сесії та порядку денного пленарних засідань;

11) вживає заходів щодо забезпечення присутності народних депутатів на пленарних засіданнях;

12) організовує розробку планів законопроектної роботи Верховної Ради;

13) організовує підготовку питань до розгляду на пленарних засіданнях;

14) здійснює контроль за своєчасним направленням і розглядом депутатських запитів;

15) видає розпорядження з питань організації роботи Верховної Ради, в тому числі про порядок підготовки документів та діловодство у Верховній Раді, а також про відрядження народних депутатів, посадових осіб Верховної Ради і підписує відповідні документи;

16) розподіляє посадові обов'язки між Першим заступником і заступником Голови Верховної Ради України, контролює їх виконання ними, координує діяльність комітетів, тимчасових спеціальних комісій, тимчасових слідчих комісій;

17) визначає головний комітет з підготовки проектів актів, внесених на розгляд Верховної Ради;

18) має право скликати і проводити засідання комітетів, тимчасових спеціальних комісій для розгляду визначених ним або Верховною Радою питань, якщо відповідний комітет або тимчасова спеціальна комісія несвоєчасно чи неналежно виконують свої функції, й повідомляє про це на найближчому пленарному засіданні;

19) порушує перед відповідними органами, посадовими особами питання про відповідальність осіб за невиконання ними вимог, встановлених цим Регламентом, законами України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України», про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України;

20) організовує роботу Апарату Верховної Ради та здійснює контроль за його діяльністю;

21) у разі необхідності скасовує розпорядження Першого заступника чи заступника Голови Верховної Ради України та керівника Апарату Верховної Ради України;

22) пропонує Верховній Раді кандидатуру для призначення на посаду керівника Апарату Верховної Ради України;

23) забезпечує розробку проекту кошторису витрат на здійснення повноважень Верховної Ради на наступний рік;

24) не пізніш як через два місяці після закінчення бюджетного року забезпечує подання на розгляд Верховної Ради звіту про надходження коштів до кошторису за минулий рік, їх використання та відповідність затвердженому кошторису витрат на здійснення повноважень Верховної Ради;

25) звертається до суду з позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата в разі невиконання ним вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності;

26) виконує доручення Верховної Ради;

27) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України, законами України та цим Регламентом.

2. Розпорядження Голови Верховної Ради України можуть бути змінені, скасовані рішенням Верховної Ради, прийнятим більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

Стаття 74. Обрання та відкликання з посад Першого заступника
і заступника Голови Верховної Ради України

1. Верховна Рада обирає на строк її повноважень Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України з числа народних депутатів, кандидатури яких вносяться в порядку, передбаченому для внесення кандидатури на посаду Голови Верховної Ради України (стаття 69 цього Регламенту).

2. Запропоновані кандидатури на посаду Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України попередньо обговорюються в депутатських фракціях, а потім на пленарному засіданні. Попередня підготовка та обговорення кандидатур на посаду здійснюються в порядку, передбаченому для обговорення кандидатури на посаду Голови Верховної Ради України по кожній кандидатурі окремо або разом.

3. Обрання Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України проводиться в порядку, передбаченому для обрання Голови Верховної Ради України (стаття 70 цього Регламенту), їх обрання оформляється відповідними постановами.

4. Перший заступник і заступник Голови Верховної Ради України можуть бути обрані одночасно за єдиним списком чи одночасно з Головою Верховної Ради України.

5. Перший заступник і заступник Голови Верховної Ради України можуть бути в будь-який час відкликані з посад за рішенням Верховної Ради в порядку, передбаченому для відкликання Верховною Радою з посади Голови Верховної Ради України (статті 71, 72 цього Регламенту).

6. Переобрання Голови Верховної Ради України не є підставою для обов'язкового перегляду питання про перебування на посадах Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України.

Стаття 75. Повноваження Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України

1. Перший заступник і заступник Голови Верховної Ради України:

1) виконують окремі повноваження Голови Верховної Ради України за розподілом обов'язків, які визначає Голова Верховної Ради України;

2) визначають за дорученням Голови Верховної Ради України головний комітет з опрацювання внесених до Верховної Ради проектів актів відповідно до предметів відання комітетів;

3) вживають заходів для організації скоординованої спільної роботи комітетів, тимчасових спеціальних комісій і тимчасових слідчих комісій;

4) виконують інші повноваження, передбачені цим Регламентом, а також виконують доручення Верховної Ради, Голови Верховної Ради України.

2. Перший заступник Голови Верховної Ради України виконує обов'язки Голови Верховної Ради України в разі його відсутності або неможливості виконання ним своїх обов'язків. Перший заступник Голови Верховної Ради України за розподілом обов'язків веде організаційну та іншу роботу з питань взаємодії Верховної Ради з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, з питань підготовки і розгляду законопроекту про Державний бюджет України на відповідний рік та звіту про його виконання, організовує розробку проекту кошторису Верховної Ради, а також з питань здійснення Верховною Радою та її органами законопроектної діяльності, законодавчої процедури та контрольних функцій.

3. Заступник Голови Верховної Ради України виконує обов'язки Голови Верховної Ради України в разі його відсутності або неможливості виконання ним своїх обов'язків, за відсутності або неможливості їх виконання Першим заступником Голови Верховної Ради України.

Заступник Голови Верховної Ради України за розподілом обов'язків веде організаційну та іншу роботу з питань взаємодії Верховної Ради з органами судової влади та інформаційного забезпечення діяльності Верховної Ради.

Глава 15
СТВОРЕННЯ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 76. Створення комітетів Верховної Ради

1. Створення комітетів здійснюється з урахуванням вимог Закону України «Про комітети Верховної Ради України» та цього Регламенту.

2. Перелік комітетів затверджується у разі необхідності на першій сесії Верховної Ради нового скликання більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу.

3. Верховна Рада створює комітети у складі голів, перших заступників, заступників голів, секретарів та членів комітетів. Голови комітетів, перші заступники, заступники голів комітетів, секретарі, персональний склад членів комітетів обираються Верховною Радою більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу. Народний депутат може бути членом лише одного комітету.

4. Квоти розподілу посад голів комітетів, перших заступників, заступників голів, секретарів та членів комітетів визначаються пропорційно від кількісного складу депутатських фракцій до фактичної чисельності народних депутатів у порядку, встановленому Верховною Радою.

5. Облік квот пропорційного представництва депутатських фракцій у комітетах здійснює комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту.

Стаття 77. Обрання голів комітетів, перших заступників, заступників голів та секретарів комітетів Верховної Ради України

1. Список кандидатур на посади голів, перших заступників, заступників голів та секретарів комітетів, по одній кандидатурі на кожну посаду, за поданням депутатських фракцій схвалюється Погоджувальною радою.

2. Питання про обрання голів комітетів, перших заступників, заступників голів та секретарів комітетів не потребує підготовки в комітетах.

3. Список для обрання голів комітетів, перших заступників, заступників голів та секретарів комітетів повинен містити назви всіх комітетів; прізвища, імена та по батькові відповідних кандидатів на посаду; назви депутатських фракцій, які запропонували відповідних кандидатів на посаду згідно з розрахунковою квотою.

4. Голови комітетів, перші заступники, заступники голів та секретарі комітетів обираються за списком у цілому без обговорення на пленарному засіданні відкритим поіменним голосуванням.

5. Голова комітету, перший заступник голови та секретар комітету не можуть бути членами однієї депутатської фракції.

6. Голова комітету, перший заступник, заступник голови та секретар комітету не можуть бути одночасно головами депутатських фракцій.

Стаття 78. Відкликання голови комітету, першого заступника, заступника голови та секретаря комітету Верховної Ради

1. Голова комітету, перший заступник, заступник голови та секретар комітету можуть бути в будь-який час за рішенням Верховної Ради відкликані зі своїх посад з підстав та в порядку, визначених Законом України «Про комітети Верховної Ради України» та цим Регламентом.

2. Рішення щодо включення до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради пропозиції про відкликання голови комітету чи відповідно першого заступника, заступника голови та секретаря комітету зі своїх посад приймається на наступному пленарному засіданні Верховної Ради після дня внесення такої пропозиції. Одночасно приймається рішення про день розгляду зазначеного питання.

3. Для обговорення питання про відкликання голови комітету чи відповідно першого заступника, заступника голови, секретаря комітету зі своїх посад відводиться до 30 хвилин, у тому числі для виступу голови комітету, першого заступника, заступника голови, секретаря комітету - до 10 хвилин.

4. Обговорення питання включає інформацію ініціаторів внесення пропозиції, виступ голови комітету, першого заступника, заступника голови та секретаря комітету, щодо яких порушено питання про відкликання з посади, запитання та відповіді.

5. Відсутність без поважних причин голови комітету чи відповідно першого заступника, заступника голови, секретаря комітету на пленарному засіданні при розгляді питання про його відкликання з посади не є перешкодою для розгляду цього питання.

6. Рішення про відкликання голови комітету чи відповідно першого заступника, заступника голови, секретаря комітету з посади приймається відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради з оформленням відповідної постанови із зазначенням підстави відкликання.

7. У разі відкликання голови комітету чи відповідно першого заступника, заступника голови, секретаря комітету з посади право висунення кандидатури на цю посаду належить депутатській фракції, за квотою якої він був обраний на цю посаду.

Стаття 79. Формування персонального складу комітетів Верховної Ради

1. Члени комітетів обираються за списками кандидатів у члени всіх комітетів відкритим поіменним голосуванням без обговорення шляхом прийняття постанови Верховної Ради. Список персонального складу комітетів повинен містити назви всіх комітетів, назви депутатських фракцій, прізвища, імена та по батькові кандидатів у члени комітету в алфавітному порядку в межах кожної депутатської фракції, від якої їх висунуто.

2. Персональний склад усіх комітетів нового скликання визначається одночасно шляхом прийняття відповідної постанови Верховної Ради.

3. Народний депутат, який виявив бажання перейти до іншого комітету, може звернутися із відповідною заявою, погодженою з головою депутатської фракції, до Голови Верховної Ради України, який направляє її для розгляду в комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту, для розгляду заяви по суті і внесення пропозиції на розгляд Верховної Ради.

4. При вирішенні питань про зміну персонального складу комітетів приймається постанова про внесення змін до постанови Верховної Ради про обрання членів комітетів.

Глава 16
УТВОРЕННЯ ТИМЧАСОВИХ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМІСІЙ ТА ТИМЧАСОВИХ СЛІДЧИХ КОМІСІЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 80. Порядок утворення тимчасової спеціальної комісії

1. Верховна Рада може прийняти рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії на правах головного комітету для підготовки і попереднього розгляду, доопрацювання проектів законів та інших актів Верховної Ради.

2. Тимчасова спеціальна комісія утворюється з числа народних депутатів, які дали на це згоду. Кількісний склад тимчасової спеціальної комісії формується з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій.

3. Пропозиції щодо кількісного та персонального складу тимчасової спеціальної комісії подаються депутатськими фракціями. У складі тимчасової спеціальної комісії може бути представлено не менш як по одному народному депутату від кожної депутатської фракції. Якщо депутатська фракція не запропонувала представників для роботи в тимчасовій спеціальній комісії, то комісія утворюється без участі представників цієї депутатської фракції.

4. Про утворення тимчасової спеціальної комісії Верховна Рада приймає постанову, в якій визначає:

1) назву тимчасової спеціальної комісії;

2) мету, завдання і коло питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється тимчасова спеціальна комісія;

3) кількісний і персональний склад тимчасової спеціальної комісії, голову тимчасової спеціальної комісії та заступника голови;

4) термін діяльності тимчасової спеціальної комісії (на заздалегідь визначений час або на час виконання відповідної роботи);

5) термін звіту тимчасової спеціальної комісії про виконану роботу, який не перевищує шести місяців з дня її утворення;

6) заходи щодо кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи тимчасової спеціальної комісії.

5. На посаду голови тимчасової спеціальної комісії не може бути обраний голова комітету. Народний депутат за погодженням з відповідною депутатською фракцією може бути одночасно членом одного комітету і тимчасової спеціальної комісії.

6. Секретар тимчасової спеціальної комісії обирається на першому засіданні тимчасової спеціальної комісії з числа її членів.

7. Голова тимчасової спеціальної комісії, заступник голови та секретар комісії не можуть бути членами однієї депутатської фракції.

8. Строк повноважень тимчасової спеціальної комісії не може перевищувати одного року з дня її утворення.

Стаття 81. Термін діяльності тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради

1. Тимчасова спеціальна комісія утворюється на визначений Верховною Радою термін. У визначений термін, але не пізніш як через шість місяців з дня її утворення, тимчасова спеціальна комісія подає до Верховної Ради письмовий звіт про виконану роботу, а також підготовлені народними депутатами - членами цієї комісії відповідні проекти актів Верховної Ради та інші матеріали, які надаються народним депутатам. Після обговорення результатів роботи тимчасової спеціальної комісії у відповідних комітетах та на пленарному засіданні Верховна Рада приймає рішення щодо завершення роботи такої комісії або доручає їй продовжити роботу і визначає для цього термін її діяльності.

2. Повноваження тимчасової спеціальної комісії вважаються припиненими в разі:

1) прийняття Верховною Радою закону, постанови або іншого акта, для підготовки якого утворювалася ця тимчасова спеціальна комісія;

2) припинення повноважень Верховної Ради, якою утворено цю тимчасову спеціальну комісію.

Стаття 82. Утворення тимчасових слідчих комісій Верховної Ради

1. Верховна Рада відповідно до частини третьої статті 89 Конституції України може утворювати тимчасові слідчі комісії. Питання про утворення тимчасової слідчої комісії включається до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради без голосування.

2. Порядок утворення, вимоги до персонального складу тимчасової слідчої комісії визначаються в порядку, передбаченому для утворення тимчасової спеціальної комісії (частинами другою - п'ятою та сьомою, восьмою статті 80 цього Регламенту), крім особливостей, встановлених цією статтею.

3. До складу тимчасової слідчої комісії не може входити народний депутат, який:

1) є родичем або свояком посадової, службової особи, яка працює в державному органі, органі місцевого самоврядування, на підприємстві, в установі, організації, чи особи, яка входить до керівного органу об'єднання громадян, щодо яких згідно із завданням повинно проводитися розслідування тимчасовою слідчою комісією, або посадової, службової особи, щодо якої повинно проводитися зазначене розслідування;

2) має самостійні або через членів сім'ї майнові цивільно-правові інтереси в державному органі, органі місцевого самоврядування, на підприємстві, в установі, організації, об'єднанні громадян, щодо яких згідно із завданням повинно проводитися розслідування тимчасовою слідчою комісією;

3) був або є учасником судового процесу, в якому учасником були або є державний орган, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація, їх посадові, службові особи, а також об'єднання громадян, окремі громадяни, щодо яких згідно із завданням повинно проводитися розслідування тимчасовою слідчою комісією;

4) до набуття повноважень народного депутата брав участь у ревізії, аудиторській чи іншій перевірці, результати якої стали підставою для утворення тимчасової слідчої комісії.

4. Народний депутат, кандидатура якого запропонована депутатською фракцією до складу тимчасової слідчої комісії, зобов'язаний повідомити Верховну Раду про неможливість брати участь у роботі тимчасової слідчої комісії за наявності підстав, зазначених у частині третій цієї статті.

5. Секретар тимчасової слідчої комісії обирається на першому засіданні тимчасової слідчої комісії із числа її членів шляхом таємного або відкритого голосування більшістю народних депутатів від складу тимчасової слідчої комісії, затвердженого Верховною Радою.

6. Секретар тимчасової слідчої комісії більшістю народних депутатів від її складу може бути переобраний на засіданні тимчасової слідчої комісії, а голова та заступник голови тимчасової слідчої комісії - на пленарному засіданні Верховної Ради більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу.

7. Народний депутат за погодженням із відповідною депутатською фракцією може бути обраний членом лише однієї тимчасової слідчої комісії.

8. У разі ненадання тимчасовою слідчою комісією звіту Верховній Раді у визначений Верховною Радою термін повноваження такої комісії вважаються припиненими з наступного дня після дня закінчення терміну подання тимчасовою слідчою комісією звіту, про що оголошується Головою Верховної Ради України на пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 83. Висновки роботи тимчасової слідчої комісії Верховної Ради

1. Результати розслідування тимчасова слідча комісія викладає в письмовому звіті, який повинен містити висновки і пропозиції про:

1) факти й обставини, які стали підставами для проведення розслідування;

2) відомості чи обставини, встановлені тимчасовою слідчою комісією, і докази, якими це підтверджується;

3) відомості чи обставини, що не підтвердилися;

4) факти й обставини, які не були перевірені, і причини цього.

2. У пропозиціях тимчасової слідчої комісії зазначається, яким чином мають бути використані висновки тимчасової слідчої комісії в разі прийняття Верховною Радою рішення щодо них. Пропозиції тимчасової слідчої комісії викладаються у проекті постанови чи іншого акта Верховної Ради і вносяться на розгляд Верховної Ради народними депутатами - членами тимчасової слідчої комісії.

3. За результатами розгляду висновків і пропозицій тимчасової слідчої комісії Верховна Рада може прийняти такі рішення:

1) взяти до відома висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії;

2) припинити повноваження тимчасової слідчої комісії;

3) продовжити роботу тимчасової слідчої комісії на визначений Верховною Радою строк, але не більше одного року з дня її утворення.

4. При розгляді висновків і пропозицій тимчасової слідчої комісії Верховна Рада в разі необхідності вирішує питання щодо:

1) направлення матеріалів тимчасової слідчої комісії до Генеральної прокуратури України для їх вивчення та відповідного реагування;

2) направлення висновків тимчасової слідчої комісії Президенту України, Прем'єр-міністру України;

3) направлення висновків тимчасової слідчої комісії для реагування відповідному державному органу, органу місцевого самоврядування чи посадовій особі згідно із законом;

4) публікації висновків тимчасової слідчої комісії в газеті «Голос України».

5. Висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії не є вирішальними для слідства і суду.

6. Повноваження тимчасової слідчої комісії припиняються:

1) одночасно з прийняттям Верховною Радою остаточного рішення щодо результатів роботи цієї комісії;

2) у разі ненадання тимчасовою слідчою комісією звіту Верховній Раді у визначений Верховною Радою термін (частина восьма статті 82 цього Регламенту);

3) у разі припинення повноважень Верховної Ради відповідного скликання, якою утворено тимчасову слідчу комісію.

7. Верховна Рада заслуховує звіт про діяльність тимчасової слідчої комісії в будь-який час не пізніше встановленого терміну для її діяльності або на вимогу тимчасової слідчої комісії раніше цього терміну, але не більше двох разів за весь термін її діяльності.

Розділ IV
ЗАКОНОДАВЧА ПРОЦЕДУРА

Глава 17
ВНЕСЕННЯ ТА ВІДКЛИКАННЯ ЗАКОНОПРОЕКТІВ

Стаття 84. Право законодавчої ініціативи

1. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді належить Президенту України, народним депутатам та Кабінету Міністрів України.

2. Кабінет Міністрів України має виключне право на внесення проекту закону про Державний бюджет України.

3. Проект закону про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України вносить Президент України або Кабінет Міністрів України.

4. Право законодавчої ініціативи здійснюється шляхом внесення до Верховної Ради:

1) проектів законів, постанов;

2) проектів актів Верховної Ради;

3) пропозицій до законопроектів;

4) поправок до законопроектів.

5. Основні терміни, використані в цьому розділі та Регламенті, мають таке значення:

1) законопроекти - проекти законів, постанов Верховної Ради, які містять положення нормативного характеру;

2) проекти актів - проекти постанов, резолюцій, декларацій, звернень, заяв, що випливають з установчих, організаційних, контрольних та інших функцій Верховної Ради;

3) пропозиції - внесення змін до тексту законопроекту (статей, їх частин, пунктів, речень), зміни порядку розміщення, об'єднання розділів, глав, статей, їх частин і пунктів, а також виділення тих чи інших положень в окремі розділи, глави, статті;

4) поправка - внесення виправлень, уточнень, усунення помилок, суперечностей у тексті законопроекту.

6. Пропозиції вносяться письмово до законопроекту, який готується до другого читання, в такій редакції, щоб щодо них можна було відповісти «так» або «ні».

7. Пропозиція щодо структурних частин законопроекту має містити послідовно викладені назви розділів, глав, а в разі необхідності - статей, частин чи пунктів законопроекту.

8. Поправка може бути внесена письмово до законопроекту, який готується до другого і третього читань, а також усно під час розгляду законопроекту в другому читанні на пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 85. Оформлення законопроектів

1. Законопроект має бути оформлений відповідно до вимог закону, цього Регламенту та інших прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

2. Законопроект подається до Верховної Ради за підписом особи, яка має право законодавчої ініціативи або представляє орган, наділений таким правом.

3. Якщо законопроект ініційовано кількома народними депутатами, ініціатором його внесення вважається народний депутат, прізвище (підпис) якого на ньому зазначено першим. У разі якщо зазначений народний депутат відкликає свій підпис, ініціатором вважається той, чиє прізвище є наступним.

4. Ініціатор внесення чи представник суб'єкта права законодавчої ініціативи має право на доповідь законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради та на засіданні головного комітету чи тимчасової спеціальної комісії з цього питання.

5. Законопроект, щодо якого Верховною Радою приймалося рішення стосовно вимог до його основних положень, принципів чи критеріїв, повинен відповідати цим вимогам.

6. Законопроект, у якому пропонується внести зміни до закону (законів), не може поєднуватися зі змінами до Конституції України. Законопроект може передбачати внесення змін лише до тексту первинного законодавчого акта (закону, кодексу, основ законодавства тощо), а не до закону про внесення змін до цього законодавчого акта.

7. Кожен законопроект повинен містити положення щодо порядку набрання ним чинності.

8. Якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті. До законопроекту додається перелік законів та інших нормативних актів, прийняття або перегляд яких необхідно здійснити для реалізації положень законопроекту в разі його прийняття.

Стаття 86. Супровідні документи до законопроекту

1. Законопроект вноситься на реєстрацію разом з проектом постанови, яку пропонується Верховній Раді прийняти за результатами його розгляду, списком авторів законопроекту, пропозицією щодо кандидатури доповідача на пленарному засіданні та пояснювальною запискою, яка має містити:

1) обґрунтування необхідності прийняття законопроекту, цілей, завдань і основних його положень та місця в системі законодавства;

2) обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття;

3) інші відомості, необхідні для розгляду законопроекту.

2. Зазначені в частині першій цієї статті документи подаються письмово разом з їх електронним файлом.

3. У разі внесення законопроекту, реалізація якого впливає на видаткову та/або доходну частину державного чи місцевих бюджетів, до нього додаються фінансово-економічне обґрунтування (розрахунок розміру витрат) та пропозиція щодо покриття цих витрат.

4. Якщо реалізація законопроекту не впливає на видаткову та/або доходну частину державного чи місцевих бюджетів, про це зазначається в пояснювальній записці.

5. У разі внесення законопроекту, остаточне прийняття рішення щодо якого можливе лише за результатами референдуму, ця обставина повинна бути зазначена у пояснювальній записці.

6. До законопроекту про внесення змін до законів додається порівняльна таблиця, яка містить редакцію відповідних положень (статей, частин, пунктів, абзаців тощо) чинного закону та нову його редакцію з урахуванням запропонованих змін.

7. Якщо законопроект вноситься за погодженням з відповідними органами виконавчої чи судової влади, до нього додається таке погодження.

Стаття 87. Реєстрація законопроектів

1. Законопроект, внесений до Верховної Ради, реєструється в Апараті Верховної Ради. Законопроект, внесений з дотриманням вимог статей 85, 86 цього Регламенту, реєструється в Апараті Верховної Ради в день його внесення.

2. У прийнятті на реєстрацію законопроекту може бути відмовлено у разі, якщо він поданий з порушенням вимог статей 85, 86 цього Регламенту, а також якщо законопроект є альтернативним і вноситься з порушенням строків, визначених цим Регламентом.

3. Пропозиції, поправки, висновки до законопроектів подаються до Апарату Верховної Ради або безпосередньо до комітету чи до тимчасової спеціальної комісії, які визначені головними з відповідних законопроектів.

4. Усі зареєстровані законопроекти та супровідні документи вводяться Апаратом Верховної Ради до бази даних законопроектів електронної комп'ютерної мережі веб-сайту Верховної Ради.

Стаття 88. Попередній розгляд законопроектів у комітетах

1. Кожен законопроект після його реєстрації не пізніш як у п'ятиденний строк направляється Головою Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків Першим заступником, заступником Голови Верховної Ради України в комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, для проведення експертизи щодо його впливу на доходну та/або видаткову частину бюджетів та виконання закону про Державний бюджет України в поточному бюджетному періоді, та в комітет, який визначається головним з підготовки і попереднього розгляду законопроекту.

2. У разі якщо для підготовки і попереднього розгляду, доопрацювання законопроектів Верховна Рада приймає рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії (стаття 80 цього Регламенту), така комісія здійснює функції головного комітету з цих питань у порядку, визначеному цим Регламентом.

3. Головний комітет не пізніш як у тридцятиденний строк попередньо розглядає законопроект і ухвалює висновок щодо доцільності включення його до порядку денного сесії Верховної Ради. До висновку головного комітету додається висновок комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, який має бути поданий до головного комітету не пізніш як у чотирнадцятиденний строк з дня отримання законопроекту для надання висновку.

4. До попереднього розгляду законопроекту головний комітет на своєму засіданні може запропонувати Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим державним органам, об'єднанням громадян висловити свою думку щодо доцільності його прийняття.

5. Для попереднього розгляду законопроекту на засідання головного комітету запрошується ініціатор внесення законопроекту чи представник суб'єкта права законодавчої ініціативи, а в разі необхідності - представники Кабінету Міністрів України, міністерств, інших державних органів, об'єднань громадян, а також експерти, фахівці та інші особи.

6. Інші комітети за зверненням головного комітету або з власної ініціативи розглядають законопроект і направляють свої висновки до головного комітету.

Стаття 89. Повернення законопроекту суб'єкту права законодавчої ініціативи

1. Голова Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків Перший заступник, заступник Голови Верховної Ради України за наявності передбачених цією статтею підстав за пропозицією головного комітету чи тимчасової спеціальної комісії або Погоджувальної ради може повернути внесений законопроект суб'єкту права законодавчої ініціативи без його розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради.

2. Підставами для повернення законопроекту без його розгляду на пленарному засіданні є:

1) висновок комітету, до предмета відання якого належать питання конституційного права, про те, що законопроект суперечить положенням Конституції України, крім випадків, коли він стосується внесення змін до Конституції України;

2) невідповідність оформлення законопроекту вимогам закону, цього Регламенту та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів;

3) відсутність фінансово-економічного обґрунтування законопроекту, якщо головний комітет чи відповідна тимчасова спеціальна комісія не вважають за можливе розглядати його без такого обґрунтування;

4) наявність прийнятого в першому читанні законопроекту, щодо якого внесений проект є альтернативним;

5) відхилення на поточній сесії Верховної Ради законопроекту, положення якого дослівно або по суті повторюють поданий законопроект.

3. Повернення законопроекту суб'єкту права законодавчої ініціативи здійснюється в п'ятнадцятиденний строк після отримання висновку головного комітету чи відповідної тимчасової спеціальної комісії з повідомленням про причину повернення.

4. Повернені законопроекти можуть бути повторно внесені на розгляд Верховної Ради за умови усунення недоліків, що стали підставою для їх повернення.

Стаття 90. Зняття законопроектів з розгляду

1. Законопроекти, не прийняті Верховною Радою попереднього скликання в першому читанні за основу, вважаються знятими з розгляду і не розглядаються Верховною Радою нового скликання.

2. Верховна Рада своїм рішенням може зняти законопроект з розгляду, якщо внаслідок прийняття інших законодавчих актів чи з інших причин законопроект втратив свою актуальність.

3. У разі прийняття Верховною Радою за основу одного з альтернативних законопроектів інші альтернативні законопроекти знімаються з розгляду без прийняття про це окремого рішення.

4. Знятими з розгляду вважаються також відкликані та відхилені законопроекти.

Стаття 91. Включення законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради

1. На пленарному засіданні Верховної Ради, за винятком випадку, передбаченого частиною четвертою цієї статті, розглядаються лише законопроекти, включені до порядку денного сесії Верховної Ради.

2. Питання про включення законопроекту до порядку денного сесії розглядається Верховною Радою протягом 30 днів після ухвалення висновку головного комітету чи тимчасової спеціальної комісії.

3. Якщо головний комітет у визначений цим Регламентом строк (частина третя статті 88 цього Регламенту) не ухвалить висновку щодо включення відповідного законопроекту до порядку денного сесії, Верховна Рада в п'ятнадцятиденний строк після письмового звернення з цього приводу суб'єкта права законодавчої ініціативи розглядає питання щодо законопроекту на пленарному засіданні та приймає рішення про включення його до порядку денного сесії Верховної Ради або про надання головному комітету додаткового часу для підготовки висновку щодо нього.

4. За процедурним рішенням Верховної Ради для невідкладного розгляду може бути включено до порядку денного пленарного засідання (без додаткового включення до порядку денного сесії) законопроект, якщо він був підготовлений для термінового розгляду на виконання відповідного доручення Верховної Ради.

Стаття 92. Справа законопроекту

1. Щодо кожного законопроекту, включеного до порядку денного сесії Верховної Ради, Апарат Верховної Ради та головний комітет ведуть справу законопроекту. Справа законопроекту містить документи, внесені в порядку законодавчої ініціативи, документи, підготовлені в процесі розробки, розгляду, доопрацювання, прийняття відповідного законопроекту Верховною Радою, а також документи, які підготовлені органами Верховної Ради, державними органами, установами і організаціями за зверненням Верховної Ради.

2. До справи законопроекту в хронологічному порядку їх внесення, подання, направлення, розгляду або прийняття включаються:

1) законопроект, у тому числі альтернативний (альтернативні), у разі його (їх) внесення в установленому порядку, пояснювальні записки до нього (них) та інші супровідні документи;

2) проекти альтернативних рішень, що надходили, і рішення Верховної Ради щодо розробки, доопрацювання, прийняття відповідного законопроекту;

3) усі проміжні редакції, у тому числі й альтернативні, відповідного законопроекту, які вносилися на попередній розгляд, редакції на перше, друге, третє чи повторні перше і друге читання, а також пояснювальні записки до них та інші супровідні документи;

4) пропозиції і поправки до законопроекту, внесені в установленому порядку;

5) висновки щодо законопроекту та дані експертиз, інформаційних чи наукових досліджень, виконаних щодо законопроекту за дорученням Верховної Ради;

6) висновки комітетів щодо законопроекту;

7) протоколи або витяги з протоколів засідань головного комітету щодо законопроекту та стенограми відповідних засідань у разі їх ведення;

8) протоколи і стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради, які містять інформацію про розгляд відповідного законопроекту;

9) дані про результати поіменного голосування щодо законопроекту;

10) пропозиції Президента України щодо законопроекту;

11) документи про результати і наслідки референдуму щодо цього законопроекту;

12) листи, якими супроводжувалися документи до законопроекту (закону);

13) текст закону в остаточній редакції;

14) законопроекти та інші документи, пов'язані з розробкою і розглядом Верховною Радою актів про зміну чи скасування цього закону.

3. До справи законопроекту включаються перші примірники друкованого тексту, оригінали документів з печатками та власноручними підписами; у разі відсутності оригіналів документів до справи законопроекту включаються посвідчені в установленому порядку їх копії.

Стаття 93. Надання законопроектів народним депутатам

1. Усі внесені до Верховної Ради законопроекти після їх реєстрації не пізніш як у п'ятиденний строк надаються народним депутатам. Після попереднього розгляду законопроекту в головному комітеті народним депутатам надаються висновки головного комітету, висновки інших комітетів та інші зазначені в цьому Регламенті документи.

2. Законопроекти, підготовлені для розгляду Верховною Радою в другому та третьому читаннях, надаються народним депутатам у вигляді порівняльних таблиць, а до законопроектів про внесення змін до законів порівняльні таблиці надаються для розгляду Верховною Радою і в першому читанні.

Стаття 94. Відомості, які необхідно зазначати в законопроекті та супровідних документах, що надаються народним депутатам

1. Законопроект, який надається народним депутатам, крім його назви на титульному та наступних аркушах повинен містити інформацію про:

1) назву органу, до якого він вноситься, - «Верховна Рада України»;

2) ініціаторів внесення - суб'єктів права законодавчої ініціативи та їх підписи або підпис особи, яка представляє Кабінет Міністрів України;

3) дату реєстрації та реєстраційний номер законопроекту;

4) перелік додатків до законопроекту із зазначенням кількості аркушів кожного.

2. До законопроекту додаються супровідні документи, в яких наводяться такі відомості:

1) дата і перелік стадій опрацювання та розгляду, які пройшов поданий законопроект, текст рішення Верховної Ради щодо нього;

2) перелік комітетів, яким доручено роботу з підготовки цього документа, із зазначенням головного комітету, а також тих, які подали в письмовій формі свої висновки щодо цього проекту;

3) висновки експертиз щодо законопроекту;

4) прізвище і посада визначеного доповідача (співдоповідача);

5) автори, які розробляли законопроект (для законопроектів, які вносяться на перше читання) або його структурні частини, та перелік державних органів, з якими погоджено його остаточну редакцію.

3. За рішенням головного комітету можуть надаватися інші документи інформаційного характеру щодо законопроекту.

Стаття 95. Альтернативні законопроекти

1. Альтернативними вважаються законопроекти, які містять положення, що регулюють однакове коло питань та повторюють за суттю положення щодо регулювання одних і тих самих суспільних відносин.

2. Альтернативний законопроект може бути внесений не пізніш як у чотирнадцятиденний строк після дня надання народним депутатам першого законопроекту з відповідного питання.

3. Альтернативні законопроекти до повторного першого читання можуть бути внесені в десятиденний строк з дня направлення на повторне перше читання законопроекту, щодо якого він є альтернативним.

4. Після прийняття законопроекту в першому читанні внесення альтернативних законопроектів щодо нього не допускається.

Стаття 96. Особливості розгляду законопроектів, визначених як невідкладні

1. Невідкладними є законопроекти, що визначені Президентом України або рішенням Верховної Ради як такі.

2. Верховна Рада може прийняти рішення про визначення законопроекту невідкладним після включення його до порядку денного сесії Верховної Ради або в ході його наступного розгляду.

3. Верховна Рада може прийняти рішення щодо законопроектів, визначених як невідкладні, про одноразове відхилення (ad hoc) від процедури розгляду, передбаченої цим Регламентом, і скоротити строки внесення альтернативних законопроектів, внесення пропозицій і поправок, а також строки надання законопроекту народним депутатам до його розгляду в тому чи іншому читанні. Не допускається скорочення зазначених строків більш як наполовину.

4. Законопроект, визначений як невідкладний, після завершення його попереднього розгляду чи доопрацювання включається до порядку денного найближчого пленарного засідання Верховної Ради і розглядається позачергово.

Стаття 97. Розгляд законопроектів Верховною Радою

1. Законопроекти розглядаються Верховною Радою, як правило, за процедурою трьох читань з урахуванням особливостей, встановлених у цій статті.

2. Розгляд і прийняття законопроекту за процедурою трьох читань включає:

1) перше читання - обговорення основних принципів, положень, критеріїв, структури законопроекту та прийняття його за основу;

2) друге читання - постатейне обговорення і прийняття законопроекту в другому читанні;

3) третє читання - прийняття законопроекту, який потребує доопрацювання та узгодження, в цілому.

3. Рішення про проведення повторних перших, других читань законопроектів Верховна Рада може приймати не більше двох разів.

4. За рішенням Верховної Ради допускається ос-

таточне прийняття законопроекту (крім проектів кодексів і законопроектів, які містять понад 100 статей, пунктів) відразу після першого чи другого читання, якщо законопроект визнано таким, що не потребує доопрацювання, та якщо не надійшло зауважень щодо його змісту від народних депутатів, інших суб'єктів права законодавчої ініціативи, юридичного чи експертного підрозділів Апарату Верховної Ради.

5. Під час другого і третього читань розглядаються порівняльні таблиці законопроектів, а щодо законопроектів про внесення змін до законів порівняльні таблиці розглядаються і в першому читанні.

Стаття 98. Експертиза законопроектів

1. За дорученням Голови Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків - Першого заступника, заступника Голови Верховної Ради України або за рішенням головного комітету законопроект направляється на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення інформаційного чи наукового дослідження; при цьому предмет і мета експертизи, пошуку, дослідження повинні бути чітко визначені.

2. Зареєстрований та включений до порядку денного сесії законопроект при підготовці до першого читання в обов'язковому порядку направляється для проведення наукової експертизи, а при підготовці до всіх наступних читань - для проведення юридичної експертизи та редакційного опрацювання у відповідні структурні підрозділи Апарату Верховної Ради. Остаточна юридична експертиза і редакційне опрацювання здійснюються після прийняття акта Верховної Ради в цілому.

3. Окремі законопроекти можуть направлятися для одержання експертних висновків до Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств, інших державних органів, установ і організацій, а також окремих фахівців.

4. Експертні висновки повинні бути подані до Верховної Ради не пізніше 14 днів з дня надходження такого звернення від посадових осіб та органів Верховної Ради. Якщо в установлені строки висновки не одержано, вважається, що зауваження відсутні.

5. Висновки, підготовлені за результатами експертизи, направляються головному комітету для врахування при розгляді законопроекту та прийняття рішення стосовно подальшої роботи над ним.

Стаття 99. Відкликання законопроектів

1. Законопроект може бути відкликаний суб'єктом права законодавчої ініціативи, який його вніс, до включення такого законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради.

2. Законопроект, включений до порядку денного сесії Верховної Ради до його прийняття Верховною Радою в першому читанні за основу, може бути відкликаний за рішенням Верховної Ради і знятий з розгляду.

3. Порушення питання про відкликання законопроекту здійснюється шляхом подання письмової заяви ініціатором внесення - суб'єктом права законодавчої ініціативи на ім'я Голови Верховної Ради України.

4. Відкликаний законопроект знімається з розгляду і виключається з бази даних законопроектів електронної комп'ютерної мережі веб-сайту Верховної Ради.

Стаття 100. Визнання законопроектів відкликаними

1. Законопроекти, внесені та не прийняті до закінчення строку повноважень Верховної Ради відповідного скликання в першому читанні, вважаються відкликаними.

2. Законопроект вважається відкликаним, якщо до його прийняття в першому читанні народний депутат - ініціатор його внесення достроково припинив депутатські повноваження.

3. Законопроект, внесений Президентом України або Кабінетом Міністрів України, вважається відкликаним, якщо до його прийняття в першому читанні за основу повноваження Президента України або Кабінету Міністрів України були припинені. Такий законопроект знімається з розгляду і виключається з бази даних законопроектів електронної комп'ютерної мережі веб-сайту Верховної Ради.

Стаття 101. Розгляд законопроектів, прийнятих Верховною Радою попереднього скликання в першому і наступних читаннях

1. Голова Верховної Ради України попереднього скликання подає новообраній Верховній Раді перелік законопроектів, законів, повернутих з пропозиціями Президента України, розгляд яких не було завершено прийняттям остаточного рішення щодо них Верховною Радою попереднього скликання. До переліку додаються звіт про виконану роботу щодо підготовки та розгляду цих питань, а також справи незавершених законопроектів.

2. Прийняті Верховною Радою попереднього скликання в першому чи наступних читаннях законопроекти, але не прийняті в цілому, готуються і розглядаються Верховною Радою нового скликання за процедурою підготовки до другого читання, встановленою цим Регламентом.

Стаття 102. Визнання законопроектів відхиленими

1. Законопроект вважається відхиленим, якщо запропоновані рішення на його підтримку не отримали необхідної кількості голосів народних депутатів. Таке відхилення законопроекту заноситься до протоколу пленарного засідання Верховної Ради.

2. Відхилений Верховною Радою законопроект або законопроект, що повторює його за суттю, не може бути внесений на поточній та наступній за нею позачерговій сесіях Верховної Ради відповідного скликання. Відхилений законопроект знімається з розгляду і виключається з бази даних законопроектів електронної комп'ютерної мережі веб-сайту Верховної Ради.

Глава 18
РОЗГЛЯД ЗАКОНОПРОЕКТІВ У ПЕРШОМУ ЧИТАННІ

Стаття 103. Розгляд законопроектів головним комітетом

1. Після включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради підготовка його до першого читання здійснюється головним комітетом.

2. Розгляд законопроекту при підготовці його до першого читання здійснюється в порядку, передбаченому для попереднього розгляду законопроектів (стаття 88 цього Регламенту) з урахуванням особливостей, визначених цією главою.

Стаття 104. Строки подання пропозицій до законопроектів

1. До повторного першого читання законопроекту пропозиції до законопроекту вносяться в десятиденний строк після дня попереднього першого читання цього законопроекту.

2. Верховна Рада своїм рішенням про одноразове відхилення (ad hoc) від процедури, визначеної цим Регламентом, може перенести розгляд законопроекту, продовжити встановлені в цій статті строки або скоротити їх не більш як наполовину. Скорочення строку не допускається при розгляді проекту кодексу чи іншого законопроекту, кількість статей, пунктів якого понад 100.

3. До повторного першого читання законопроекту вносяться пропозиції лише щодо його основних положень, принципів, критеріїв.

Стаття 105. Особливості розгляду альтернативних законопроектів

1. Альтернативні законопроекти розглядаються, як правило, в порядку черговості їх внесення.

2. При розгляді альтернативних законопроектів головний комітет може рекомендувати Верховній Раді взяти за основу один із них або підготувати інший законопроект, який вноситься на розгляд Верховної Ради народними депутатами - членами цього комітету.

3. При підготовці законопроекту до першого читання головний комітет може викласти в ньому альтернативні варіанти спірних положень.

4. Верховна Рада розглядає альтернативні законопроекти на пленарному засіданні одночасно з основним законопроектом.

Стаття 106. Висновок головного комітету щодо законопроектів

1. За наслідками підготовки законопроекту до розгляду в першому читанні головний комітет ухвалює висновок, який має містити:

1) пропозицію про прийняття Верховною Радою щодо відповідного законопроекту (кожного з альтернативних законопроектів у разі їх внесення) одного з рішень, передбачених статтею 109 цього Регламенту, та обґрунтування такої пропозиції;

2) пропозицію щодо перенесення розгляду законопроекту (в разі необхідності).

2. У разі розгляду альтернативних законопроектів головний комітет може внести пропозицію про попереднє визначення Верховною Радою основних положень, принципів, критеріїв та його структурних частин, на яких має ґрунтуватися відповідний законопроект.

3. У разі якщо законопроект потребує фінансово-економічного обґрунтування, до висновку головного комітету обов'язково додається висновок комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо повноти та достовірності такого обґрунтування. Головний комітет може також долучити одержані висновки Кабінету Міністрів України та інших комітетів з цього питання.

4. Якщо у висновках комітетів, яким Верховною Радою було доручено попередній розгляд законопроекту, є розбіжності, головний комітет вживає заходів щодо їх врегулювання. Питання, з приводу яких комітетами не досягнуто згоди, вносяться на розгляд Верховної Ради.

Стаття 107. Строки надання народним депутатам висновків до законопроектів, підготовлених до першого читання

1. Висновок, підготовлений головним комітетом до першого читання законопроекту, висновки відповідних комітетів та інші супровідні документи до нього надаються народним депутатам не пізніш як за сім днів до дня розгляду цього законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 108. Порядок розгляду законопроектів у першому читанні

1. Розгляд законопроекту в першому читанні, як правило, проводиться за процедурою повного обговорення законопроектів (стаття 30 цього Регламенту).

2. При розгляді законопроекту в першому читанні Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про обговорення проекту за скороченою процедурою.

3. Обговорення за скороченою процедурою не допускається при розгляді проектів кодексів та інших законопроектів, у яких кількість статей, пунктів понад 100.

4. Після завершення обговорення законопроекту в першому читанні проводиться голосування щодо прийняття одного з рішень, передбачених статтею 109 цього Регламенту.

Стаття 109. Рішення за наслідками розгляду законопроекту в першому читанні

1. За наслідками розгляду законопроекту в першому читанні Верховна Рада може прийняти рішення про:

1) прийняття законопроекту за основу з дорученням головному комітету підготувати його до другого читання;

2) відхилення законопроекту;

3) повернення законопроекту суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання або направлення його до головного комітету для підготовки на повторне перше читання, визначивши при цьому основні положення, принципи, критерії, яким повинен відповідати доопрацьований законопроект чи його структурні частини;

4) опублікування законопроекту у визначеному Верховною Радою друкованому засобі масової інформації для всенародного обговорення, доопрацювання його головним комітетом з урахуванням наслідків обговорення і подання на повторне перше читання.

2. Верховна Рада після прийняття законопроекту за основу може прийняти рішення про прийняття законопроекту в цілому, за умови дотримання вимог цього Регламенту (частина четверта статті 97).

3. Законопроект вважається відхиленим, якщо жодне з рішень, зазначених у пунктах 1, 3, 4 частини першої цієї статті, не підтримано необхідною кількістю голосів народних депутатів. Здійснення таким чином відхилення законопроекту заноситься до протоколу пленарного засідання як рішення Верховної Ради і має наслідки, передбачені цим Регламентом (частина друга статті 102).

Стаття 110. Особливості процедури повторного першого читання законопроекту

1. Законопроект на повторне перше читання подається у визначений Верховною Радою строк, але не пізніше 30 днів після дня його попереднього розгляду, у новій редакції, підготовленій головним комітетом та/або суб'єктом права законодавчої ініціативи, з висновками головного та інших комітетів і розглядається в порядку, передбаченому цим Регламентом (статті 107, 108).

2. Строки подання на повторне перше читання законопроекту, щодо якого прийнято рішення про всенародне обговорення, визначаються окремою постановою Верховної Ради.

3. Головний комітет та/або суб'єкт права законодавчої ініціативи, які відповідно до рішення Верховної Ради підготували законопроект на повторне перше читання, мають право на доповідь.

Глава 19
РОЗГЛЯД ЗАКОНОПРОЕКТІВ У ДРУГОМУ ЧИТАННІ

Стаття 111. Строки подання пропозицій і поправок до законопроекту, який готується до другого читання

1. Пропозиції та поправки для підготовки законопроекту до другого читання вносяться в чотирнадцятиденний строк після дня прийняття законопроекту в першому читанні за основу. До повторного другого читання законопроекту пропозиції та поправки вносяться в десятиденний строк після дня попереднього другого читання.

2. Верховна Рада своїм рішенням про одноразове відхилення (ad hoc) від закріплених у цьому Регламенті положень може продовжити встановлені в цій статті строки або скоротити їх не більш як наполовину. Скорочення не допускається при розгляді проекту кодексу чи іншого законопроекту, кількість статей, пунктів якого понад 100.

Стаття 112. Строки надання народним депутатам законопроектів, підготовлених до другого читання

1. Законопроект, підготовлений до другого чи повторного другого читання, висновок головного комітету та інші супровідні документи до нього надаються народним депутатам не пізніш як за десять днів до дня розгляду цього законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради.

2. Законопроект, підготовлений до другого чи повторного другого читання, має бути завізований головою головного комітету, керівником секретаріату цього комітету, керівниками юридичного і редакційного підрозділів Апарату Верховної Ради. Якщо законопроект завізований із зауваженнями, вони додаються до супровідних документів, які надаються народним депутатам разом із законопроектом.

Стаття 113. Зміст порівняльної таблиці законопроекту, підготовленого до другого читання

1. Законопроект, підготовлений до другого читання, подається у вигляді порівняльної таблиці, яка має містити:

1) текст законопроекту, прийнятого за основу;

2) усі внесені та не відкликані пропозиції (можливо, із стислим обґрунтуванням), поправки, що мають суцільну нумерацію і розміщуються на рівні з відповідними статтями законопроекту, із зазначенням ініціаторів їх внесення - суб'єктів права законодавчої ініціативи;

3) висновок головного комітету щодо внесених пропозицій, поправок;

4) остаточну редакцію статей законопроекту, що пропонується головним комітетом для прийняття у другому читанні.

2. Якщо з тих чи інших причин не всі пропозиції, поправки включені до порівняльної таблиці, головним комітетом готується і подається додаткова порівняльна таблиця.

3. Якщо головний комітет не прийняв рішення щодо тієї чи іншої пропозиції чи поправки до законопроекту, то остаточна редакція тексту законопроекту в цій частині залишається комітетом в редакції першого читання.

Стаття 114. Розгляд законопроектів у другому читанні

1. Під час розгляду законопроекту в другому читанні Верховна Рада проводить його постатейне обговорення та голосування. У разі необхідності можуть обговорюватися і ставитися на голосування окремі частини, пункти, підпункти, речення або статті.

2. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про розгляд законопроекту розділами, частинами з проведенням щодо них самостійного обговорення і голосування. Таке процедурне рішення може прийматися після обговорення за скороченою процедурою.

3. До початку чи у ході обговорення законопроекту в другому читанні може бути внесена пропозиція про обговорення і голосування спочатку тих структурних частин законопроекту, які містять основні, вирішальні або зумовлюючі положення щодо його інших відповідних структурних частин. Така пропозиція обговорюється за скороченою процедурою, після чого приймається процедурне рішення. У разі внесення Погоджувальною радою пропозицій щодо послідовності розгляду структурних частин законопроекту така пропозиція ставиться на голосування без обговорення до початку розгляду законопроекту.

Стаття 115. Порядок обговорення законопроектів при розгляді у другому читанні

1. Під час розгляду законопроекту в другому читанні проводиться обговорення кожної статті в порядку її нумерації в запропонованій головним комітетом редакції, якщо не прийнято рішення про розгляд законопроекту в іншому порядку відповідно до статті 114 цього Регламенту.

2. За наполяганням ініціатора внесення - суб'єкта права законодавчої ініціативи може бути проведено обговорення відхилених головним комітетом пропозицій, поправок, що стосуються цих статей.

3. За наполяганням народних депутатів може бути проведено обговорення врахованої головним комітетом пропозиції, поправки з наступним голосуванням щодо її прийняття, вилучення в цілому чи її частини. У такому ж порядку може бути порушено питання про розгляд пропозиції, поправки до відповідного тексту статті законопроекту, прийнятого в першому читанні, але відсутньої у запропонованій головним комітетом редакції.

4. У разі внесення до порівняльної таблиці законопроекту кількох альтернативних пропозицій, поправок, щодо яких головний комітет не прийняв рішення, Верховна Рада розглядає кожну з них.

5. Право на роз'яснення пропозицій і поправок мають ініціатори їх внесення - суб'єкти права законодавчої ініціативи. Якщо до однієї статті або її частини є декілька пропозицій, які виключають одна одну, їх обговорення проводиться одночасно з послідовним, у порядку черговості їх внесення, наданням слова ініціаторам їх внесення.

6. Додаткова порівняльна таблиця до законопроекту розглядається одночасно з основною порівняльною таблицею.

7. Якщо своєчасно внесену пропозицію, поправку не було надано народним депутатам, це не перешкоджає її обговоренню і голосуванню на цьому ж пленарному засіданні Верховної Ради. Зміст пропозиції чи поправки оголошується головуючим на пленарному засіданні або ініціатором її внесення - суб'єктом права законодавчої ініціативи.

Стаття 116. Особливості голосування при розгляді законопроектів у другому читанні

1. Верховна Рада проводить голосування по кожній пропозиції, поправці, відхиленій головним комітетом, якщо на цьому наполягає ініціатор внесення - суб'єкт права законодавчої ініціативи.

2. Після завершення розгляду пропозицій, поправок, що надійшли до відповідної статті законопроекту, Верховна Рада проводить голосування щодо статті в цілому.

3. У разі якщо не надійшло пропозицій і поправок до статей або немає зауважень до запропонованого головним комітетом тексту законопроекту і народні депутати, пропозиції чи поправки яких відхилені головним комітетом, не наполягають на їх голосуванні, головуючий на пленарному засіданні може об'єднати голосування в цілому щодо декількох таких послідовно розміщених статей. Їх текст підлягає оголошенню, якщо на цьому наполягає хоча б один народний депутат.

4. У разі якщо жоден із внесених на друге читання варіантів статті голосуванням не підтримано, стаття вважається відхиленою.

5. Після завершення постатейного розгляду законопроекту Верховна Рада проводить голосування щодо прийняття законопроекту в другому читанні. Якщо до законопроекту немає зауважень народних депутатів, головуючий на пленарному засіданні може поставити його на голосування в цілому як акт Верховної Ради.

6. Голосування законопроекту в цілому не проводиться, якщо внаслідок неприйняття Верховною Радою тих чи інших статей законопроекту або істотної зміни запропонованої головним комітетом редакції окремих структурних частин законопроекту в тексті виникають суперечності чи прогалини, які виключають можливість застосування норм законопроекту після його остаточного прийняття та набрання ним чинності.

7. Якщо законопроект не поділяється на статті, пункти, то на голосування ставляться окремо назва законопроекту, його текст та законопроект у цілому.

Стаття 117. Усунення суперечностей та внесення редакційних уточнень до законопроекту

1. До проведення голосування щодо прийняття законопроекту в другому читанні та в цілому Верховна Рада може доручити головному комітету чи утвореній Верховною Радою редакційній групі внести редакційні уточнення з урахуванням поправок, внесених безпосередньо на пленарному засіданні Верховної Ради під час розгляду законопроекту.

2. У випадку, зазначеному в частині першій цієї статті, голосування щодо законопроекту в другому читанні відкладається на строк, визначений Верховною Радою, і наступний його розгляд розпочинається з голосування без прийняття рішення про включення до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради і без обговорення.

3. Законопроект, підготовлений згідно з частиною першою цієї статті, надається народним депутатам перед початком пленарного засідання або безпосередньо перед голосуванням законопроекту в другому читанні.

Стаття 118. Рішення за результатами розгляду законопроекту в другому читанні

1. За результатами розгляду законопроекту в другому читанні Верховна Рада приймає рішення про:

1) прийняття законопроекту в другому читанні та доручення головному комітету підготувати його до третього читання;

2) прийняття законопроекту в другому читанні та в цілому;

3) прийняття законопроекту в другому читанні, за винятком окремих розділів, глав, статей, частин статей, та направлення їх головному комітету на доопрацювання з наступним поданням законопроекту на повторне друге читання;

4) повернення законопроекту головному комітету на доопрацювання з наступним поданням на повторне друге читання.

2. У разі прийняття рішення, передбаченого пунктом 3 частини першої цієї статті, Верховна Рада визначає частини, розділи, глави, статті, частини статей, що підлягають доопрацюванню.

3. Законопроект вважається відхиленим, якщо жодне із запропонованих у частині першій цієї статті рішень не отримає на підтримку необхідної кількості голосів народних депутатів.

4. Якщо запропонований головним комітетом текст законопроекту прийнято без внесення змін до нього, якщо до нього немає зауважень відповідних структурних підрозділів Апарату Верховної Ради, Верховна Рада може прийняти рішення про прийняття законопроекту в другому читанні та в цілому.

Стаття 119. Розгляд законопроектів у повторному другому читанні

1. На повторне друге читання законопроект подається головним комітетом у вигляді порівняльної таблиці.

2. На повторне друге читання головний комітет подає лише пропозиції, поправки, внесені після другого читання, до статей чи їх частин, що не були прийняті у другому читанні. При цьому включаються всі пропозиції, поправки, у тому числі й ті, що були внесені до цих статей чи їх частин на попереднє друге читання.

3. Якщо на повторне друге читання повернені лише окремі структурні частини законопроекту, порівняльна таблиця готується лише щодо цих структурних частин.

4. Повторне друге читання законопроекту здійснюється за процедурою другого читання (статті 114 - 118 цього Регламенту).

Глава 20
РОЗГЛЯД ЗАКОНОПРОЕКТІВ У ТРЕТЬОМУ ЧИТАННІ

Стаття 120. Внесення поправок перед розглядом законопроекту у третьому читанні

1. До законопроекту, який готується до третього читання, поправки вносяться у п'ятиденний строк після дня попереднього читання.

2. До третього читання законопроекту, який готується головним комітетом, вносяться лише поправки щодо внесення виправлень, уточнень, усунення помилок, суперечностей у тексті законопроекту, а також поправки, внесені з метою узгодження між собою структурних частин прийнятого у другому читанні законопроекту без зміни його змісту. Будь-які інші поправки відхиляються головним комітетом без розгляду їх по суті.

Стаття 121. Строки надання народним депутатам законопроектів, підготовлених до третього читання

1. Законопроект, підготовлений до третього читання разом із висновком головного комітету та іншими супровідними документами щодо нього, надається народним депутатам не пізніш як за п'ять днів до дня його розгляду.

2. Законопроект, підготовлений до третього читання, має бути завізований головою головного комітету, керівником секретаріату цього комітету та керівниками юридичного і редакційного підрозділів Апарату Верховної Ради. Якщо законопроект завізований із зауваженнями, вони додаються до супровідних документів, які надаються народним депутатам разом із законопроектом.

Стаття 122. Супровідні документи, що подаються до законопроектів, підготовлених до третього читання

1. Для розгляду законопроекту в третьому читанні головним комітетом подається порівняльна таблиця, яка містить остаточну редакцію законопроекту і складається відповідно до вимог цього Регламенту (стаття 113).

2. Одночасно із законопроектом, підготовленим до третього читання, головним комітетом подаються:

1) перелік законів, до яких у зв'язку з прийняттям цього закону необхідно внести зміни (за їх наявності);

2) одержаний головним комітетом, у разі необхідності, від Кабінету Міністрів України план організаційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних заходів для введення в дію закону після прийняття законопроекту;

3) проекти актів Кабінету Міністрів України, інших центральних органів виконавчої влади, прийняття яких передбачено в законопроекті, що розглядається, або є необхідним для введення відповідного закону в дію, якщо Верховною Радою приймалося рішення про необхідність розробки таких проектів актів.

Стаття 123. Розгляд законопроектів у третьому читанні

1. У третьому читанні розглядаються і приймаються рішення щодо поправок (внесення виправлень, уточнень, усунення помилок, суперечностей в тексті законопроекту), поданих після прийняття законопроекту в другому читанні.

2. Розгляд законопроекту в третьому читанні включає:

1) голосування щодо статей законопроекту, текст яких зазнав змін після їх прийняття у другому читанні;

2) голосування щодо проекту постанови, внесеного народними депутатами - членами головного комітету, про схвалення підготовленого Кабінетом Міністрів України плану організаційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних заходів щодо введення в дію закону після прийняття законопроекту;

3) голосування законопроекту в цілому.

3. Після прийняття закону в цілому внесення до його тексту будь-яких змін (за винятком виправлення граматичних чи технічних помилок) допускається лише за пропозицією Голови Верховної Ради України в порядку, визначеному цим Регламентом (стаття 126).

Стаття 124. Рішення за результатами розгляду законопроектів у третьому читанні

1. За результатами розгляду законопроекту в третьому читанні Верховна Рада може прийняти рішення про:

1) прийняття закону в цілому і направлення його на підпис Президенту України;

2) перенесення голосування щодо законопроекту в цілому у зв'язку із прийняттям рішення про перенесення розгляду законопроекту або до подання Кабінетом Міністрів України проектів актів, прийняття яких передбачено в законопроекті, що розглядається;

3) схвалення тексту законопроекту в цілому і винесення його на всеукраїнський референдум;

4) відхилення законопроекту.

2. У разі прийняття рішення, зазначеного в пункті 3 частини першої цієї статті, винесення законопроекту на всеукраїнський референдум та визначення його результатів здійснюються відповідно до положень Конституції України та законів, що регулюють питання проведення всеукраїнського референдуму.

3. У разі якщо Верховною Радою не прийнято жодного з передбачених пунктами 1, 3 частини першої цієї статті рішень, законопроект вважається відхиленим.

Глава 21

ПІДГОТОВКА ПРИЙНЯТИХ ЗАКОНІВ ДО НАПРАВЛЕННЯ НА ПІДПИС ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ

Стаття 125. Підготовка тексту прийнятого закону для підпису Головою Верховної Ради України

1. Текст закону, прийнятий Верховною Радою, не пізніш як у десятиденний строк оформляється головним комітетом, візується головою комітету та керівником секретаріату цього комітету чи особами, які виконують їх обов'язки, керівником юридичного підрозділу та керівником підрозділу, на який в установленому порядку покладено функцію з оформлення на підпис Голові Верховної Ради України прийнятих Верховною Радою актів, і подається на підпис Голові Верховної Ради України. Якщо текст закону завізований із зауваженнями, вони разом із текстом закону подаються Голові Верховної Ради України.

2. Голова Верховної Ради України підписує поданий на підпис закон не раніше двох і не пізніше п'яти днів з дня його подання, крім випадків, передбачених цим Регламентом.

3. У разі виявлення порушень законодавчої процедури, передбаченої цим Регламентом, наслідком чого може бути скасування результатів голосування, а також у разі подання на підпис Голові Верховної Ради України тексту закону, не ідентичного тексту законопроекту, прийнятого Верховною Радою, народний депутат у дводенний строк може письмово звернутися до Голови Верховної Ради України з обґрунтованою пропозицією про внесення уточнень до прийнятого закону. У цьому разі Голова Верховної Ради України не підписує закон без розгляду зазначених пропозицій Верховною Радою у порядку, передбаченому цим Регламентом (стаття 48).

4. Підписаний закон Голова Верховної Ради України невідкладно направляє Президентові України.

Стаття 126. Порядок усунення неузгодженостей та неточностей прийнятого закону

1. У разі виявлення у поданому на підпис тексті закону редакційних неточностей або явних неузгодженостей між його положеннями Голова Верховної Ради України може внести на розгляд Верховної Ради пропозиції щодо усунення таких неточностей чи неузгодженостей.

2. Питання щодо усунення неузгодженостей чи редакційних неточностей у прийнятому законі розглядається Верховною Радою без попереднього включення його до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради у день внесення його Головою Верховної Ради України за умови попереднього отримання народними депутатами документів, необхідних для розгляду питання та прийняття рішення.

3. До розгляду питання, зазначеного у частині другій цієї статті, народним депутатам надаються письмові пропозиції за підписом Голови Верховної Ради України, в яких відображається суть неузгодженостей чи редакційних неточностей прийнятого закону та формулюються уточнення, які мають бути внесені до тексту закону для усунення цих неточностей чи неузгодженостей.

4. Під час розгляду пропозицій щодо усунення неузгодженостей чи неточностей головуючий на пленарному засіданні доповідає суть питання. Загальне обговорення питання не проводиться.

5. Обговорення та голосування кожної із внесених Головою Верховної Ради України пропозицій відбувається в порядку голосування пропозицій і поправок (стаття 45 цього Регламенту).

6. Пропозиції, внесені Головою Верховної Ради України, не підтримані більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, вважаються відхиленими.

7. Після завершення розгляду пропозицій Голови Верховної Ради України нове голосування щодо прийняття закону в цілому не проводиться.

8. У разі прийняття Верховною Радою хоча б однієї з пропозицій, внесеної Головою Верховної Ради України, головний комітет за участю юридичного та редакційного підрозділів Апарату Верховної Ради протягом трьох днів готує і подає на підпис уточнений текст закону.

9. У разі відхилення Верховною Радою всіх пропозицій Голови Верховної Ради України він зобов'язаний у той же день підписати раніше поданий йому для підпису текст закону.

Глава 22

ПОВТОРНИЙ РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ЗАКОНІВ, ПОВЕРНЕНИХ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ

Стаття 127. Процедурні наслідки застосування Президентом України права вето

1. У разі якщо Президент України застосував право вето щодо прийнятого Верховною Радою закону і у визначений частиною другою статті 94 Конституції України строк повернув закон до Верховної Ради зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями, наслідком цього є скасування результатів голосування за закон у цілому і відкриття процедури його повторного розгляду у Верховній Раді.

2. Закон, повернений Президентом України до Верховної Ради для повторного розгляду, після його підготовки у головному комітеті розглядається позачергово на пленарному засіданні Верховної Ради не пізніш як через 30 днів після його повернення з пропозиціями Президента України, якщо Верховною Радою не прийнято іншого рішення.

Стаття 128. Підготовка до розгляду пропозицій Президента України на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Пропозиції Президента України до повернутого ним закону розглядаються у головному комітеті, який здійснював підготовку його остаточної редакції.

2. Інші комітети з власної ініціативи або за зверненням головного комітету можуть розглянути пропозиції Президента України на своїх засіданнях та не пізніш як у десятиденний строк з дня надходження такого звернення надіслати свої висновки до головного комітету.

3. Під час розгляду пропозицій Президента України до повернутого ним закону головний комітет вивчає обґрунтованість кожної окремої пропозиції та ухвалює висновок щодо доцільності її прийняття чи відхилення.

4. Закон з пропозиціями Президента України подається головним комітетом у вигляді порівняльної таблиці, яка містить:

1) текст статей прийнятого закону, до яких Президент України пропонує внести зміни;

2) текст змін, запропонованих Президентом України;

3) рішення головного комітету щодо кожної запропонованої пропозиції і його коротке обґрунтування;

4) остаточний текст відповідних статей, частин або пунктів статей, який рекомендується головним комітетом для прийняття Верховною Радою.

5. Якщо пропозиції Президента України зводяться до вимоги відхилити прийнятий закон, порівняльна таблиця не подається.

6. Пропозиції Президента України можуть бути направлені Головою Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Першим заступником або заступником Голови Верховної Ради України для надання висновку у відповідні структурні підрозділи Апарату Верховної Ради. Висновки, підготовлені за результатами такої експертизи, направляються Голові Верховної Ради України, головному комітету та надаються народним депутатам.

7. Пропозиції Президента України разом з висновком головного комітету, порівняльною таблицею та іншими супровідними документами надаються народним депутатам не пізніш як за три дні до розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 129. Порядок розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради пропозицій, які надійшли до повернутого Президентом України закону

1. Пропозиції Президента України до повернутого ним закону розглядаються в порядку голосування пропозицій і поправок (стаття 45 цього Регламенту) з урахуванням особливостей, встановлених цією главою.

2. Розгляд пропозицій Президента України починається з доповіді цих пропозицій посадовою особою, визначеною Президентом України. Відсутність цієї посадової особи не перешкоджає розгляду питання. Після доповіді заслуховується співдоповідь головного комітету. Доповідач та співдоповідач відповідають на запитання народних депутатів.

3. Після закінчення доповіді та співдоповіді головуючий на пленарному засіданні ставить на голосування пропозиції, запропоновані Президентом України, у тому порядку, в якому вони викладені Президентом України, або в іншому визначеному Верховною Радою порядку.

4. Обговорення окремих пропозицій Президента України до повернутого ним закону проводиться лише за процедурним рішенням Верховної Ради.

Стаття 130. Голосування пропозицій Президента України до повернутого ним закону

1. У разі якщо Президент України пропонує відхилити прийнятий закон, голосування проводиться щодо відхилення закону в цілому. Якщо пропозиція про відхилення закону в цілому підтримана більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, закон вважається відхиленим.

2. У разі якщо пропозиція Президента України про відхилення закону в цілому не підтримана Верховною Радою, голосування проводиться щодо повторного прийняття закону в цілому (долання вето), і він вважається прийнятим у цілому, якщо на його підтримку отримано не менш як дві третини голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, після чого закон направляється на підпис Президенту України.

3. Якщо пропозиція Президента України не підтримана більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, вона вважається відхиленою. Текст статті, до якої вносилася пропозиція Президента України, залишається у попередній редакції.

4. Після завершення голосування пропозицій Президента України проводиться голосування щодо прийняття закону в цілому.

5. У разі прийняття всіх пропозицій Президента України закон вважається прийнятим у цілому, якщо за нього проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

6. Якщо Верховна Рада під час повторного розгляду частково прийняла пропозиції Президента України і проголосувала за закон не менш як двома третинами голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, він вважається знову прийнятим з подоланням вето.

7. Якщо Верховна Рада під час повторного розгляду повністю відхиляє пропозиції Президента України, вона має прийняти цей закон у цілому не менш як двома третинами голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

8. За рішенням Верховної Ради не прийнятий після повторного розгляду закон може бути направлений на доопрацювання до головного комітету, який не пізніш як у тридцятиденний строк після дня розгляду Верховною Радою цього закону зобов'язаний повторно внести його на розгляд Верховної Ради. Якщо рішення Верховної Ради про направлення закону на доопрацювання до головного комітету не прийнято, він вважається відхиленим.

9. Якщо після доопрацювання в головному комітеті на пленарному засіданні Верховної Ради при наступному повторному розгляді закон не отримав необхідної кількості голосів народних депутатів на підтримку, він вважається відхиленим.

Стаття 131. Направлення закону, прийнятого після повторного розгляду, на підпис Президенту України

1. Прийнятий після повторного розгляду закон із пропозиціями Президента України оформляється головним комітетом (стаття 125 цього Регламенту) і подається на підпис Голові Верховної Ради України, який підписує та невідкладно направляє його Президентові України.

Стаття 132. Офіційне оприлюднення Головою Верховної Ради України повторно прийнятого закону

1. У разі якщо Президент України не підписав закон, прийнятий Верховною Радою під час повторного розгляду не менш як двома третинами голосів народних депутатів від її конституційного складу, Голова Верховної Ради України невідкладно офіційно оприлюднює такий закон і опубліковує за своїм підписом.

Глава 23

ПРИЙНЯТТЯ ПОСТАНОВ ТА ІНШИХ АКТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 133. Порядок прийняття постанов та інших актів Верховної Ради

1. Постанови та інші акти (резолюції, декларації, звернення, заяви) Верховної Ради, визначені статтею 46 цього Регламенту, Верховна Рада приймає більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу, крім випадків, визначених Конституцією України.

2. Постанови Верховної Ради приймаються з конкретних питань з метою здійснення її установчої, організаційної, контрольної та інших функцій.

3. Постанови та інші акти Верховної Ради приймаються з дотриманням процедури, передбаченої для розгляду законопроектів у першому читанні з прийняттям їх у цілому, якщо Верховною Радою не прийнято іншого рішення.

4. Постанови та інші акти, прийняті Верховною Радою, підписує та оприлюднює Голова Верховної Ради України.

5. Постанови, прийняті Верховною Радою, набирають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо ними не передбачено інше.

Глава 24

ОПУБЛІКУВАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ЗАКОНІВ, ПОСТАНОВ ТА ІНШИХ АКТІВ, ПРИЙНЯТИХ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ

Стаття 134. Опублікування, зберігання законів, постанов та інших актів Верховної Ради

1. Підписані Президентом України закони та закони, які офіційно оприлюднені Головою Верховної Ради України, публікуються в газеті «Голос України» та у «Відомостях Верховної Ради України». Публікація законів у цих друкованих засобах масової інформації вважається офіційною.

2. Підписані Головою Верховної Ради України постанови та інші акти Верховної Ради не пізніше наступного дня після їх підписання передаються Апаратом Верховної Ради для опублікування в газеті «Голос України» та у «Відомостях Верховної Ради України».

3. У разі виявлення невідповідності опублікованих закону, постанови чи іншого акта Верховної Ради його оригіналу, не пізніш як через десять днів з дня виявлення невідповідності публікується в газеті «Голос України» та в черговому номері «Відомостей Верховної Ради України» уточнений текст закону, постанови чи іншого акта Верховної Ради.

4. Підписаний Президентом України закон, а також підписані Головою Верховної Ради України постанови та інші акти Верховної Ради є оригіналами і зберігаються в Апараті Верховної Ради в установленому порядку. Всі інші примірники закону, постанови та інших актів Верховної Ради є копіями.

Стаття 135. Справа закону

1. Після набрання чинності законом Апарат Верховної Ради разом з відповідним головним комітетом веде справу закону, яка містить:

1) прийнятий текст закону;

2) прийнятий Верховною Радою план організаційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних заходів для реалізації положень прийнятого закону, а також повідомлення, що надійшли до Верховної Ради, про хід виконання цього плану Кабінетом Міністрів України;

3) перелік і тексти прийнятих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади нормативно-правових актів на виконання положень цього закону;

4) повідомлення Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів України, Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб про дотримання положень закону, а також у разі надходження їх пропозицій щодо підвищення ефективності дії цього закону;

5) документи, відповідні остаточні редакції тексту закону, пов'язані із зміною, втратою чинності закону;

6) рішення та висновки Конституційного Суду України щодо закону, роз'яснення Верховного Суду України щодо положень закону, якщо такі є.

РОЗДІЛ V

РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ПИТАНЬ ЗА СПЕЦІАЛЬНИМИ ПРОЦЕДУРАМИ

Глава 25

РОЗГЛЯД ЗАКОНОПРОЕКТІВ ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття 136. Законодавство про порядок внесення Верховною Радою змін до Конституції України

1. Порядок діяльності Верховної Ради щодо внесення змін до Конституції України визначається Конституцією України, цією главою Регламенту та іншими його нормами, що не суперечать положенням цієї глави.

Стаття 137. Суб'єкти права подання до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них та пропозицій щодо їх розгляду

1. Суб'єктами права подання до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України є Президент України, народні депутати у кількості, зазначеній у статті 154 та частині першій статті 156 Конституції України.

2. Суб'єктами права подання до Верховної Ради пропозицій, поправок до законопроектів про внесення змін до Конституції України є Президент України, а також народні депутати у кількості, яка передбачена статтею 154, частиною першою статті 156 Конституції України для подання до Верховної Ради відповідних законопроектів.

3. Під час підготовки і розгляду у Верховній Раді законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них або питань, пов'язаних з ними, пропозиції щодо порядку і результатів їх розгляду подаються народними депутатами у загальному порядку, встановленому Законом України «Про статус народного депутата України» та цим Регламентом.

4. Суб'єкти права подання до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них, пропозицій щодо порядку і результатів їх розгляду зазначають у письмовій формі, хто в разі необхідності представлятиме їхні правові позиції під час підготовки і розгляду у Верховній Раді та її органах поданих ними документів (до трьох осіб). Особами, уповноваженими представляти у Верховній Раді та її органах законопроекти про внесення змін до Конституції України, пропозиції та поправки до них, подані народними депутатами, можуть бути лише народні депутати з числа тих, хто підписав подання про внесення до Верховної Ради відповідних законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них і повноваження яких не припинені; заміна таких представників здійснюється шляхом подання звернення з дотриманням вимог щодо кількості підписів народних депутатів (стаття 139 цього Регламенту).

Стаття 138. Порядок подання до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій та поправок до них

1. Подання до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій та поправок до них здійснюється із застосуванням відповідно статей 154, 156, 157, 158 Конституції України, а також положень частин першої, четвертої статті 85, статей 86, 87, 89 цього Регламенту та з урахуванням вимог цієї глави Регламенту.

2. Суб'єкт права подання (ініціатор подання) до Верховної Ради законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій та поправок до них подає їх до Верховної Ради із письмовим поданням за своїм підписом (підписами), при цьому підпис народного депутата не відкликається.

3. Законопроект про внесення змін до Конституції України повинен містити положення про термін набрання ним чинності як закону.

4. Законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» не повинен містити положень про внесення змін до інших розділів Конституції України, за винятком лише редакційно уточнюючих змін, які викликані відповідними змінами норм розділів I, III, XIII Конституції України. Затвердження всеукраїнським референдумом таких редакційно уточнюючих змін до інших розділів Конституції України не виключає прийняття в майбутньому Верховною Радою змін до тих самих положень відповідно до статті 155, частини другої статті 158 Конституції України.

5. Законопроект про внесення змін до Конституції України, окремо поданий до Верховної Ради відповідно до статті 154 Конституції України, не повинен містити положень, які у зв'язку із системною єдністю норм Конституції України зумовлюють необхідність внесення змін до розділів Конституції України, зазначених у статті 156 Конституції України.

6. У разі виникнення необхідності одночасного комплексного внесення змін як до розділів Конституції України, зазначених у статті 155, так і до розділів, зазначених у частині першій статті 156 Конституції України, ініціатор подання таких змін до Конституції України подає до Верховної Ради одночасно два окремих законопроекти (пов'язані законопроекти). Такі законопроекти повинні містити також положення, які передбачають поєднане та узгоджене в часі набрання ними чинності та згідно з якими в разі неприйняття Верховною Радою чи незатвердження всеукраїнським референдумом одного із них інший, пов'язаний з ним, не набирає чинності.

7. Подання до Верховної Ради законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України супроводжується одночасним поданням і законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України.

8. Пояснювальна записка до законопроекту про внесення змін до Конституції України, крім загальних положень, передбачених у цьому Регламенті (частина перша статті 86), повинна висвітлювати також питання, зазначені в пунктах 2-10, 14 частини другої статті 140 цього Регламенту.

9. Альтернативні законопроекти подаються до Верховної Ради лише протягом 14 днів після надання народним депутатам законопроекту про внесення змін до Конституції України. У разі підписання народним депутатом письмового подання про внесення двох і більше альтернативних законопроектів про внесення змін до Конституції України його підпис у поданнях щодо внесення другого і наступних за часом альтернативних законопроектів не підлягає врахуванню.

Стаття 139. Відкликання законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них

1. Законопроект про внесення змін до Конституції України вважається відкликаним за письмовим зверненням ініціатора його подання до Верховної Ради, якщо зазначений законопроект ще не включено до порядку денного сесії Верховної Ради. Про відкликання законопроекту оголошується на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради.

2. Законопроект про внесення змін до Конституції України, який включено до порядку денного сесії Верховної Ради, але постанова про звернення Верховної Ради щодо нього ще не направлена Верховною Радою до Конституційного Суду України, може бути відкликаний лише за згодою Верховної Ради. Така згода надається шляхом прийняття рішення про виключення відповідного законопроекту з порядку денного сесії Верховної Ради.

3. Звернення про відкликання законопроекту про внесення змін до Конституції України, поданого до Верховної Ради народними депутатами, повинно бути підписано більшістю народних депутатів, які подавали законопроект, але не менш як третиною від конституційного складу Верховної Ради щодо законопроекту, зазначеного в статтях 154, 155 Конституції України, а щодо законопроекту, зазначеного у статті 156 Конституції України, - не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради.

4. Пропозиція, поправка до законопроекту про внесення змін до Конституції України може бути відкликана за письмовим зверненням ініціатора її подання до Верховної Ради до моменту голосування Верховної Ради щодо її прийняття. До звернення народних депутатів про відкликання поданої ними пропозиції, поправки застосовуються положення частини третьої цієї статті.

5. За письмовим зверненням ініціатора подання до Верховної Ради законопроекту про внесення змін до Конституції України або за письмовою вмотивованою пропозицією народного депутата Верховна Рада може відкликати із Конституційного Суду України своє звернення про надання висновку Конституційним Судом України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України у будь-який час до дня його першого розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України (частина перша статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України»). Постанову про відкликання свого звернення Верховна Рада приймає більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу без окремого включення питання про її розгляд до порядку денного сесії Верховної Ради. Щодо конкретного законопроекту це питання у Верховній Раді може порушуватися лише один раз.

6. У разі отримання Верховною Радою ухвали Конституційного Суду України про відмову у відкритті або про припинення конституційного провадження у зв'язку з відкликанням Верховною Радою свого звернення до Конституційного Суду України, відповідний законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду (без додаткового голосування щодо цього питання), про що головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради робить повідомлення.

Стаття 140. Підготовка до розгляду питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним

1. Підготовка до розгляду питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним здійснюється відповідно до положень цієї статті, частин першої, другої, четвертої, п'ятої статті 88, статті 91, частини першої статті 93, частин першої, третьої, четвертої, п'ятої статті 98, частини четвертої статті 105, частин другої, третьої, четвертої статті 106 цього Регламенту з дотриманням вимог, передбачених частиною другою статті 112 цього Регламенту.

2. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, відповідно до предметів їх відання готують висновки:

1) про те, належним чи неналежним суб'єктом права подання законопроектів про внесення змін до Конституції України подано до Верховної Ради законопроект;

2) щодо того, чи прийняття поданого відповідно до статті 154 Конституції України законопроекту не потребує викликаного системною єдністю норм Конституції України одночасного внесення змін до розділів Конституції України, зазначених у статті 156 Конституції України;

3) щодо відповідності поданого законопроекту вимогам частини другої статті 156 Конституції України;

4) про те, чи прийняття запропонованих у законопроекті змін до Конституції України не призведе до порушення міжнародних зобов'язань України;

5) щодо політичної, соціальної, економічної доцільності (чи необхідності) прийняття такого законопроекту взагалі;

6) про наявність чи відсутність у законопроекті таких положень (або подібних до них), які в раніше наданих висновках та прийнятих рішеннях Конституційного Суду України визнавалися такими, що скасовують чи обмежують права та свободи людини і громадянина або спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України;

7) стосовно того, чи існують сумніви (зокрема комітету, науковців, експертів) щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

8) про наявність раніше наданого висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України, якщо законопроект повторно подано до Верховної Ради в незмінній редакції його положень;

9) стосовно правових наслідків для суб'єктів правовідносин, які можуть настати у зв'язку з внесенням до чинної Конституції України запропонованих у законопроекті змін;

10) щодо повноти, чіткості, несуперечливості та системності регулювання положеннями запропонованого законопроекту відповідних суспільних відносин на конституційному рівні, та чи потребуватиме поданий законопроект прийняття до нього пропозицій і поправок, у тому числі редакційно-уточнюючого характеру;

11) щодо доцільності (чи необхідності) направлення законопроекту після включення його до порядку денного сесії на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою постанови про звернення (стаття 143 цього Регламенту) до Конституційного Суду України;

12) щодо доцільності опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України щодо цього законопроекту;

13) про доцільні строки проведення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України, якщо законопроект поданий відповідно до частини першої статті 156 Конституції України;

14) з питань, зазначених у частині третій статті 86, частині третій статті 106 цього Регламенту, а також щодо законопроекту, зазначеного в частині сьомій статті 138 цього Регламенту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму;

15) щодо пропозицій про порядок розгляду поданого законопроекту про внесення змін до Конституції України, якщо такі пропозиції є.

3. У разі наявності своєчасно поданих альтернативних законопроектів висновки, зазначені в частині другій цієї статті, готуються щодо кожного з них.

4. Пов'язані законопроекти про внесення змін до Конституції України, зазначені в частині шостій статті 138 цього Регламенту, готуються до включення їх до порядку денного сесії Верховної Ради одним питанням.

5. За результатами підготовки до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним головний комітет подає Верховній Раді висновки, зокрема:

1) щодо включення чи невключення до порядку денного сесії Верховної Ради відповідного законопроекту;

2) який з альтернативних законопроектів про внесення змін до Конституції України включити до порядку денного сесії Верховної Ради чи не включати жодного (якщо альтернативні законопроекти є);

3) щодо строку прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України стосовно законопроекту про внесення змін до Конституції України;

4) щодо доцільності утворення тимчасової спеціальної комісії для продовження роботи над законопроектом після його включення до порядку денного сесії Верховної Ради.

6. До поданих висновків головний комітет готує необхідні проекти актів для прийняття Верховною Радою рішень щодо них. Зазначені проекти актів візуються і подаються до Верховної Ради головним комітетом. Якщо головний комітет не подає до своїх висновків проекти актів, то Голова Верховної Ради України на пленарному засіданні вносить їх від свого імені.

7. Висновки комітетів, додані до них проекти рішень Верховної Ради та інші необхідні матеріали надаються народним депутатам не пізніш як за 10 днів до дня розгляду Верховною Радою питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним.

Стаття 141. Розгляд Верховною Радою питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним

1. Обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним проводиться відповідно до статті 30 цього Регламенту. Скорочена процедура обговорення в такому випадку не може бути застосована.

2. Якщо законопроект про внесення змін до Конституції України поданий до Верховної Ради народними депутатами, то Президентові України або уповноваженій ним особі надається слово для виступу (стільки часу, скільки й доповідачу) після виступів осіб, зазначених у пункті 4 частини першої статті 30 цього Регламенту. Запитання Президентові України або уповноваженій ним особі не ставляться.

3. На пленарному засіданні Верховної Ради обговорюються, зокрема, питання, зазначені в частинах другій - шостій статті 140 цього Регламенту.

4. Верховна Рада включає до порядку денного сесії Верховної Ради законопроект про внесення змін до Конституції України для того, щоб направити його із зверненням Верховної Ради до Конституційного Суду України для отримання висновку, передбаченого статтею 159 Конституції України, попередньо схвалити законопроект і прийняти (стаття 155 Конституції України) чи прийняти і направити його Президентові України для винесення на всеукраїнський референдум (частина перша статті 156 Конституції України) у незмінній редакції. Рішення про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради приймається більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

5. За результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради та про порядок продовження роботи над ним Верховна Рада може прийняти рішення про:

1) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів (частина шоста статті 138 цього Регламенту) до порядку денного сесії Верховної Ради;

2) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради та одночасне звернення до Конституційного Суду України про надання Конституційним Судом України висновку щодо відповідності законопроекту (обох пов'язаних законопроектів) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

3) відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту (альтернативних законопроектів), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради.

6. У разі якщо жодне із запропонованих рішень у пунктах 1, 2, 3 частини п'ятої цієї статті не підтримано Верховної Радою, законопроект вважається таким, що знятий з розгляду Верховною Радою.

7. Приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради (пункт 1 частини п'ятої цієї статті), Верховна Рада вирішує, зокрема, питання про:

1) підготовку питання про прийняття Верховною Радою постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України;

2) опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України;

3) направлення законопроекту на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України;

4) відкладення прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України до настання певних обставин чи здійснення певних дій.

8. У разі якщо рішення про опублікування законопроекту для всенародного обговорення (пункт 2 частини сьомої цієї статті) не прийнято, законопроект підлягає опублікуванню в офіційних друкованих виданнях для відома громадян і може бути опублікований в інших друкованих виданнях. При цьому повинні бути вказані всі розробники законопроекту (чи його структурних частин), а також ініціатор його подання до Верховної Ради.

9. У разі включення законопроекту до порядку денного сесії Верховна Рада може прийняти рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії як головної для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України.

Стаття 142. Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України до попереднього схвалення або прийняття його Верховною Радою

1. Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України до попереднього схвалення його Верховною Радою (стаття 155 Конституції України) або прийняття (частина перша статті 156 Конституції України) здійснюється лише після включення відповідного законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради.

2. У разі прийняття Верховною Радою рішення про опублікування законопроекту про внесення змін до Конституції України для всенародного обговорення в офіційному друкованому виданні повинні бути вказані всі розробники законопроекту (чи його структурних частин), а також ініціатор його подання до Верховної Ради. Пропозиції і зауваження, що надійшли в ході всенародного обговорення законопроекту, узагальнюються і попередньо розглядаються комітетами Верховної Ради, яким доручено опрацювання законопроекту. Узагальнені матеріали комітети надсилають головному комітету, який їх остаточно опрацьовує і доповідає про них Верховній Раді (під час обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України).

3. Після реалізації заходів, передбачених у частині другій цієї статті, пунктах 3, 4 частини сьомої, частині дев'ятій статті 141 цього Регламенту, головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом про внесення змін до Конституції України, готують відповідні висновки для розгляду Верховною Радою питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України, зазначеної у статті 143 цього Регламенту. Одночасно готується на перше читання і законопроект, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України для проведення всеукраїнського референдуму, якщо законопроект про внесення змін до Конституції України поданий відповідно до частини першої статті 156 Конституції України. Такі документи надаються народним депутатам не пізніш як за 10 днів до дня їх розгляду Верховною Радою.

4. Обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України здійснюється у спосіб, зазначений у частинах першій - третій статті 141 цього Регламенту. Одночасно обговорюються проект постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України та в першому читанні законопроект, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму, якщо законопроект про внесення змін до Конституції України поданий відповідно до частини першої статті 156 Конституції України.

5. Пов'язані законопроекти, які передбачають комплексне внесення змін до різних розділів Конституції України, обговорюються на пленарному засіданні Верховної Ради одночасно, і рішення про їх одночасне направлення за одним зверненням Верховної Ради до Конституційного Суду України для надання Конституційним Судом України відповідного висновку оформляється однією постановою Верховної Ради.

6. У разі якщо постанову про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України не прийнято і законопроект не виключено шляхом голосування з порядку денного сесії, Верховна Рада вирішує питання про зміст і строки подальшої роботи над законопроектом. Якщо Верховна Рада не прийняла постанову про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України і не визначила зміст та строки подальшої роботи над законопроектом, він вважається таким, що знятий з розгляду.

7. Законопроект про внесення змін до Конституції України підлягає направленню до Конституційного Суду України для отримання висновку, передбаченого статтею 159 Конституції України, і у разі якщо він із дотриманням строків, зазначених у частині другій статті 156, частині першій статті 158 Конституції України, повторно поданий у незмінній редакції до Верховної Ради і щодо нього є раніше наданий позитивний висновок Конституційного Суду України про відповідність законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

8. Після прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України стосовно законопроекту про внесення змін до Конституції України, поданого відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття в першому читанні законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України.

9. Отриманий Верховною Радою висновок Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України невідкладно надається народним депутатам, направляється Президентові України, і про його отримання головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради робить повідомлення.

10. Висновок Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України є обов'язковим для розгляду Верховною Радою.

11. Якщо у висновку Конституційного Суду України законопроект визнаний в цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень Конституційний Суд України не висловив застережень, то розгляд питання про попереднє схвалення законопроекту (стаття 155 Конституції України) чи, відповідно, прийняття законопроекту (частина перша статті 156 Конституції України) включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою строк. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом, готують висновки щодо законопроекту.

Стаття 143. Звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України про надання висновку Конституційним Судом України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України

1. Звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України про надання висновку Конституційним Судом України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України приймається у формі постанови Верховної Ради. Постанова про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України повинна містити положення про:

1) звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України про надання Конституційним Судом України висновку щодо відповідності включеного до порядку денного сесії Верховної Ради конкретно означеного законопроекту (або обох пов'язаних законопроектів) про внесення змін до Конституції України (із вказівкою реєстраційних реквізитів та ініціатора подання законопроекту до Верховної Ради) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

2) направлення цієї постанови до Конституційного Суду України (законопроект додається);

3) дату набрання чинності цією постановою.

2. До звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України надається текст зареєстрованого законопроекту про внесення змін до Конституції України.

3. Одночасно із зверненням Верховної Ради до Конституційного Суду України направляються:

1) копія зареєстрованого звернення до Верховної Ради ініціатора подання до Верховної Ради законопроекту про внесення змін до Конституції України (підписи народних депутатів посвідчуються);

2) пояснювальна записка, подана разом із законопроектом ініціатором подання до Верховної Ради законопроекту про внесення змін до Конституції України;

3) текст постанови Верховної Ради про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради, якщо вона прийнята окремо від постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України;

4) висновки комітетів, документи та інші матеріали, які надавалися народним депутатам у зв'язку з розглядом Верховною Радою питань про включення законопроекту до порядку денного сесії; прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України; прийняття пропозицій, поправок до законопроекту перед повторним направленням його із зверненням Верховної Ради до Конституційного Суду України (частина третя статті 146 цього Регламенту);

5) стенограми пленарних засідань, на яких розглядалися питання, зазначені в пункті 4 цієї частини.

4. Щодо пов'язаних законопроектів, зазначених у частині шостій статті 138 цього Регламенту, Верховна Рада приймає одну постанову про звернення до Конституційного Суду України.

5. Звернення Верховної Ради разом з матеріалами, зазначеними у частині третій цієї статті, невідкладно направляються Головою Верховної Ради України до Конституційного Суду України, про що головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради робить повідомлення.

Стаття 144. Попереднє схвалення, прийняття Верховною Радою законопроекту про внесення змін до Конституції України, який за висновком Конституційного Суду України відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України

1. Попереднє схвалення, прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється з урахуванням вимог статті 155, частини першої статті 156, частини другої статті 158, статті 159 Конституції України, частини десятої статті 142 цього Регламенту.

2. Питання про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України (стаття 155 Конституції України) не може розглядатися Верховною Радою на останній сесії строку її повноважень. Питання про попереднє схвалення та подальший розгляд такого законопроекту включається до порядку денного першої сесії новообраної Верховної Ради без голосування.

3. Новообрана Верховна Рада не може розглядати питання про прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України, який відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений Верховною Радою попереднього скликання, але голосування щодо прийняття якого як закону не проводилося. У такому випадку законопроект про внесення змін до Конституції України вважається не прийнятим Верховною Радою попереднього скликання і до нього застосовуються вимоги частини першої статті 158 Конституції України.

4. Якщо у разі припинення повноважень Верховної Ради нею не розглянуто питання про прийняття відповідно до частини першої статті 156 Конституції України законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого є не розглянутий Верховною Радою висновок Конституційного Суду України, питання про розгляд зазначеного законопроекту включається до порядку денного першої сесії новообраної Верховної Ради без голосування.

5. Верховна Рада може розглянути питання і прийняти рішення про попереднє схвалення законопроекту відповідно до статті 155 Конституції України чи прийняття законопроекту відповідно до частини першої статті 156 Конституції України за умови, що такий законопроект за висновком Конституційного Суду України відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України і щодо його положень Конституційний Суд України не висловив застережень.

6. Верховна Рада може прийняти законопроект, передбачений статтею 155 Конституції України, за умови, що законопроект за висновком Конституційного Суду України визнаний таким, що відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України, та Конституційний Суд України не висловив щодо нього застережень, і цей законопроект відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений Верховною Радою цього ж скликання на попередній черговій чи позачерговій сесії Верховної Ради.

7. Обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради питань про попереднє схвалення (стаття 155 Конституції України) чи прийняття (стаття 155, частина перша статті 156 Конституції України) законопроекту про внесення змін до Конституції України проводиться в порядку, передбаченому статтею 30 цього Регламенту з наданням слова Президенту України або уповноваженій ним особі у разі присутності їх на пленарному засіданні. Не допускається внесення і обговорення пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України, а також постановка питань про відкладення розгляду законопроекту, за винятком тих питань, які спрямовані на узгоджене в часі прийняття законопроектів, зазначених у частині десятій цієї статті.

8. Після обговорення законопроекту про внесення змін до Конституції України на голосування ставиться, відповідно, питання про його попереднє схвалення (стаття 155 Конституції України) чи прийняття в цілому (стаття 155, частина перша статті 156 Конституції України). Голосування проводиться поіменно шляхом подачі іменних бюлетенів з особистими підписами народних депутатів. Законопроект, який не отримав (згідно із статтею 155 чи, відповідно, частиною першою статті 156 Конституції України) необхідної кількості голосів народних депутатів на підтримку, вважається відповідно не схваленим попередньо чи неприйнятим.

9. У разі якщо законопроект про внесення змін до Конституції України не схвалено попередньо, як це передбачено статтею 155 Конституції України, Верховна Рада може більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу вирішити питання про зміст і строки подальшої роботи над ним. Якщо Верховна Рада не прийняла рішення про зміст і строки подальшої роботи над не схваленим попередньо законопроектом, він вважається не прийнятим. Не прийнятий Верховною Радою законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду. На такий законопроект поширюються, відповідно, положення частини першої статті 158, частини другої статті 156 Конституції України.

10. Попереднє схвалення і прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України, зазначених у частині шостій статті 138 цього Регламенту, здійснюється у такий спосіб, щоб обидва прийняті відповідно до статті 155 та частини першої статті 156 Конституції України законопроекти разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, були одночасно направлені Президентові України, відповідно, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України. Прийняття обох пов'язаних законопроектів здійснюється одним голосуванням.

11. Прийнятий Верховною Радою відповідно до статті 155 Конституції України закон про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати попереднього схвалення Верховною Радою, дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою Верховної Ради України і відповідно до статті 94 Конституції України невідкладно направляється Президентові України для підписання та офіційного оприлюднення.

12. Після прийняття Верховною Радою законопроекту, поданого відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття постатейно та в цілому раніше прийнятого у першому читанні законопроекту (частина восьма статті 142 цього Регламенту), яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

13. Прийнятий Верховною Радою відповідно до частини першої статті 156 Конституції України законопроект про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою Верховної Ради України та разом із прийнятим Верховною Радою і підписаним Головою Верховної Ради України законом, зазначеним у частині дванадцятій цієї статті, невідкладно направляється Президентові України для призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, а також, відповідно, підписання і оприлюднення закону, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Стаття 145. Внесення та розгляд в головному комітеті пропозицій та поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України

1. Якщо у висновку Конституційного Суду України законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку Конституційного Суду України є застереження до по-

ложень такого законопроекту, Верховна Рада вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає:

1) строк подання відповідними суб'єктами, зазначеними в частині другій статті 137 цього Регламенту, пропозицій, поправок до законопроекту;

2) строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами;

3) строк надання відповідних документів народним депутатам;

4) дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

2. Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України для прийняття до нього пропозицій, поправок здійснюється в порядку підготовки законопроектів до другого читання, передбаченому розділом IV цього Регламенту. При цьому в порівняльній таблиці законопроекту розміщується текст визначеного Верховною Радою законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого Конституційним Судом України надано відповідний висновок (пункт 1 частини першої статті 113 цього Регламенту), а щодо ініціатора внесеної народними депутатами пропозиції, поправки вказується чисельність народних депутатів, що її подали, та зазначаються прізвища народних депутатів, уповноважених представляти пропозиції, поправки (не більше трьох осіб).

3. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту, готують щодо кожної пропозиції, поправки та остаточної редакції законопроекту, запропонованої головним комітетом відповідно до пункту 4 частини першої статті 113 цього Регламенту, висновки з питань, зазначених у пунктах 1-7, 9-12, 14 частини другої статті 140 цього Регламенту з урахуванням висновку Конституційного Суду України щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України. Зазначені висновки комітетів разом з підготовленою порівняльною таблицею до законопроекту про внесення змін до Конституції України та іншими необхідними документами надаються народним депутатам у строки, визначені Верховною Радою.

Стаття 146. Розгляд Верховною Радою пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України

1. На пленарному засіданні Верховної Ради обговорення кожної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється у повному обсязі і проводиться в порядку, передбаченому в частині третій статті 114, статті 115 цього Регламенту.

2. Рішення про включення пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України приймається Верховною Радою тією ж кількістю голосів народних депутатів, якою згідно із статтею 155 Конституції України здійснюється попереднє схвалення відповідного законопроекту чи його прийняття згідно із частиною першою статті 156 Конституції України.

3. Після закінчення голосування щодо прийняття пропозицій, поправок до законопроекту Верховна Рада переходить до розгляду питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради до Конституційного Суду України про надання Конституційним Судом України висновку щодо відповідності зміненої редакції законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Розгляд цього питання здійснюється у порядку, передбаченому частинами першою - третьою статті 141, частинами п'ятою, шостою статті 142 цього Регламенту. Положення частини шостої статті 142 цього Регламенту застосовується і в тому випадку, коли Верховна Рада не прийняла жодної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

4. Якщо за результатами розгляду Верховною Радою пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України законопроект знятий з розгляду, то до нього застосовуються, відповідно, положення частини першої статті 158, частини другої статті 156 Конституції України.

Глава 26
ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ І КОНТРОЛЬ ЗА ЙОГО ВИКОНАННЯМ

Стаття 147. Схвалення Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

1. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період розробляє Кабінет Міністрів України з урахуванням основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період із зазначенням показників обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін, прогнозованого офіційного обмінного курсу гривні у середньому за рік та на кінець року, прогнозованого рівня безробіття і подає до Верховної Ради не пізніше ніж за чотири робочих дні до початку розгляду питання Верховною Радою.

2. Народні депутати, комітети розробляють свої пропозиції щодо Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період і надсилають їх до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, не пізніше ніж за три дні до розгляду питання щодо Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період Верховною Радою.

3. Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, узагальнює пропозиції, що надійшли, і готує проект постанови Верховної Ради про схвалення або взяття до відома Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період.

4. Верховна Рада приймає постанову про схвалення або взяття до відома Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період не пізніше 1 червня року, що передує плановому, або першого наступного за цією датою дня пленарних засідань Верховної Ради.

5. Одночасно із схваленням Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період Верховна Рада затверджує кошторис видатків на здійснення повноважень Верховної Ради на наступний рік.

Стаття 148. Підготовка до розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік

1. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається з урахуванням положень Бюджетного кодексу України та цього Регламенту.

2. Кабінет Міністрів України щороку подає до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік не пізніше 15 вересня поточного року. Разом з проектом закону подається доповідь про хід виконання Державного бюджету України поточного року.

3. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік має бути розроблений з дотриманням вимог Бюджетного кодексу України і Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період.

4. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік не може містити положень про зупинення дії чи внесення змін до законів.

5. Поданий Кабінетом Міністрів України проект закону про Державний бюджет України на наступний рік надається народним депутатам для ознайомлення не пізніш як за чотири дні до його представлення у Верховній Раді.

Стаття 149. Представлення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховній Раді

1. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховній Раді представляє на її пленарному засіданні Міністр фінансів України не пізніше ніж через п'ять днів з дня подання його Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради.

2. Від комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, з доповіддю щодо відповідності проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період та вимогам Бюджетного кодексу України виступає голова комітету.

3. Представлення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік проводиться за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту).

4. За результатами обговорення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховна Рада може прийняти рішення про схвалення і прийняття його до розгляду або рішення про його відхилення у разі:

1) внесення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік без подання всіх документів, передбачених Бюджетним кодексом України;

2) невідповідності проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період;

3) невідповідності проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік вимогам складання проекту Державного бюджету України, встановленим Бюджетним кодексом України.

5. У разі відхилення Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Кабінет Міністрів України зобов'язаний у семиденний строк з дня набрання чинності рішенням про його відхилення подати до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік для його повторного представлення з урахуванням пропозицій Верховної Ради або обґрунтуванням їх відхилення.

Стаття 150. Процедура розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік

1. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається за процедурою трьох читань з урахуванням особливостей, передбачених цією главою.

2. У разі порушення Кабінетом Міністрів України строків подання до Верховної Ради проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, а також порушення строків подання його на друге читання строки розгляду Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік обчислюються з дня його фактичного подання Кабінетом Міністрів України.

3. У разі відставки Кабінету Міністрів України до подання до Верховної Ради проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік або після відхилення Верховною Радою поданого проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік відлік строків розгляду Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік припиняється і відновлюється після подання до Верховної Ради проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік новосформованим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 151. Підготовка проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік до першого читання

1. Після прийняття Верховною Радою до розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік народні депутати, комітети не пізніше 1 жовтня (6 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому, формують свої пропозиції до проекту закону і направляють їх до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету. Пропозиції, направлені до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, після 1 жовтня (6 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому, до розгляду не приймаються.

2. Пропозиції народних депутатів, комітетів не пізніше 15 жовтня (20 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) розглядаються комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, спільно з уповноваженими представниками Кабінету Міністрів України та за участі ініціаторів внесення пропозицій. Причини відхилення пропозицій комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, обґрунтовуються у висновках комітету.

3. За результатами розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, готує висновки і пропозиції, порівняльну таблицю з дотриманням вимог, передбачених статтею 113 цього Регламенту, та проект відповідної постанови Верховної Ради.

4. Порівняльна таблиця, проект постанови Верховної Ради, висновки і пропозиції комітету та супровідні документи надаються народним депутатам не пізніш як за п'ять днів до розгляду Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні.

Стаття 152. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні

1. Верховна Рада розглядає проект закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні не пізніше 20 жовтня (25 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому.

2. У разі якщо бюджетний період не співпадає з календарним роком, строки розгляду встановлюються за процедурним рішенням Верховної Ради.

3. Розгляд у першому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік починається з доповіді голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо висновків і пропозицій до законопроекту та результатів його розгляду.

4. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні проводиться за процедурою повного обговорення з урахуванням особливостей, передбачених у цій статті.

5. Під час обговорення слово для виступу надається представникам комітетів за письмовими заявами, депутатських фракцій, народним депутатам, представникам Кабінету Міністрів України та Рахункової палати.

6. Після завершення розгляду законопроекту в першому читанні ставляться на голосування в цілому висновки та пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовлені комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету.

7. Висновки та пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік вважаються прийнятими, а проект закону вважається прийнятим у першому читанні, якщо на їх підтримку проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Схвалені Верховною Радою висновки та пропозиції комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, набувають статусу Бюджетних висновків Верховної Ради.

8. Якщо Верховною Радою не прийнято позитивного рішення на підтримку висновків і пропозицій до проекту закону про Державний бюджет України у цілому, проводиться постатейне голосування пропозицій.

9. Під час постатейного голосування пропозицій першими ставляться на голосування ті пропозиції, які комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, пропонує відхилити і на розгляді та голосуванні яких наполягають ініціатори їх внесення.

10. У разі якщо народні депутати - ініціатори внесення пропозицій, які комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, пропонується відхилити, не наполягають на їх розгляді, голосування щодо них не проводиться.

11. Голосування пропозицій, які комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, пропонує відхилити, і на розгляді яких наполягають ініціатори їх внесення, проводиться щодо кожної пропозиції окремо.

12. Після розгляду пропозицій, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, проводиться постатейне голосування пропозицій, які комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, пропонує врахувати. Якщо у народних депутатів немає зауважень, пропозиції, які комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, пропонує врахувати, ставляться на голосування разом у цілому.

13. У разі якщо під час постатейного голосування пропозицій показники бюджету, які містить підготовлений до першого читання проект закону про Державний бюджет України на наступний рік, залишаються збалансованими, Верховна Рада може прийняти рішення про прийняття його за основу в першому читанні.

14. У разі якщо під час постатейного голосування пропозицій показники бюджету стають розбалансованими, Верховна Рада направляє проект закону про Державний бюджет України на наступний рік до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, для підготовки на повторне перше читання.

Стаття 153. Підготовка та розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні

1. Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік за основу в першому читанні Кабінет Міністрів України у чотирнадцятиденний строк, але не пізніше 3 листопада (8 листопада, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів України) року, що передує плановому, подає до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, проект закону про Державний бюджет України на наступний рік, доопрацьований відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради, і порівняльну таблицю щодо врахування Бюджетних висновків Верховної Ради з дотриманням вимог, передбачених статтею 113 цього Регламенту.

2. Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, протягом трьох днів після дня внесення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовленого Кабінетом Міністрів України до другого читання, готує висновок щодо пропозицій та поправок, запропонованих до другого читання Кабінетом Міністрів України, з відповідним обґрунтуванням щодо них.

3. Розгляд у другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік завершується не пізніше 20 листопада року, що передує плановому.

4. Розгляд у другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік починається з доповіді Міністра фінансів України щодо доопрацьованого з урахуванням Бюджетних висновків Верховної Ради проекту закону.

5. Голова комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, доповідає висновки комітету щодо врахування Бюджетних висновків Верховної Ради Кабінетом Міністрів України при підготовці проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік до другого читання.

6. Після доповідей Міністра фінансів України та голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, слово для виступу в порядку, визначеному цим Регламентом, надається представникам депутатських фракцій.

7. Після закінчення виступів представників депутатських фракцій Верховна Рада переходить до постатейного голосування поданого на друге читання Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік.

8. За результатами постатейного голосування проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховною Радою може бути прийнято рішення про прийняття його в другому читанні або направлення до Кабінету Міністрів України для підготовки на повторне друге читання.

9. Під час розгляду в другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховна Рада затверджує загальний обсяг дефіциту (профіциту), доходів і видатків Державного бюджету України, розмір мінімальної заробітної плати та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на наступний бюджетний період, обсяг міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів.

10. Не прийняті під час голосування в другому читанні статті проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік переносяться на розгляд у третьому читанні.

Стаття 154. Підготовка до розгляду та розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у третьому читанні

1. Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, не пізніше 25 листопада року, що передує плановому, готує його до третього читання з урахуванням пропозицій, підтриманих Верховною Радою у другому читанні.

2. Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, готує висновки і пропозиції щодо розбіжностей у визначенні доходів, видатків, а також дефіциту Державного бюджету України, які виникли в результаті внесення змін до проекту закону у другому читанні і готує порівняльну таблицю. Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні внесення до нього нових пропозицій та поправок не допускається, їх розгляд не проводиться.

3. Третє читання проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік починається з доповіді голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, та співдоповіді Міністра фінансів України щодо:

1) висновків стосовно тих статей законопроекту, які були змінені після врахування при підготовці до третього читання не прийнятих у другому читанні статей проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і врахування яких призвело до необхідності внесення змін до інших статей проекту закону, прийнятих у другому читанні;

2) пропозиції комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, стосовно уточнення статей проекту закону, до яких пропонується внести зміни з метою збалансування доходів і видатків для досягнення затвердженого дефіциту Державного бюджету України на наступний рік.

4. Після доповіді та співдоповіді проводиться голосування пропозицій комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо статей проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, які не були прийняті в другому читанні, та прийняття проекту закону в цілому.

5. У разі якщо рішення про прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік із запропонованими пропозиціями комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, в цілому не прийнято, проводиться голосування щодо кожної пропозиції, запропонованої комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету.

6. У разі неприйняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у цілому цей проект закону за рішенням Верховної Ради направляється на повторне третє читання з визначенням строків його наступного розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради. Якщо таке рішення не прийнято, проект закону про Державний бюджет України на наступний рік вважається відхиленим. У такому випадку, а також у разі неприйняття зазначеного законопроекту у повторному третьому читанні Верховна Рада приймає рішення (з установленням строків) щодо підготовки Кабінетом Міністрів України нового проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Стаття 155. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет України

1. Протягом бюджетного року до закону про Державний бюджет України можуть бути внесені зміни за поданням суб'єктів права законодавчої ініціативи з додержанням вимог Бюджетного кодексу України та цього Регламенту.

2. Внесення змін до закону про Державний бюджет України, які безпосередньо передбачають внесення змін до інших законодавчих актів України, не допускається. У такому разі спочатку вносяться зміни до відповідного закону і лише після того розглядаються пропозиції про зміни до закону про Державний бюджет України відповідно до положень Бюджетного кодексу України та цього Регламенту.

3. Проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України розглядається комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, який готує проект відповідного висновку. Пропозиції про внесення змін до проекту закону про Державний бюджет України розглядаються в порядку, визначеному розділом IV цього Регламенту.

4. Будь-який закон, що впливає на зменшення доходів та/або збільшення видатків бюджетів поточного року, не може бути прийнятий у цілому Верховною Радою, якщо одночасно з його прийняттям не будуть внесені відповідні зміни до закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Стаття 156. Контроль за виконанням Державного бюджету України

1. Контроль за виконанням Державного бюджету України здійснює Верховна Рада як безпосередньо, так і через Рахункову палату.

2. Державне казначейство України щомісяця, не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним, подає Верховній Раді місячний звіт про виконання Державного бюджету України.

3. Місячний звіт про зведені показники виконання Державного бюджету України подається Державним казначейством України Верховній Раді не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним.

4. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України подається Державним казначейством України до Верховної Ради не пізніше ніж через 35 днів після закінчення звітного кварталу.

5. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України не пізніше 1 травня року, наступного за звітним.

6. Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, спільно з Рахунковою палатою розглядають поданий Кабінетом Міністрів України річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України та готують висновки щодо надходження коштів до Державного бюджету України та їх використання протягом 15 днів з дня подання звіту до Верховної Ради.

Стаття 157. Затвердження річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України

1. На пленарному засіданні Верховної Ради річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України за попередній рік розглядається не пізніш як у двотижневий строк з дня отримання висновків Рахункової палати щодо надходження та використання коштів Державного бюджету України за попередній рік.

2. Під час розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України за попередній рік заслуховуються доповідь Міністра фінансів України, співдоповіді Голови Рахункової палати та голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, проводиться повне обговорення і приймається постанова щодо звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

Глава 27
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ УРОЧИСТОГО ЗАСІДАННЯ З ПРИВОДУ СКЛАДЕННЯ ПРИСЯГИ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ НОВООБРАНИМ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ

Стаття 158. Правові підстави складення присяги Українському народові новообраним Президентом України

1. Присягу Українському народові складає особа, яка в порядку, встановленому Конституцією України та Законом України «Про вибори Президента України», обрана Президентом України.

2. Складення новообраним Президентом України присяги Українському народові відповідно до статті 104 Конституції України є обов'язковою умовою його вступу на пост Президента України.

Стаття 159. Місце складення присяги новообраним Президентом України

1. Урочисте засідання Верховної Ради з приводу складення присяги новообраним Президентом України проводиться у залі засідань Верховної Ради, якщо Верховною Радою не прийнято іншого рішення, на підставі офіційно оголошених Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України.

Стаття 160. Дата і час проведення урочистого засідання Верховної Ради

1. Урочисте засідання Верховної Ради, на якому новообраний Президент України складає присягу Українському народові, проводиться не пізніше ніж через тридцять днів після офіційного оголошення результатів чергових виборів Президента України і не

пізніше ніж через п'ять днів після офіційного оголошення результатів позачергових виборів Президента України.

2. Дата і час проведення урочистого засідання Верховної Ради за погодженням з новообраним Президентом України визначаються рішенням Верховної Ради. У разі неприйняття такого рішення дата і час проведення урочистого засідання визначаються Головою Верховної Ради України.

Стаття 161. Порядок складення присяги новообраним Президентом України

1. Урочисте засідання Верховної Ради з приводу складення новообраним Президентом України присяги Українському народові відкриває Голова Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України.

2. Для участі в урочистому засіданні Верховної Ради з приводу складення присяги новообраним Президентом України запрошуються Голова Центральної виборчої комісії, Голова Конституційного Суду України та інші особи, списки яких Голова Верховної Ради України узгоджує з новообраним Президентом України та Головою Конституційного Суду України.

3. Головуючий на урочистому засіданні Верховної Ради надає слово Голові Центральної виборчої комісії (у разі його відсутності - заступнику Голови Центральної виборчої комісії) для оголошення результатів виборів Президента України.

4. Головуючий на урочистому засіданні Верховної Ради для приведення новообраного Президента України до присяги запрошує до трибуни Голову Конституційного Суду України і надає йому слово.

5. Голова Конституційного Суду України повідомляє стосовно виконання новообраним Президентом України усіх конституційних вимог щодо несумісності з посадою Президента України та відсутності інших обставин, що унеможливлюють складення ним присяги, запрошує до трибуни новообраного Президента України, вручає йому текст присяги Українському народові, визначений Конституцією України.

6. Новообраний Президент України, поклавши руку на Конституцію України, проголошує присягу Українському народові, підписує її текст і передає Голові Конституційного Суду України.

7. Після складення новообраним Президентом України присяги Голова Конституційного Суду України оголошує про те, що новообраний Президент України склав присягу Українському народові відповідно до статті 104 Конституції України і вступив на пост Президента України. Голова Конституційного Суду України передає головуючому на урочистому засіданні Верховної Ради текст присяги Українському народові, підписаний новообраним Президентом України.

8. Голова Центральної виборчої комісії вручає новообраному Президентові України посвідчення Президента України, а Голова Конституційного Суду України вручає новообраному Президентові України офіційні символи влади Президента України.

9. Президент України з трибуни Верховної Ради проголошує звернення до Українського народу (інавгураційну промову).

10. У день цього урочистого засідання Верховна Рада не розглядає інших питань.

11. У залі засідань на урочистому засіданні Верховної Ради з приводу складення присяги Українському народові новообраним Президентом України після відкриття засідання та перед його закриттям виконується Державний Гімн України.

Глава 28

ЗАСЛУХОВУВАННЯ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ЩОРІЧНИХ ТА ПОЗАЧЕРГОВИХ ПОСЛАНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 162. Дата і час проголошення послань Президентом України

1. Верховна Рада відповідно до пункту 8 частини першої статті 85 Конституції України заслуховує щорічні та позачергові послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

2. Інформація про дату і час проголошення Президентом України послання до Верховної Ради доводиться Апаратом Верховної Ради до відома народних депутатів не пізніш як за п'ять днів до проголошення послання.

3. Щорічне послання Президента України Верховній Раді про внутрішнє та зовнішнє становище України за звичайних обставин проголошується до 31 березня поточного року.

Стаття 163. Особи, запрошені на засідання Верховної Ради з приводу заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України

1. На пленарне засідання Верховної Ради під час заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України запрошуються Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Рахункової палати, Голова Центральної виборчої комісії, Голова Вищої ради юстиції, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Голова та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, глави дипломатичних представництв іноземних держав, інші офіційні особи.

Стаття 164. Порядок заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України

1. Після відкриття пленарного засідання Верховної Ради головуючий на пленарному засіданні запрошує Президента України для проголошення щорічного або позачергового послання.

2. Після закінчення виступу Президента України запитання йому не ставляться, головуючий на пленарному засіданні оголошує перерву або про закриття пленарного засідання Верховної Ради.

Глава 29

ПОРЯДОК ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ З НЕМОЖЛИВІСТЮ ВИКОНАННЯ НИМ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я, А ТАКОЖ У РАЗІ УСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПОСТА В ПОРЯДКУ ІМПІЧМЕНТУ

Стаття 165. Порядок дострокового припинення повноважень Президента України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я

1. Якщо Верховній Раді стануть відомі факти про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я, за пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як 45 народних депутатів Верховна Рада може створити тимчасову слідчу комісію для перевірки відповідних фактів.

2. Тимчасова слідча комісія з даного питання створюється на закритому пленарному засіданні Верховної Ради в порядку, передбаченому законом про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України та цим Регламентом.

3. Після створення тимчасової слідчої комісії Голова Верховної Ради України невідкладно повідомляє про це Президента України.

4. Верховна Рада на підставі висновку тимчасової слідчої комісії, підготовленого з урахуванням медичного висновку про стан здоров'я Президента України, може прийняти постанову про звернення до Верховного Суду України щодо надання ним письмового подання про дострокове припинення повноважень Президента України за станом здоров'я.

5. Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я встановлюється Верховною Радою на її закритому пленарному засіданні на підставі письмового подання Верховного Суду України і медичного висновку та підтверджується рішенням, прийнятим більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

6. Про прийняте рішення Голова Верховної Ради України, який відповідно до статті 112 Конституції України виконує обов'язки Президента України, терміново письмово повідомляє Президента України, Прем'єр-міністра України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду України та офіційно оприлюднює відповідний акт Верховної Ради через засоби масової інформації.

Стаття 166. Правові засади усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

1. Верховна Рада може усунути Президента України з поста в порядку імпічменту лише в разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

2. Розгляд у Верховній Раді питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється відповідно до статей 85, 111 Конституції України, закону про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України та цього Регламенту.

3. Підставою для ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту та утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії є письмове подання про це, підписане більшістю народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, підписи яких не відкликаються.

Стаття 167. Ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

1. Внесене на розгляд Верховної Ради письмове подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту має містити правове обґрунтування необхідності утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії. До подання можуть додаватися документи і матеріали, що стосуються цього питання, або належним чином посвідчені їх копії.

2. Письмове подання, передбачене частиною першою цієї статті, без прийняття рішення про включення до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради обговорюється за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту) на черговому після дня його внесення пленарному засіданні Верховної Ради.

3. Верховна Рада більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу приймає рішення щодо ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту та включення його до порядку денного сесії Верховної Ради як невідкладного. Про прийняття такого рішення Голова Верховної Ради України терміново повідомляє Президента України.

Стаття 168. Порядок утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії, обрання спеціального прокурора та спеціальних слідчих

1. У разі включення до порядку денного сесії Верховної Ради питання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховна Рада для проведення розслідування обставин вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину утворює спеціальну тимчасову слідчу комісію відповідно до статті 111 Конституції України, положень закону про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України та цього Регламенту.

2. До складу спеціальної тимчасової слідчої комісії входять народні депутати з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій, спеціальний прокурор та троє спеціальних слідчих. У разі обрання спеціальним прокурором та спеціальним слідчим народного депутата враховується принцип пропорційного представництва депутатської фракції у спеціальній тимчасовій слідчій комісії.

3. На посади спеціального прокурора, спеціальних слідчих може бути обрана лише особа, яка відповідає таким вимогам:

1) є громадянином України, який проживає на її території не менше десяти років;

2) вільно володіє державною мовою;

3) має вищу юридичну освіту;

4) має не менш як десятирічний стаж роботи на посаді атестованого прокурора чи слідчого правоохоронних органів України;

5) не має судимості.

4. Кандидат на посаду спеціального прокурора чи спеціального слідчого подає до Верховної Ради особову картку, декларацію про доходи, зобов'язання фінансового характеру та майновий стан щодо себе та членів своєї сім'ї за попередній рік за формою, встановленою для державних службовців, які займають посади, віднесені до першої і другої категорій посад державних службовців.

5. Кандидатури спеціального прокурора, спеціальних слідчих попередньо розглядаються на засіданні комітету, до предмета відання якого віднесено таке питання, який надає Верховній Раді висновки щодо кожної кандидатури.

6. Народні депутати можуть бути обрані спеціальним прокурором та спеціальними слідчими, якщо вони відповідають вимогам, встановленим частиною третьою цієї статті.

7. Особи, які не є народними депутатами і обрані спеціальним прокурором, спеціальними слідчими, прикомандировуються до Верховної Ради на час роботи спеціальної тимчасової слідчої комісії та здійснюють свої службові повноваження у її складі лише відповідно до наданих їм на законних підставах доручень спеціальної тимчасової слідчої комісії.

8. Не пізніш як за три дні до дня розгляду питання про утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії матеріали і висновки відповідного комітету щодо запропонованих кандидатур для обрання спеціальним прокурором та спеціальними слідчими надаються народним депутатам.

9. Кандидат для обрання спеціальним прокурором, спеціальним слідчим може в будь-який час до початку голосування зняти свою кандидатуру.

10. Про утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада більшістю від її конституційного складу приймає постанову.

Стаття 169. Порядок діяльності та повноваження спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Спеціальна тимчасова слідча комісія проводить свою роботу відповідно до Конституції України, закону про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України та цього Регламенту.

2. Спеціальна тимчасова слідча комісія:

1) перевіряє наявність, повноту і обґрунтованість доказів про вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину;

2) проводить розслідування у разі виявлення під час строку повноважень спеціальної тимчасової слідчої комісії обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину без додаткового прийняття рішення Верховною Радою з цього питання і за наявності підстав готує відповідні пропозиції щодо проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України.

3. З метою забезпечення всебічного, повного і об'єктивного розслідування спеціальна тимчасова слідча комісія має право:

1) заслуховувати Президента України та захисника (захисників) його прав;

2) витребовувати необхідні документи, матеріали та інші відомості, що стосуються розслідування, від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб;

3) у разі потреби призначати експертизи та залучати фахівців для дослідження і оцінки доказів, визначати двох або більше представників від спеціальної тимчасової слідчої комісії і доручати їм бути присутніми під час проведення зазначених експертиз і досліджень та встановлення їх результатів;

4) запрошувати і заслуховувати в порядку, встановленому законом, будь-яких осіб із числа громадян України (крім суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції), які можуть повідомити про обставини, що стали підставою для ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

4. Посадові особи (крім Президента України та захисника (захисників) його прав), службові особи, експерти та інші особи, запрошені спеціальною тимчасовою слідчою комісією, попереджаються в письмовій формі про визначену Кримінальним кодексом України відповідальність за відмову особи від давання свідчень чи пояснень або відмову експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час розслідування, що проводиться спеціальною тимчасовою слідчою комісією, а також надання завідомо неправдивих свідчень чи пояснень, завідомо неправдивого висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, здійсненого перекладачем.

5. У разі вчинення посадовими особами (крім Президента України та захисника (захисників) його прав), службовими особами, експертами та іншими особами, запрошеними спеціальною тимчасовою слідчою комісією, дій, передбачених частиною четвертою цієї статті, спеціальна тимчасова слідча комісія направляє відповідні матеріали до органів прокуратури для порушення кримінальної справи.

Стаття 170. Участь спостерігачів від Конституційного Суду України в роботі спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. З метою створення передумов для прийняття Конституційним Судом України висновку, зазначеного у частині другій статті 151 Конституції України, на засідання спеціальної тимчасової слідчої комісії, пов'язане з проведенням нею розслідування, запрошуються як спостерігачі судді Конституційного Суду України (не більше трьох осіб).

2. За зверненням спостерігачів від Конституційного Суду України їм надається слово на засіданні спеціальної тимчасової слідчої комісії для зауважень щодо порушень конституційної процедури розслідування.

Стаття 171. Висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Спеціальна тимчасова слідча комісія готує висновки і пропозиції за дослідженими обставинами щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину і розглядає їх на своєму засіданні та приймає рішення щодо них.

2. Висновки і пропозиції мають містити:

1) факти й обставини, які стали підставами для проведення розслідування;

2) відомості й обставини, встановлені спеціальною тимчасовою слідчою комісією, та докази, якими вони підтверджуються;

3) відомості та обставини, що не підтвердилися;

4) факти й обставини, які не були перевірені, та причини цього;

5) факти й обставини, що підтверджують або спростовують наявність у діяннях Президента України ознак державної зради або іншого злочину.

3. Спеціальна тимчасова слідча комісія за наявності відповідних підстав готує висновок про звинувачення Президента України з урахуванням вимог до обвинувального висновку, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України. Висновок підписують спеціальний прокурор, спеціальні слідчі, голова і секретар спеціальної тимчасової слідчої комісії.

4. Разом з висновками і пропозиціями члени спеціальної тимчасової слідчої комісії - народні депутати вносять на розгляд Верховної Ради проект відповідної постанови Верховної Ради (стаття 111 Конституції України).

Стаття 172. Надання для ознайомлення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії надаються Голові Верховної Ради України, а в разі його відсутності - Першому заступнику чи заступнику Голови Верховної Ради України, який з урахуванням пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії щодо ступеня секретності представлених нею документів приймає рішення стосовно встановлення спеціального режиму користування ними та ознайомлення з ними народних депутатів відповідно до правил поводження з документами та інформацією, що становлять державну або іншу охоронювану законом таємницю.

2. Питання про висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії включаються до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради без голосування і розглядаються невідкладно після їх надання Президентові України та народним депутатам.

3. Не пізніш як за три дні до початку розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради висновки, пропозиції та інші матеріали вручаються Президенту України або захиснику (захисникам) його прав з одночасним запрошенням його на пленарне засідання Верховної Ради та надаються у зазначений строк народним депутатам.

Стаття 173. Підготовка та початок розгляду Верховною Радою висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Пленарне засідання Верховної Ради, на якому відбувається розгляд висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії, є відкритим.

2. Закрите пленарне засідання проводиться в разі, якщо висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії або додані до них документи і матеріали містять інформацію, що становить державну або іншу охоронювану законом таємницю.

3. Голова Верховної Ради України запрошує на пленарне засідання Верховної Ради Президента України, суддів Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду України та запропонованих ним суддів Верховного Суду України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Генерального прокурора України.

4. Пленарне засідання Верховної Ради розпочинається з інформації головуючого на пленарному засіданні про зміст висновків і пропозицій щодо звинувачення Президента України.

5. У разі внесення народними депутатами - членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови про звинувачення Президента України головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради запитує у Президента України, чи погоджується він із пунктами звинувачення, що містяться в проекті постанови Верховної Ради.

6. Якщо Президент України погоджується з усіма пунктами звинувачення, а народні депутати, які вносили подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, не заперечують проти цих пунктів звинувачення і не мають до них доповнень, обговорення з цього питання не проводиться, головуючий на пленарному засіданні оголошує про перехід до таємного голосування по пунктах звинувачення (стаття 180 цього Регламенту) та здійснення подальших процедур.

7. Якщо Президент України погоджується лише з окремими пунктами звинувачення або не погоджується з жодним із пунктів звинувачення, викладених у проекті постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України, внесеному народними депутатами - членами спеціальної тимчасової слідчої комісії, подальше обговорення проводиться щодо тих пунктів звинувачення, з якими Президент України не погодився, а також тих, які не знайшли відображення у запропонованому проекті постанови Верховної Ради.

8. У разі якщо Президент України не з'явився на пленарне засідання або відмовляється особисто давати пояснення, відповідати на запитання, Верховна Рада проводить без участі Президента України розгляд висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії про його звинувачення в порядку, передбаченому частинами четвертою, шостою, сьомою цієї статті.

Стаття 174. Обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Перед початком обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії головуючий на пленарному засіданні з'ясовує у промовців, зазначених у частині другій цієї статті, про час, необхідний їм для виступів, і Верховна Рада приймає відповідне процедурне рішення. Час, який відводиться на заслуховування згідно з пунктами 2, 3 частини другої цієї статті, має бути однаковим і становити не менше ніж 90 хвилин.

2. Під час обговорення Верховна Рада заслуховує:

1) доповідь голови спеціальної тимчасової слідчої комісії або іншого доповідача - члена комісії, визначеного рішенням спеціальної тимчасової слідчої комісії, про проведене розслідування та його результати; відповіді доповідача на запитання осіб, що внесли подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту; відповіді доповідача на запитання Президента України та захисника (захисників) його прав; відповіді доповідача на запитання народних депутатів;

2) пояснення народних депутатів, які внесли подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, щодо заперечуваних ними (у разі наявності) положень висновків спеціальної тимчасової слідчої комісії та проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України, їх зауваження щодо законності, всебічності й об'єктивності дослідження зазначеною комісією тих чи інших обставин розслідування; їх клопотання про заслуховування Верховною Радою свідків, експертів чи про необхідність проведення додаткового розслідування тих чи інших обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; їх відповіді на запитання Президента України та захисника (захисників) його прав, доповідача спеціальної тимчасової слідчої комісії, спеціального прокурора та спеціальних слідчих, народних депутатів;

3) пояснення Президента України про заперечення або визнання ним висунутого проти нього звинувачення, зауваження Президента України та захисника (захисників) його прав щодо законності, повноти, всебічності й об'єктивності дослідження відповідних обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; клопотання Президента України та захисника (захисників) його прав про заслуховування Верховною Радою свідків та експертів чи про необхідність проведення додаткового розслідування тих чи інших обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; відповіді Президента України на запитання захисника (захисників) його прав; народних депутатів, які внесли подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту; відповіді на запитання доповідача спеціальної тимчасової слідчої комісії, спеціального прокурора та спеціальних слідчих, народних депутатів;

4) уточнення промовцями, зазначеними в пунктах 2, 3, 1 цієї частини, із збереженням відповідної черговості, їх клопотань щодо надання народним депутатам тих чи інших матеріалів, проведення експертиз, заслуховування Верховною Радою свідків, експертів із вказівкою на те, що саме має бути досліджено і доведено на підставі їхніх свідчень, повідомлень, а також стосовно необхідності проведення додаткового розслідування спеціальною тимчасовою слідчою комісією та предмета такого розслідування.

3. За наявності скарг, заяв про неправомірні дії спеціальної тимчасової слідчої комісії, про оскарження її рішень, прийнятих за результатами розгляду скарг і заяв, промовці, зазначені в пунктах 2, 3 частини другої цієї статті, повідомляють Верховну Раду про них і порушують відповідні клопотання щодо усунення порушень, пов'язаних з неправомірними діями та рішеннями спеціальної тимчасової слідчої комісії.

4. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про заслуховування спеціального прокурора, спеціальних слідчих, а також інших осіб, оголошення повідомлень та зачитування документів.

Стаття 175. Рішення за результатами обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. За результатами обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада може прийняти рішення про:

1) заслуховування свідків та експертів, щодо яких було заявлено клопотання промовців, та їх відповідей на запитання;

2) припинення обговорення висновків та перехід до обговорення проектів постанов Верховної Ради про звинувачення Президента України.

2. У разі прийняття Верховною Радою рішення, передбаченого пунктом 1 частини першої цієї статті, Верховна Рада переходить до заслуховування свідків та експертів, про яких було заявлено клопотання промовців, та відповідей на їх запитання.

Стаття 176. Порядок заслуховування свідків та експертів

1. Свідків та експертів, про запрошення яких заявляли клопотання промовці, зазначені в пунктах 2, 3, 1 частини другої статті 174 цього Регламенту, Верховна Рада заслуховує у відповідній послідовності, якщо їх свідчень немає в матеріалах розслідування та висновках спеціальної тимчасової слідчої комісії, або якщо ці свідчення є недостатніми чи суперечливими. Час,

який відводиться на заслуховування свідків та експертів, має бути однаковим і становити не менш як 30 хвилин.

2. Свідки та експерти відповідно до послідовності їх заслуховування відповідають на запитання:

1) осіб, які заявляли клопотання про їх запрошення; Президента України та захисника (захисників) його прав; доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії; спеціального прокурора, спеціальних слідчих; народних депутатів - до свідків, експертів, яких запрошено на клопотання промовців, зазначених у пункті 2 частини другої статті 174 цього Регламенту;

2) Президента України та захисника (захисників) його прав; промовців, зазначених у пунктах 2, 1 частини другої статті 174 цього Регламенту; спеціального прокурора та спеціальних слідчих - до свідків, експертів, яких запрошено за клопотанням Президента України та захисника (захисників) його прав;

3) доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії; промовців, зазначених у пунктах 2, 3 частини другої статті 174 цього Регламенту; спеціального прокурора та спеціальних слідчих - до свідків, експертів, яких запрошено за клопотанням доповідача від тимчасової слідчої комісії.

3. Запитання і відповіді мають бути стислими та точними. Головуючий на пленарному засіданні має право зняти питання, які явно не стосуються обставин справи або поставлені в образливій формі. У разі виникнення заперечень щодо запитання Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про заслуховування відповіді й на таке запитання. Для уточнення відповіді особа, яка поставила запитання, має право поставити ще одне уточнююче запитання.

4. Свідки заслуховуються окремо і за відсутності ще не опитаних свідків. Вживаються заходи, щоб під час пленарного засідання Верховної Ради ще не опитані свідки не чули того, що відбувається на засіданні, і не спілкувалися між собою.

5. Перед заслуховуванням свідка, експерта головуючий на пленарному засіданні попереджає кожного з них про адміністративну, кримінальну відповідальність згідно із законом за відмову від давання свідчень чи пояснень, а також за надання завідомо неправдивих свідчень чи пояснень, завідомо неправдивого висновку експерта.

6. Верховна Рада може прийняти процедурне рішення про заслуховування й інших осіб, оголошення документів.

Стаття 177. Заслуховування заключного слова

1. Після завершення обговорення висновків спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада заслуховує заключне слово:

1) представника від народних депутатів, які вносили подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

2) доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії;

3) Президента України та захисника (захисників) його прав.

2. Час, який відводиться для заслуховування заключного слова кожного промовця, не може бути меншим 10 хвилин.

Стаття 178. Обговорення проектів постанов Верховної Ради про звинувачення Президента України

1. Після закінчення обговорення висновку спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада переходить до розгляду внесеного народними депутатами - членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України чи проекту постанови Верховної Ради про припинення розгляду питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

2. На закритому пленарному засіданні Верховної Ради мають право бути присутніми Президент України та захисник (захисники) його прав, спеціальний прокурор та спеціальні слідчі, включені до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії. Запрошуються особи, зазначені у частині третій статті 173 цього Регламенту.

3. Обговорення проектів постанов Верховної Ради здійснюється за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту). Доповідачем і співдоповідачами виступають відповідно представник від спеціальної тимчасової слідчої комісії та ініціатори внесення пропозицій (у разі їх внесення) про внесення змін до проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України. В обговоренні беруть участь лише народні депутати. Іншим особам, зазначеним у частині другій цієї статті, слово надається головуючим на пленарному засіданні за їх зверненням для повідомлення фактичних довідок, зауважень тощо з питань їх компетенції. Слово надається також Президенту України та захиснику (захисникам) його прав для повідомлення фактичних довідок.

4. У разі виявлення фактів перешкоджання Президентом України роботі спеціальної тимчасової слідчої комісії під час розслідування обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину чи невжиття ним заходів до відповідальних перед ним державних органів, їх посадових осіб, які чинили подібне перешкоджання, після звернення до нього з повідомленням про такі факти, у будь-який час обговорення Верховною Радою проекту постанови про звинувачення Президента України може бути внесена народними депутатами, які ініціювали питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, вмотивована пропозиція про проведення додаткового розслідування та включення до проекту постанови Верховної Ради відповідного пункту звинувачення.

5. Після закінчення обговорення головуючий на пленарному засіданні оголошує про перехід до голосування щодо тексту проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України у вчиненні ним державної зради або іншого злочину, який буде включатися до бюлетеня для таємного голосування.

Стаття 179. Вимоги до проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України

1. Проект постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України, внесений народними депутатами - членами спеціальної тимчасової слідчої комісії, має ґрунтуватися лише на відомостях, які містяться у висновках і пропозиціях спеціальної тимчасової слідчої комісії. Звинувачення Президента України викладається у проекті постанови Верховної Ради по пунктах, окремо щодо кожного діяння, що містить ознаки злочину, з дотриманням вимог частини першої статті 62 Конституції України.

2. За результатами обговорення Верховною Радою висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії, пропозицій народних депутатів, які вносили подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, народні депутати - члени спеціальної тимчасової слідчої комісії мають право внести свій уточнений проект постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України з урахуванням таких пропозицій.

3. У разі якщо до внесеного народними депутатами - членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України включено пропозиції народних депутатів, які вносили подання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, Верховна Рада проводить голосування стосовно кожної пропозиції, додатково включеної до проекту постанови Верховної Ради. Пропозиція вважається включеною до уточненого проекту постанови про звинувачення Президента України, якщо вона отримає на підтримку більшість голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

4. У разі, коли пропозиція, яка включена до проекту постанови Верховної Ради, не отримає необхідної для її прийняття кількості голосів народних депутатів, текст проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України залишається без змін і включається до бюлетеня для таємного голосування.

Стаття 180. Порядок прийняття рішення про звинувачення Президента України

1. Рішення Верховної Ради про звинувачення Президента України приймається таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів (статті 37, 38, 39 цього Регламенту) з урахуванням особливостей, визначених у цій статті. До бюлетеня для таємного голосування щодо проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України включається один із проектів відповідної постанови, передбачений частинами третьою, четвертою статті 179 цього Регламенту.

2. Таємне голосування щодо проекту постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України, включеного до бюлетеня для таємного голосування, проводиться окремо щодо кожного пункту звинувачення. Постанова Верховної Ради про звинувачення Президента України вважається прийнятою в цілому з тими пунктами звинувачення, за які відповідно до частини п'ятої статті 111 Конституції України проголосувало не менш як дві третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

3. У разі прийняття постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України у вчиненні державної зради або іншого злочину Верховна Рада приймає постанову більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу про звернення до:

1) Конституційного Суду України для перевірки справи і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування та розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

2) Верховного Суду України для одержання його висновку про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину.

4. У разі неприйняття рішення Верховної Ради про звинувачення Президента України головуючий на пленарному засіданні оголошує про припинення процедури усунення Президента України з поста в порядку імпічменту і вчиняє інші дії, передбачені статтею 183 цього Регламенту.

Стаття 181. Розгляд Верховною Радою висновків Конституційного Суду України та Верховного Суду України

1. Після отримання відповідних висновків Конституційного Суду України і Верховного Суду України ці висновки невідкладно оголошуються головуючим на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради і надаються народним депутатам.

2. Якщо висновок Верховного Суду України свідчить про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, а висновок Конституційного Суду України свідчить про додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, народні депутати - члени спеціальної тимчасової слідчої комісії невідкладно готують і вносять на розгляд Верховної Ради проект постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

3. Проект постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту має містити посилання на пункти звинувачення прийнятої Верховною Радою постанови про звинувачення Президента України.

4. Проект постанови про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту надається народним депутатам, вручається Президенту України або захиснику (захисникам) його прав і розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради не пізніш як через два дні після оголошення головуючим на пленарному засіданні висновків Конституційного Суду України і Верховного Суду України.

5. Якщо висновок Верховного Суду України свідчить про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, не містять ознак державної зради або іншого злочину, Верховна Рада приймає постанову про припинення процедури імпічменту.

6. Якщо у висновку Конституційного Суду України містяться положення про ті чи інші порушення конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, Верховна Рада приймає відповідні рішення, спрямовані на усунення виявлених порушень про:

1) невключення до проекту постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту тих положень чи посилань на пункти звинувачення, яких стосуються виявлені порушення конституційної процедури;

2) виконання тих чи інших слідчих дій чи процедур розслідування спеціальною тимчасовою слідчою комісією з можливим переглядом прийнятих раніше рішень;

3) повторне, додаткове розслідування фактів чи обставин, з яких почалися порушення, зазначені у висновку Конституційного Суду України.

7. Для проведення повторного, додаткового розслідування фактів чи обставин, викладених у висновку Конституційного Суду України, Верховна Рада може змінити персональний склад спеціальної тимчасової слідчої комісії.

8. Після проведення дій, спрямованих на усунення порушень конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, Верховна Рада приймає постанову про звернення до Конституційного Суду України для одержання нового висновку.

9. За наслідками проведення повторного, додаткового розслідування Верховна Рада може внести зміни до постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України.

10. Постанова про внесення змін до постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України приймається двома третинами голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів.

11. У разі внесення змін до постанови Верховної Ради про звинувачення Президента України, якими змінено пункти звинувачення Президента України, Верховна Рада приймає постанову про звернення до Верховного Суду України для одержання нового висновку.

Стаття 182. Прийняття рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

1. У разі одержання висновків Конституційного Суду України і Верховного Суду України відповідно про додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент і про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, Верховна Рада таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів приймає постанову про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

2. Обговорення проекту постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту).

3. Текст проекту постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту включається до бюлетеня для таємного голосування.

4. Таємне голосування в цілому щодо проекту постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту проводиться у порядку, передбаченому статтями 37, 38, 41 цього Регламенту.

5. Постанова Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту вважається прийнятою, якщо за неї проголосувало не менш як три чверті народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

6. Доповідь Лічильної комісії про результати таємного голосування заслуховується на відкритому пленарному засіданні Верховної Ради з прямою трансляцією по радіо і телебаченню.

7. Постанова Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту набирає чинності з моменту оголошення головуючим на пленарному засіданні про її прийняття.

8. З моменту оголошення головуючим на пленарному засіданні про дострокове припинення повноважень Президента України у зв'язку з усуненням його з поста в порядку імпічменту, на період до обрання і вступу на пост нового Президента України, обов'язки Президента України виконує Голова Верховної Ради України відповідно до положень статті 112 Конституції України.

9. Про усунення Президента України Верховною Радою з поста в порядку імпічменту Голова Верховної Ради України офіційно повідомляє Президента України, Прем'єр-міністра України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду України та негайно оприлюднює відповідний акт Верховної Ради через засоби масової інформації.

Стаття 183. Наслідки неприйняття рішення Верховною Радою про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

1. У разі неприйняття Верховною Радою постанови про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту головуючий на пленарному засіданні:

1) оголошує про припинення процедури імпічменту і дає доручення щодо публікації про це в газеті «Голос України»;

2) оголошує про припинення повноважень спеціальної тимчасової слідчої комісії;

3) від імені Верховної Ради вибачається перед Президентом України.

Глава 30

РОЗГЛЯД ПИТАНЬ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ УКАЗІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПРО ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО ЧИ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ АБО В ОКРЕМИХ ЇЇ МІСЦЕВОСТЯХ, ПРО ЗАГАЛЬНУ АБО ЧАСТКОВУ МОБІЛІЗАЦІЮ, ПРО ОГОЛОШЕННЯ ОКРЕМИХ МІСЦЕВОСТЕЙ ЗОНАМИ НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ОГОЛОШЕННЯ ЗА ПОДАННЯМ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ СТАНУ ВІЙНИ ЧИ УКЛАДЕННЯ МИРУ, СХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ У РАЗІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття 184. Порядок розгляду питань про затвердження указів Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану

1. Відповідно до пункту 31 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада затверджує протягом двох днів з моменту звернення Президента України його укази про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

2. Після підписання відповідного указу про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації Президент України негайно звертається до Верховної Ради щодо його затвердження і подає відповідний проект закону.

3. Верховна Рада розглядає питання про затвердження указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації протягом двох днів з моменту надходження звернення та відповідного указу Президента України до Верховної Ради і надання їх народним депутатам разом з проектом відповідного закону.

4. Питання про затвердження відповідного указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації розглядаються Верховною Радою без голосування щодо включення їх до порядку денного сесії, розкладу пленарних засідань сесії, тижневого порядку денного пленарних засідань Верховної Ради. Таке питання може вноситися на розгляд Верховної Ради без попередньої підготовки в комітетах.

5. Проект закону щодо затвердження відповідного указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації розглядається за процедурою першого читання та прийняття закону в цілому.

Стаття 185. Порядок затвердження, відхилення указів Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану

1. Верховна Рада може прийняти повністю, частково з рекомендаціями та/або застереженнями або відхилити проект закону про затвердження відповідного указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

2. Якщо Верховна Рада затвердила законом відповідний указ Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації частково з рекомендаціями та/або застереженнями, чинними є положення відповідного указу Президента України, затвердженого Верховною Радою. Відповідний указ Президента України набирає чинності після його затвердження Верховною Радою і негайно оголошується через засоби масової інформації або оприлюднюється в інший спосіб.

3. У разі відхилення Верховною Радою законопроекту про затвердження відповідного указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації такий указ Президента України не набирає чинності.

4. Про прийняте Верховною Радою рішення щодо відповідного указу Президента України Голова Верховної Ради України негайно повідомляє Президента України і робить повідомлення через засоби масової інформації.

Стаття 186. Порядок оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України

1. Відповідно до пункту 9 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада оголошує за поданням Президента України стан війни чи укладення миру, схвалює рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України.

2. Верховна Рада розглядає подання Президента України про оголошення стану війни і укладення миру та питання про схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України, приймає рішення з цих питань в порядку, передбаченому статтями 184, 185 цього Регламенту.

Глава 31

НАДАННЯ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ ЗАКОНОМ ЗГОДИ НА ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ ТА ДЕНОНСАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ. ОФІЦІЙНІ ДЕЛЕГАЦІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Стаття 187. Правові засади надання Верховною Радою згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України

1. Верховна Рада надає законом згоду на обов'язковість міжнародних договорів України (ратифікація, затвердження, прийняття, приєднання) та здійснює денонсацію міжнародних договорів України відповідно до Конституції України, Закону України «Про міжнародні договори України», Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року та цього Регламенту.

Стаття 188. Прийняття Верховною Радою рішень про міжнародні договори України

1. Законопроекти про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України вносять на розгляд Верховної Ради Президент України, Кабінет Міністрів України.

2. На виконання повноважень, встановлених пунктами 5, 32 частини першої статті 85 та частини першої статті 9 Конституції України, Верховна Рада може прийняти рішення про:

1) необхідність ініціювання укладення або укладення міжнародного договору на тих чи інших засадах і внесення відповідних документів на її розгляд;

2) надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України;

3) денонсацію міжнародних договорів України.

Стаття 189. Перелік супровідних документів до законопроектів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України

1. До законопроекту, що вноситься на розгляд Верховної Ради для надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України, додаються:

1) посвідчена копія міжнародного договору;

2) пояснювальна записка;

3) формулювання застережень України щодо міжнародного договору, якщо такі є;

4) застереження інших договірних сторін щодо міжнародного договору, формулювання заперечень щодо цих застережень або згоди з ними за наявності таких застережень або заперечень;

5) проекти законів про внесення змін до законів, необхідність прийняття яких випливає з міжнародного договору;

6) висновки Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України міжнародних договорів, якщо такі висновки є.

2. До законопроектів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України мають додаватися також фінансово-економічні розрахунки і прогнози можливих наслідків надання згоди на обов'язковість відповідних міжнародних договорів.

Стаття 190. Порядок внесення пропозицій щодо виконання міжнародних договорів України

1. Суб'єкти права законодавчої ініціативи вносять пропозиції про застереження до міжнародного договору України, заперечення до застережень, законопроекти або пропозиції про прийняття законів або внесення змін до закону, спрямовані на виконання міжнародного договору України, за загальним порядком законодавчої процедури, встановленим цим Регламентом. У такому ж порядку здійснюються їх обговорення, прийняття і оприлюднення.

Стаття 191. Висновки щодо внесення змін до законів на виконання міжнародних договорів України

1. Проекти законів про внесення змін до законів, пропозиції про прийняття нових законів, проекти інших актів Верховної Ради, спрямовані на виконання міжнародних договорів України, подаються до Верховної Ради з висновками Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України.

Стаття 192. Попередній розгляд законопроектів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України

1. Внесений на розгляд Верховної Ради законопроект про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України попередньо розглядається комітетом, до предмета відання якого належать питання засад зовнішньої політики, відповідним комітетом (комітетами), до предметів відання якого (яких) належать питання, які містить законопроект.

2. Зазначені у частині першій цієї статті комітети можуть одержувати додаткову інформацію щодо законопроекту про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України, внесеного на розгляд Верховної Ради, у відповідних органах державної влади.

3. Головний комітет, що подає законопроект про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України на розгляд Верховної Ради, може заслухати на своєму засіданні уповноваженого представника відповідно Президента України чи Кабінету Міністрів України, а також представників Міністерства закордонних справ України та інших органів державної влади.

Стаття 193. Вимоги до текстів міжнародних договорів України, які подаються на розгляд Верховної Ради

1. Посвідчені копії офіційних текстів двосторонніх міжнародних договорів України подаються для надання згоди на їх обов'язковість Верховній Раді державною мовою і мовою іншої договірної сторони. Ці тексти повинні бути автентичними. За наявності тексту третьою мовою, який згідно з міжнародним договором України повинен мати перевагу в разі розбіжностей у тлумаченні сторонами його положень, додається посвідчена офіційна копія тексту третьою мовою.

2. Посвідчені копії офіційних текстів багатосторонніх міжнародних договорів України подаються для надання згоди на обов'язковість Верховній Раді мовою оригіналу разом з їх офіційним перекладом держав-

ною мовою. Водночас подаються застереження, заперечення щодо застережень інших договірних сторін у разі наявності таких застережень і заперечень.

3. Автентичні тексти міжнародних договорів України, застереження, заперечення щодо застережень інших договірних сторін передаються комітету, до предмета відання якого належать питання засад зовнішньої політики, відповідному комітету (комітетам), до предмета відання якого (яких) належать питання, які містять міжнародні договори.

4. Законопроект щодо надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України має вноситися на розгляд Верховної Ради як невідкладний і включається до порядку денного сесії Верховної Ради без голосування.

Стаття 194. Розгляд Верховною Радою законопроектів щодо міжнародних договорів

1. Верховна Рада, з урахуванням висновків відповідних комітетів (якщо такі є), одночасно розглядає внесений Президентом України або Кабінетом Міністрів України законопроект про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України, а також формулювання застережень України щодо нього, застереження інших договірних сторін, формулювання заперечень України щодо застережень або згоди з ними, проекти законів або проекти законів про внесення змін до законів, що випливають з цих міжнародних договорів, а також проекти актів Верховної Ради з цих питань і приймає відповідні рішення щодо кожного з них.

2. Верховна Рада може прийняти рішення про перенесення розгляду законопроекту про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України до одержання Верховною Радою висновків Конституційного Суду України щодо відповідності міжнародного договору Конституції України.

Стаття 195. Надання Верховною Радою згоди на обов'язковість міжнародних договорів України

1. Законопроект про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України розглядається за процедурою розгляду законопроектів, передбаченою цим Регламентом, з урахуванням особливостей, визначених у цій главі.

2. При наданні згоди на обов'язковість міжнародного договору України Верховна Рада одночасно має офіційно підтвердити застереження, зроблені Україною під час підписання міжнародного договору, зняти їх чи висловити згоду із застереженнями інших держав - учасниць договору або заперечення проти них, а також може самостійно формулювати і висловлювати застереження відповідно до положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року.

3. У законопроекті про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України зазначаються порядок та умови набрання чинності міжнародним договором на території України відповідно до положень цього міжнародного договору та Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року.

4. На підставі закону про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору України Голова Верховної Ради України підписує ратифікаційну грамоту, яка засвідчується підписом Міністра закордонних справ України, якщо договором передбачений обмін такими грамотами.

Стаття 196. Внесення пропозицій щодо застережень до міжнародних договорів України

1. Пропозиції щодо застережень до міжнародних договорів України (крім двосторонніх договорів) вносяться народними депутатами у порядку, передбаченому цим Регламентом для внесення пропозицій до законопроектів.

Стаття 197. Денонсація міжнародних договорів України

1. Законопроекти про денонсацію міжнародного договору України вносить на розгляд Верховної Ради Президент України, Кабінет Міністрів України та народні депутати.

2. Верховна Рада приймає рішення про денонсацію міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого була надана Верховною Радою на виконання її повноважень, встановлених частиною першою статті 9, пунктами 5 і 32 частини першої статті 85 Конституції України.

3. Законопроект про денонсацію міжнародного договору України вноситься на розгляд Верховної Ради разом з документами, передбаченими Законом України «Про міжнародні договори України» та цим Регламентом, і проектами актів, прийняття яких зумовлюється денонсацією відповідних міжнародних договорів України, і розглядається за процедурою, передбаченою цим Регламентом, з урахуванням особливостей, визначених у цій главі.

Стаття 198. Оприлюднення міжнародних договорів України

1. Міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких законом надана Верховною Радою, публікуються українською мовою в офіційних друкованих виданнях України.

Стаття 199. Офіційні делегації Верховної Ради

1. Верховна Рада щорічно ухвалює план співробітництва з парламентами іноземних держав. Проект плану готує комітет, до предмета відання якого належать питання засад зовнішньої політики, з урахуванням пропозицій Голови Верховної Ради України, комітетів та депутатських фракцій.

2. Офіційні парламентські делегації України в строк до 15 днів після закінчення візиту до іноземної держави подають Верховній Раді звіт про його підсумки, що надається народним депутатам.

Глава 32

ПРИЗНАЧЕННЯ ЧИ ОБРАННЯ НА ПОСАДИ, ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАД, НАДАННЯ ЗГОДИ НА ПРИЗНАЧЕННЯ ЧИ ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАД ПОСАДОВИХ ОСІБ, ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО ВІДСТАВКУ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ, ЧЛЕНІВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ВИСЛОВЛЕННЯ НЕДОВІРИ ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРОВІ УКРАЇНИ У ВИПАДКАХ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

Стаття 200. Порядок призначення за поданням Президента України Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України

1. Подання Президента України про призначення Верховною Радою Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України подається до Верховної Ради письмово не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання пропозиції від коаліції щодо кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України, і розглядається у Верховній Раді відповідно до Конституції України, закону про Кабінет Міністрів України та цього Регламенту.

2. З письмовим поданням про призначення Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України до Верховної Ради одночасно подаються такі відомості: відомості про освіту; фах кандидата на посаду відповідно Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України; витяг з трудової книжки про трудову діяльність; належність до політичної партії; автобіографія, в якій зазначаються найістотніші факти життя та результати трудової діяльності; декларація про доходи, зобов'язання фінансового характеру та майновий стан за попередній рік; відомості стосовно входження до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, а також відомості про судимість, в тому числі не погашену і не зняту в установленому законом порядку. Всі відомості повинні бути власноручно підписані кандидатом на посаду Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України. На вимогу Верховної Ради надаються також інші документи.

3. Верховна Рада розглядає питання про призначення Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України не пізніше ніж у п'ятиденний строк з дня внесення відповідного подання Президентом України.

4. Кандидатів на посади Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України на пленарному засіданні Верховної Ради представляє Президент України.

5. На обговорення кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України Верховною Радою відводиться до однієї години часу, в тому числі для доповіді кандидата на цю посаду - до 20 хвилин.

6. За процедурним рішенням Верховної Ради час для обговорення кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України може бути збільшений.

7. Після представлення кандидат на посаду Прем'єр-міністра України виступає з доповіддю про основні напрями майбутньої діяльності Кабінету Міністрів України, відповідає на запитання народних депутатів.

8. В обговоренні кандидатур на посади Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України беруть участь представники депутатських фракцій, представники комітетів (у разі їх створення), народні депутати.

9. Призначення кандидатів на посади Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України здійснюється Верховною Радою відкритим голосуванням.

10. Кандидати на посади Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України вважаються обраними, якщо за таке рішення проголосувало більше половини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

11. Рішення про призначення на посади Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України оформляються відповідними постановами Верховної Ради.

Стаття 201. Порядок призначення на посади членів Кабінету Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України

1. Питання про призначення на посади членів Кабінету Міністрів України розглядається Верховною Радою згідно з частиною восьмою статті 83, пунктом 12 частини першої статті 85, частиною четвертою статті 114 Конституції України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій, внесених коаліцією.

2. Одночасно з внесенням Прем'єр-міністром України подання до Верховної Ради подаються офіційні відомості про кожного кандидата на посаду (частина друга статті 200 цього Регламенту).

3. Подання Прем'єр-міністра України до Верховної Ради щодо призначення запропонованих ним кандидатів на посади членів Кабінету Міністрів України представляє Прем'єр-міністр України. Під час розгляду питання про призначення на посаду члена Кабінету Міністрів України кандидату надається можливість на пленарному засіданні Верховної Ради відповісти на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів.

4. Відкрите поіменне голосування щодо складу Кабінету Міністрів України здійснюється за списком запропонованих Прем'єр-міністром України кандидатур на посади членів Кабінету Міністрів України, якщо Верховна Рада не прийме іншого рішення. За результатами прийнятого рішення оформляється постанова Верховної Ради.

Стаття 202. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України

1. Відповідно до статті 115 Конституції України Кабінет Міністрів України складає повноваження перед новообраною Верховною Радою.

2. Кабінет Міністрів України, який склав повноваження перед новообраною Верховною Радою, Кабінет Міністрів України, відставку якого прийнято Верховною Радою, та Кабінет Міністрів України, якому висловлена резолюція недовіри, що має наслідком його відставку, продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів України (частини третя, четверта статті 115 Конституції України).

3. Повноваження Прем'єр-міністра України достроково припиняються у разі:

1) його особистої заяви про свою відставку;

2) звільнення його з посади у відставку у зв'язку з прийняттям Верховною Радою резолюції недовіри Кабінету Міністрів України;

3) неможливості виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я;

4) його смерті.

4. Верховна Рада вирішує питання про відставку, звільнення з посади у відставку чи дострокове припинення повноважень Прем'єр-міністра України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я протягом десяти днів відповідно після надходження особистої заяви Прем'єр-міністра України, прийняття резолюції недовіри Кабінету Міністрів України чи медичного висновку лікувального закладу.

5. Відставка, звільнення з посади у відставку чи дострокове припинення повноважень Прем'єр-міністра України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я настає з дня прийняття Верховною Радою відповідної постанови. Повноваження Прем'єр-міністра України у разі його смерті достроково припиняються з дня смерті, засвідченої свідоцтвом про смерть. Дострокове припинення повноважень Прем'єр-міністра України має наслідком дострокове припинення повноважень всього складу Кабінету Міністрів України.

6. Повноваження члена Кабінету Міністрів України достроково припиняються у разі:

1) подання ним особистої заяви про свою відставку;

2) звільнення його з посади у відставку у зв'язку з прийняттям Верховною Радою резолюції недовіри Кабінету Міністрів України;

3) звільнення його з посади за поданням Прем'єр-міністра України, а стосовно Міністра оборони України чи Міністра закордонних справ України - за поданням Президента України;

4) звільнення його з посади за поданням Прем'єр-міністра України за пропозицією коаліції;

5) неможливості виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я;

6) його смерті.

7. Верховна Рада вирішує питання про відставку, звільнення з посади чи дострокове припинення повноважень члена Кабінету Міністрів України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я протягом десяти днів відповідно після надходження особистої заяви члена Кабінету Міністрів України, прийняття резолюції недовіри Кабінету Міністрів України, внесення Прем'єр-міністром України чи Президентом України відповідного подання чи надходження медичного висновку лікувального закладу. Повноваження члена Кабінету Міністрів України у разі його смерті припиняються з дня смерті, засвідченої свідоцтвом про смерть.

8. Відставка, звільнення з посади чи дострокове припинення повноважень члена Кабінету Міністрів України наступає з дня прийняття Верховною Радою відповідної постанови Верховної Ради.

Стаття 203. Порядок призначення на посаду та звільнення з посади за поданням Президента України Голови Служби безпеки України, Голови Національного банку України

1. Питання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України, Голови Національного банку України розглядається Верховною Радою згідно з пунктами 12-1, 18, частини першої статті 85 Конституції України за поданням Президента України, яке оголошує уповноважена ним особа. Щодо кандидатів на посади Голови Служби безпеки України, Голови Національного банку України подаються відомості, зазначені в частині другій статті 200 цього Регламенту.

2. Комітети, до предмета відання яких належать відповідно питання діяльності Служби безпеки України чи Національного банку України, мають право на виступ свого представника за результатами розгляду в комітеті питання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України чи Голови Національного банку України за поданням Президента України.

3. Про призначення на посаду чи звільнення з посади Голови Служби безпеки України, Голови Національного банку України після обговорення кандидатур (або результатів діяльності), Верховна Рада відкритим голосуванням приймає рішення, яке оформляється відповідною постановою Верховної Ради.

Стаття 204. Порядок призначення на посади та звільнення з посад Голови Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суддів Конституційного Суду України та призначення членів Вищої ради юстиції

1. Відповідно до пунктів 16, 17, 26 частини першої статті 85 та частини другої статті 131 Конституції України Верховна Рада призначає на посади і звільняє з посад Голову Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суддів Конституційного Суду України, призначає членів Вищої ради юстиції.

2. Кандидатури на посади, зазначені у частині першій цієї статті, пропонує Верховній Раді Голова Верховної Ради України з дотриманням вимог законів України «Про Рахункову палату», «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про Конституційний Суд України», «Про Вищу раду юстиції».

3. За дорученням Голови Верховної Ради України комітети, до предмета відання яких належать відповідні питання, подають свої висновки щодо кандидатів на посади Голови Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суддів Конституційного Суду України, членів Вищої ради юстиції. Висновки комітетів та відомості про кандидата на посаду Голови Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суддів Конституційного Суду України та членів Вищої ради юстиції, підготовлені з дотриманням вимог щодо відомостей про кандидата на відповідну посаду (частина друга статті 200 цього Регламенту), надаються народним депутатам не пізніш як за три дні до розгляду Верховною Радою відповідного питання.

4. Відомості про запропоновані кандидатури на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (частина друга статті 200 цього Регламенту) публікуються в газеті «Голос України» не пізніш як за десять днів до розгляду питання про призначення.

5. Обговорення кандидатур на посади, зазначені у частині першій цієї статті, проводиться в порядку, передбаченому частиною восьмою статті 200 цього Регламенту.

6. Звільнення з посад зазначених у частині першій цієї статті осіб (крім суддів Конституційного Суду України та членів Вищої ради юстиції) здійснюється за письмовим поданням Голови Верховної Ради України за наявності висновків відповідних комітетів, а звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини може також здійснюватися на вимогу не менш як однієї четвертої народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради за їх підписами, оформленими підписними листами депутатських фракцій. Підписні листи подаються в оригіналах, підписи народних депутатів не відкликаються.

7. Голосування щодо призначення на посади осіб, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюється Верховною Радою таємно шляхом подачі бюлетенів, а звільнення з посад таких осіб здійснюється відкритим голосуванням. За результатами голосування оформляється відповідна постанова Верховної Ради.

Стаття 205. Порядок призначення на посади та звільнення з посад за поданням Президента України членів Центральної виборчої комісії

1. Відповідно до пункту 21 частини першої статті 85 Конституції України питання про призначення на посади та звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії розглядається за поданням Президента України з дотриманням вимог щодо відомостей про кандидатів на посади (частина друга статті 200 цього Регламенту), яке представляє на пленарному засіданні Верховної Ради уповноважений Президентом України представник.

2. Кандидати на посади членів Центральної виборчої комісії відповідають на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів.

3. Призначення на посади членів Центральної виборчої комісії здійснюється відкритим голосуванням по кожній кандидатурі окремо. Призначеним на посаду члена Центральної виборчої комісії вважається той кандидат на посаду, який підтриманий більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

4. У разі якщо кандидати на посади членів Центральної виборчої комісії не отримали необхідної для призначення кількості голосів народних депутатів, Верховна Рада пропонує Президенту України внести подання стосовно нових кандидатів на такі посади.

5. Питання про звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії розглядається Верховною Радою за письмовим поданням Президента України, яке представляє на пленарному засіданні Верховної Ради уповноважений ним представник. Відповідним кандидатам на посаду члена Центральної виборчої комісії надається слово для виступу і відповідей на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів.

6. Комітет, до предмета відання якого належить це питання і який підготував висновок щодо запропонованих Президентом України кандидатур на посаду члена Центральної виборчої комісії, має право на виступ свого представника під час розгляду Верховною Радою питання про призначення на посади чи звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії.

7. Член Центральної виборчої комісії вважається звільненим, якщо відкритим поіменним голосуванням за таке рішення проголосувало більше половини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

8. Рішення щодо призначення на посаду чи звільнення з посади членів Центральної виборчої комісії оформляються відповідною постановою Верховної Ради.

Стаття 206. Порядок призначення на посади та звільнення з посад членів Рахункової палати, членів Ради Національного банку України, членів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

1. Відповідно до пунктів 16, 19, 20 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада призначає на посади та звільняє з посад членів Рахункової палати, половину складу Ради Національного банку України, половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у порядку, передбаченому статтею 204 цього Регламенту та з урахуванням особливостей, зазначених у законах України «Про Рахункову палату», «Про Національний банк України», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та у цій статті.

2. Верховна Рада приймає рішення про призначення на посади та звільнення з посад осіб, зазначених у частині першій цієї статті (крім членів Рахункової палати), відкритим голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, про що оформляється відповідна постанова Верховної Ради.

Стаття 207. Порядок призначення на посади за поданням Прем'єр-міністра України та звільнення з посад Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України

1. Відповідно до пункту 12 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада розглядає питання про призначення на посади за поданням Прем'єр-міністра України та звільнення з посад Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України.

2. Одночасно з внесенням Прем'єр-міністром України подання до Верховної Ради подаються офіційні відомості про кандидата на посаду (частина друга статті 200 цього Регламенту).

3. За дорученням Голови Верховної Ради України комітети, до предмета відання яких належать ці питання, готують і подають свої висновки щодо запропонованих кандидатур на посади Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України.

4. Подання Прем'єр-міністра України до Верховної Ради щодо призначення запропонованих ним кандидатів на посади Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України представляє Прем'єр-міністр України або уповноважений ним віце-прем'єр-міністр. Під час розгляду питання про призначення на посади кандидатам надається можливість відповісти на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів.

5. Комітети, які попередньо розглянули кандидатури на посади Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, відповідно до предметів їх відання, мають право на виступ свого представника під час розгляду Верховною Радою питання про призначення на посади та звільнення з посад зазначених осіб.

6. У разі розгляду питання про звільнення з посади особі, яку пропонується звільнити, надається слово для виступу та відповідей на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів.

7. Рішення про призначення на посади та звільнення з посад Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України вважається прийнятим, якщо відкритим голосуванням за це проголосувало більше половини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, і оформляється відповідною постановою Верховної Ради.

Стаття 208. Порядок надання згоди на призначення на посаду чи звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України

1. Відповідно до пункту 25 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада розглядає питання про надання згоди на призначення на посаду чи звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України.

2. Президент України подає до Верховної Ради письмове подання про надання згоди на призначення на посаду Генерального прокурора України разом з відомостями про кандидата на посаду (частина друга статті 200 цього Регламенту) чи письмове подання про надання згоди на звільнення з посади Генерального прокурора України.

3. Верховна Рада розглядає подання Президента України не пізніше ніж через 10 днів після дня надходження його до Верховної Ради.

4. Під час розгляду питання про надання згоди на призначення на посаду Генерального прокурора України або питання про надання згоди на його звільнення з посади у пленарному засіданні Верховної Ради бере участь Президент України або уповноважена ним особа, які представляють відповідне подання.

5. Кандидату на посаду Генерального прокурора України надається можливість відповісти на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів. Час для обговорення кандидатури на посаду Генерального прокурора України та відповідей на запитання визначається Верховною Радою і повинен становити не менше однієї години.

6. Розгляд питання про надання згоди на звільнення з посади Генерального прокурора України здійснюється у порядку, передбаченому для висловлення недовіри Генеральному прокуророві України (частина третя статті 209 цього Регламенту).

7. Комітет, до предмета відання якого належить питання попереднього розгляду кандидатури на посаду Генерального прокурора України, у разі підготовки ним відповідного висновку має право на виступ свого представника під час розгляду Верховною Радою питання про надання згоди на призначення на посаду чи звільнення з посади Генерального прокурора України.

8. Рішення про надання згоди Верховної Ради на призначення на посаду чи звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України приймається відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

9. Рішення про надання згоди на призначення на посаду чи звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України оформляється відповідною постановою Верховної Ради.

Стаття 209. Висловлення недовіри Генеральному прокуророві України

1. Відповідно до пункту 25 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада може висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади.

2. Питання про висловлення недовіри Генеральному прокуророві України включається до порядку денного сесії Верховної Ради за пропозицією не менш як третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, підтриманою їх підписами, і за яку проголосувало більше половини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Підписи народних депутатів про порушення питання про висловлення недовіри Генеральному прокуророві України не відкликаються.

3. Розгляд питання про висловлення недовіри Генеральному прокуророві України включає:

1) доповідь від ініціаторів внесення пропозиції про розгляд цього питання та відповіді доповідача на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів - до 30 хвилин;

2) співдоповідь від головного комітету, якому доручено підготувати питання до розгляду, та відповіді співдоповідача на запитання - до 20 хвилин;

3) виступ Генерального прокурора України та відповіді на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів - до 30 хвилин;

4) обговорення пропозиції про висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, яке проводиться протягом часу, визначеного Верховною Радою.

4. Прийняття постанови про висловлення недовіри Верховної Ради Генеральному прокуророві України здійснюється відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради і має наслідком його відставку з посади.

Стаття 210. Порядок розгляду питань про обрання суддів Верховною Радою України безстроково

1. Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85 Конституції України, Закону України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України» Верховна Рада обирає:

1) професійного суддю безстроково, термін повноважень якого на посаді судді закінчився;

2) суддею безстроково особу, яка раніше уже обіймала посаду судді не менше п'яти років, але на час розгляду питання про обрання не займає посаду судді;

3) суддею раніше обраного безстроково до суду іншого рівня або до суду того ж рівня, але іншої спеціалізації.

2. Подання про обрання суддів безстроково вноситься до Верховної Ради Головою Верховного Суду України щодо судді загального суду, головою відповідного вищого спеціалізованого суду - щодо судді відповідного спеціалізованого суду.

3. Разом з поданням Голови Верховного Суду України, голови відповідного вищого спеціалізованого суду до Верховної Ради подаються особова справа кандидата на обрання суддею безстроково та відомості щодо кожного кандидата на посаду судді відповідно до вимог, встановлених Конституцією України, законами України та частиною другою статті 200 цього Регламенту.

4. Комітет, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково, розглядає подання про обрання кандидата на посаду судді безстроково в місячний строк з дня його надходження до Верховної Ради. Рішення комітету про рекомендацію або нерекомендацію щодо обрання кандидата на посаду судді безстроково подається до Верховної Ради.

5. За наявності рішення про рекомендацію або нерекомендацію про обрання суддів безстроково комітет, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково, вносить пропозиції про включення до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради питання стосовно обрання суддів.

6. Обговорення питання про обрання кандидата на посаду судді безстроково на пленарному засіданні Верховної Ради починається з доповіді визначеного комітету, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково.

7. Кожний народний депутат має право ставити запитання доповідачу та безпосередньо кандидату, який обирається на посаду судді безстроково, висловлювати свою думку щодо цієї кандидатури.

8. За наявності зауважень до кандидата, який обирається на посаду судді безстроково, висловлених на пленарному засіданні Верховної Ради, що потребують додаткової перевірки комітетом, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково, голосування щодо цього кандидата не проводиться. Повторний розгляд подання щодо нього здійснюється за умови перевірки зазначеним комітетом дотримання кандидатом на посаду судді безстроково вимог статті 127 Конституції України, статті 7 Закону України «Про статус суддів», а також перевірки звернень громадян та інших звернень щодо діяльності кандидата на посаду судді безстроково відповідно до вимог статті 9 Закону України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України».

9. Рішення про обрання кандидата на посаду судді безстроково приймається відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради і оформляється постановою Верховної Ради. Голосування щодо обрання кандидатів на посаду судді безстроково може проводитись як по кожній кандидатурі на посаду окремо, так і за списком кандидатів на посади.

10. У разі якщо кандидата на посаду судді безстроково не обрано, Вищою радою юстиції вноситься подання про звільнення цього кандидата з посади судді.

Стаття 211. Звільнення з посад суддів Конституційного Суду України та суддів, обраних безстроково

1. Верховна Рада звільняє з посад суддів Конституційного Суду України та суддів, обраних безстроково, у випадках та порядку, передбачених частинами п'ятою, шостою статті 126 Конституції України, статтею 23 Закону України «Про Конституційний Суд України», Законом України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України».

2. Звернення до Верховної Ради про звільнення з посади судді Конституційного Суду України подається Конституційним Судом України.

3. Для звільнення з посади судді Конституційного Суду України комітет, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково, за дорученням Голови Верховної Ради України подає до Верховної Ради вмотивований висновок.

4. Подання про звільнення з посади суддів, обраних безстроково, вноситься Вищою радою юстиції.

5. У поданні про звільнення судді, обраного безстроково, зазначаються дата внесення подання, прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, відомості про перебування на посаді судді, назва суду, підстава внесення подання про звільнення, визначена частиною п'ятою статті 126 Конституції України, фактичні обставини (у разі внесення подання про звільнення судді за особливих обставин, визначених Законом України «Про Вищу раду юстиції»). До подання Вищої ради юстиції про звільнення з посади судді, обраного безстроково, додається особова справа з матеріалами, що свідчать про наявність підстав для звільнення, а також пропозиція члена Вищої ради юстиції, який ініціював питання про звільнення судді, або висновок відповідної кваліфікаційної комісії суддів про звільнення з посади судді відповідного суду чи висновок Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про звільнення з посади суддів Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів та Апеляційного суду України.

6. Подання про звільнення з посади судді, обраного безстроково, розглядається комітетом, до предмета відання якого належить це питання, в місячний строк з дня його надходження до Верховної Ради.

7. Комітет, до предмета відання якого належить попередній розгляд питань про обрання на посади суддів та звільнення з посад суддів, обраних безстроково, вносить на розгляд Верховної Ради пропозицію про рекомендацію або нерекомендацію щодо звільнення з посади судді, обраного безстроково. Представник цього комітету доповідає позицію комітету у зазначеному питанні.

8. На пленарне засідання Верховної Ради для розгляду питання про звільнення з посади судді, обраного безстроково, запрошуються Голова Верховного Суду України, Голова Вищої ради юстиції, голова відповідного вищого спеціалізованого суду, Голова Державної судової адміністрації України.

9. Присутність судді на пленарному засіданні Верховної Ради при розгляді питання про його звільнення з підстав, зазначених у пунктах 1, 4 і 5 частини п'ятої статті 126 Конституції України, є обов'язковою. Неявка на пленарне засідання Верховної Ради не є перешкодою для розгляду питання по суті.

10. Кожна кандидатура на звільнення з посади судді, обраного безстроково, персонально представляється на пленарному засіданні Верховної Ради представником комітету, до предмета відання якого належить це питання. У разі якщо суддя не згоден з поданням про звільнення, обов'язково заслуховується його пояснення на пленарному засіданні Верховної Ради. Народні депутати можуть ставити запитання судді щодо його діяльності.

11. Якщо при розгляді питання на пленарному засіданні Верховної Ради виникає необхідність здійснити перевірку звернень громадян щодо діяльності судді або витребувати додаткову інформацію, Верховна Рада доручає відповідному комітету здійснити таку перевірку.

12. Верховна Рада приймає рішення про звільнення з посади судді Конституційного Суду України чи судді, обраного безстроково, шляхом відкритого поіменного голосування більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Рішення про звільнення судді оформляється постановою Верховної Ради.

Глава 33

ПОРЯДОК СКЛАДЕННЯ ПРИСЯГИ УПОВНОВАЖЕНИМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЧЛЕНАМИ ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ, СУДДЯМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ, ЧЛЕНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Стаття 212. Порядок складення присяги перед Верховною Радою

1. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, члени Вищої ради юстиції, судді Конституційного Суду України, члени Центральної виборчої комісії складають присягу перед Верховною Радою у строки і за текстом, визначені відповідно до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», Закону України «Про Вищу раду юстиції», Закону України «Про Конституційний Суд України», Закону України «Про Центральну виборчу комісію». Складення присяги здійснюється зазначеними особами особисто на пленарному засіданні Верховної Ради.

2. Питання про складення присяги особами, зазначеними у частині першій цієї статті, включається до порядку денного сесії Верховної Ради без прийняття Верховною Радою відповідного рішення.

3. Комітет, до предмета відання якого належить таке питання, подає до Верховної Ради пропозицію про дату, час та процедуру складення присяги відповідною особою. Така пропозиція має бути внесена протягом тижня з дня надходження до цього комітету матеріалів стосовно призначеної особи.

4. У разі неприйняття комітетом у зазначений термін відповідного рішення або нерозгляду поданих до комітету відповідних матеріалів питання про складення присяги особами, зазначеними у частині першій цієї статті, включається до порядку денного сесії Верховної Ради не пізніше двох тижнів після їх надходження до Верховної Ради.

5. Особа, відповідно призначена, обрана на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, члена Вищої ради юстиції, члена Центральної виборчої комісії, складає присягу не пізніше одного місяця з дня її призначення чи обрання на цю посаду.

6. Особа, відповідно призначена, обрана на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, члена Вищої ради юстиції, судді Конституційного Суду України, члена Центральної виборчої комісії, після її представлення головуючим на пленарному засіданні Верховної Ради зачитує на трибуні текст присяги.

7. У разі коли на момент складення присяги відповідною особою від неї надійде заява про відмову від складення присяги або виникнуть інші передбачені законом підстави, що унеможливлюють її вступ на відповідну посаду, комітет, до предмета відання якого належить це питання, подає на розгляд Верховної Ради відповідну пропозицію.

8. У разі відсутності на пленарному засіданні Верховної Ради посадових осіб, присутність яких під час складення присяги особами, зазначеними у частині першій цієї статті, передбачена законом, складення присяги не проводиться.

Глава 34

РОЗГЛЯД ПИТАНЬ ПРО ЗГОДУ НА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ЗАТРИМАННЯ ЧИ АРЕШТ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ, ЗАТРИМАННЯ ЧИ АРЕШТ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ, СУДДІ СУДУ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Стаття 213. Внесення подань про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт

1. Відповідно до частини третьої статті 80 Конституції України Верховна Рада надає згоду на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата; відповідно до частини третьої статті 126, статті 149 Конституції України - на затримання чи арешт судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції.

2. Подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата, затримання чи арешт судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції ініціюється відповідно органами досудового слідства і судовими органами. При цьому щодо кожного виду запобіжного заходу подається окреме подання. Подання щодо народного депутата повинно бути підтримано і внесено до Верховної Ради Генеральним прокурором України, а подання щодо судді судів загальної юрисдикції, судді Конституційного Суду України - Головою Верховного Суду України.

3. Подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата, затримання чи арешт судді судів загальної юрисдикції, судді Конституційного Суду України повинно бути вмотивованим і достатнім, містити конкретні факти і докази, що підтверджують факт вчинення зазначеною в поданні особою суспільно небезпечного діяння, визначеного Кримінальним кодексом України. У поданні про затримання чи арешт повинно бути чітке обґрунтування необхідності затримання чи арешту.

4. Подання, що не відповідає вимогам цієї статті, Голова Верховної Ради України повертає відповідно Генеральному прокуророві України або Голові Верховного Суду України, про що повідомляє Верховну Раду на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 214. Надання письмового пояснення народних депутатів

1. Голова Верховної Ради України пропонує народному депутату, щодо якого внесено подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт, подати протягом п'яти днів письмові пояснення комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, і доручає зазначеному комітету надати висновок щодо подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата згідно із законом.

Стаття 215. Висновок комітету щодо надання згоди Верховною Радою на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт

1. Комітет, якому доручено надати висновок щодо питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт, відповідно до закону визначає достатність, законність і обґрунтованість подання, законність одержання доказів, зазначених у поданні, і встановлює наявність відповідних скарг. Підготовку цього питання комітет здійснює у терміновому порядку, але в строк не більш як двадцять днів. На засідання комітету запрошується особа, щодо якої внесено подання. Відсутність зазначеної запрошеної особи на засіданні відповідного комітету без поважних причин не є перешкодою для розгляду питання і прийняття рішення комітетом.

2. У засіданнях комітету бере участь Генеральний прокурор України (виконувач обов'язків Генерального прокурора України), якщо подання внесено Генеральним прокурором України, або Голова Верховного Суду України (виконувач обов'язків Голови Верховного Суду України), якщо подання внесено Головою Верховного Суду України.

3. Комітет у разі необхідності може витребувати додаткові матеріали справи, заслухати пояснення осіб за клопотанням особи, щодо якої внесено подання.

4. У разі відсутності достатніх доказів щодо обґрунтування подання Голова Верховної Ради України має право повернути його разом із вмотивованим висновком комітету відповідно Генеральному прокуророві України або Голові Верховного Суду України з пропозицією подати додаткові обґрунтування. У такому випадку комітет зупиняє перевірку, про що повідомляється Голова Верховної Ради України, який інформує про це Верховну Раду.

5. Комітет залишає подання без розгляду до дня надходження до комітету матеріалів, що ним вимагаються, або вмотивованої відповіді.

Стаття 216. Розгляд Верховною Радою України питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт

1. Верховна Рада розглядає на пленарному засіданні внесене подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата, затримання чи арешт судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції у визначений нею день, але не пізніше семи днів з дня подання відповідного висновку комітетом.

2. Розгляд питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт починається з інформації головуючого на пленарному засіданні про подання, що надійшло, проведену роботу щодо підготовки висновку комітету, до предмета відання якого належить підготовка висновку щодо внесеного подання. Головуючий на пленарному засіданні оголошує подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата, затримання чи арешт судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції.

3. Після оголошення подання головуючий на пленарному засіданні надає слово до 30 хвилин:

1) Генеральному прокуророві України чи Голові Верховного Суду України для відповідей на запитання представників депутатських фракцій, народних депутатів;

2) народному депутату, судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції, щодо яких внесено подання, для пояснення.

4. Якщо на пленарному засіданні Верховної Ради буде встановлено, що особа, щодо якої внесено подання, відмовляється від дачі пояснень, Верховна Рада розглядає питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт без її пояснень.

5. Висновок комітету оголошує його голова або визначений комітетом представник комітету.

6. Обговорення питання здійснюється за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту).

7. Головуючий на пленарному засіданні відповідно до подання ставить на голосування питання про надання згоди на:

1) притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата;

2) затримання народного депутата, судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції;

3) арешт народного депутата, судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції.

8. Рішення про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт Верховна Рада приймає відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу, яке оформляється постановою Верховної Ради. Рішення Верховної Ради про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт не переглядаються, крім випадку виявлення обставин, що не були відомі Верховній Раді під час розгляду відповідного подання.

9. Про прийняте рішення Голова Верховної Ради України негайно повідомляє відповідно Генерального прокурора України чи Голову Верховного Суду України.

Глава 35

ПОРЯДОК ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ

Стаття 217. Розгляд питання про дострокове припинення повноважень народного депутата

1. Верховна Рада розглядає питання про дострокове припинення повноважень народного депутата у випадках, передбачених пунктами 1, 4 частини другої статті 81 Конституції України.

2. Верховна Рада за поданням комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, приймає постанову про дострокове припинення повноважень народного депутата більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу і доручає Центральній виборчій комісії визнати повноваження наступного кандидата в народні депутати за списком політичної партії (виборчого блоку політичних партій) відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України». Зазначена постанова Верховної Ради публікується в газеті «Голос України».

3. Прийняте Верховною Радою рішення про дострокове припинення повноважень народного депутата перегляду не підлягає.

4. У разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо народного депутата, визнання народного депутата недієздатним або безвісно відсутнім його повноваження припиняються з дня набрання законної сили рішенням суду, а в разі смерті народного депутата - з дня смерті, засвідченої свідоцтвом про смерть.

5. У разі невходження народного депутата, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу народного депутата із складу такої депутатської фракції його повноваження припиняються достроково на підставі закону за рішенням вищого керівного органу відповідної політичної партії (виборчого блоку політичних партій) з дня прийняття такого рішення.

6. Про дострокове припинення повноважень народного депутата з підстав, зазначених у частинах четвертій, п'ятій цієї статті та частині четвертій статті 218 цього Регламенту, Голова Верховної Ради України робить повідомлення на пленарному засіданні Верховної Ради та видає розпорядження щодо припинення відповідних виплат такому народному депутату і повідомляє Центральну виборчу комісію, яка згідно із Законом України «Про вибори народних депутатів України» визнає повноваження наступного кандидата в народні депутати за виборчим списком політичної партії (виборчого блоку політичних партій). Таке повідомлення публікується в газеті «Голос України».

Стаття 218. Невиконання народним депутатом вимог закону щодо несумісності депутатського мандата

1. У разі невиконання народним депутатом вимог пункту 5 частини другої статті 81 Конституції України щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності, комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту, розглядає відповідні матеріали і подає висновок Голові Верховної Ради України, який у десятиденний строк звертається до суду про дострокове припинення повноважень цього народного депутата, або повертає матеріали комітету з обґрунтуванням відмови у зверненні до суду.

2. У разі повернення Головою Верховної Ради України матеріалів з обґрунтуванням відмови у зверненні до суду комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту, розглядає їх і в разі незгоди з ними вносить до Верховної Ради пропозицію про розгляд цього питання на пленарному засіданні.

3. За рішенням Верховної Ради, прийнятим відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу, Голова Верховної Ради України зобов'язаний звернутися до суду для вирішення питання про дострокове припинення повноважень такого народного депутата. Рішення Верховної Ради оформляється постановою.

4. Рішення суду про дострокове припинення повноважень народного депутата в разі невиконання ним вимог закону щодо несумісності депутатського мандата, яке набрало законної сили, є остаточним і не потребує затвердження постановою Верховної Ради.

Розділ VI
РОЗГЛЯД ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯМ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ

Глава 36

РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДЕПУТАТСЬКИМИ ЗАПИТАМИ

Стаття 219. Внесення депутатського запиту та його оголошення на пленарному засіданні Верховної Ради

1. Народні депутати, комітети готують та вносять депутатські запити відповідно до Конституції України, законів України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України» та цього Регламенту.

2. Короткий зміст належним чином підготовленого і внесеного депутатського запиту оголошується головуючим на найближчому після дня його внесення пленарному засіданні Верховної Ради, на якому відведений час для оголошення запитів.

Стаття 220. Розгляд Верховною Радою питання про направлення депутатського запиту

1. На одному пленарному засіданні може бути оголошено не більше двох депутатських запитів одного народного депутата.

2. Після оголошення короткого змісту депутатського запиту головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради оголошує голосування щодо попередньої підтримки запиту до Президента України.

3. Рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата, групи народних депутатів, комітету має бути попередньо підтримане підписами не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, а в разі відсутності такої кількості підписів - шляхом відкритого поіменного голосування за підтримку запиту не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

4. Рішення про направлення попередньо підтриманого запиту до Президента України вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, і оформляється постановою Верховної Ради.

5. Апарат Верховної Ради надсилає текст запиту до Президента України разом з відповідною постановою Верховної Ради.

Стаття 221. Розгляд відповіді на депутатський запит

1. Відповіді на депутатський запит оголошуються головуючим на пленарному засіданні Верховної Ради в тому разі, якщо на цьому наполягає народний депутат, який є ініціатором депутатського запиту.

2. Народний депутат після оголошення відповіді на

його депутатський запит має право виступити з реплікою і дати оцінку відповіді. Час на такий виступ не повинен перевищувати трьох хвилин.

3. Згідно з рішенням Верховної Ради, прийнятим на пропозицію народного депутата, який є ініціатором депутатського запиту, а так само у разі якщо така пропозиція підтримана не менше однієї п'ятої від конституційного складу Верховної Ради підписів народних депутатів, на пленарному засіданні Верховної Ради проводиться обговорення відповіді на депутатський запит.

4. У випадках, передбачених частиною третьою цієї статті, питання про обговорення відповіді на депутатський запит на пленарному засіданні Верховної Ради включається до порядку денного сесії Верховної Ради без голосування. Дата розгляду питання визначається відповідно до статті 25 цього Регламенту. Народний депутат, який звертався з депутатським запитом, за своїм підписом подає до Верховної Ради текст одержаної відповіді на нього та проект відповідної постанови Верховної Ради, що надаються народним депутатам не пізніш як за три дні до розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради. Рішенням Верховної Ради може бути визначений головний комітет для підготовки висновку щодо відповіді на депутатський запит. Цей висновок також надається народним депутатам у зазначений строк.

5. Для обговорення відповіді на депутатський запит Апарат Верховної Ради запрошує на пленарне засідання Верховної Ради посадових осіб, до яких було направлено депутатський запит.

6. Обговорення відповіді на депутатський запит включає:

1) виступ народного депутата, який вніс депутатський запит, з обґрунтуванням своєї пропозиції - до трьох хвилин;

2) виступ представника органу або посадової особи, до якої було направлено запит, - до трьох хвилин;

3) виступ голови або представника головного комітету, якщо йому доручалася підготовка висновку щодо відповіді на депутатський запит, - до трьох хвилин;

4) виступи двох народних депутатів на підтримку кожної внесеної пропозиції і двох народних депутатів, які її не підтримують, - не більш як по три хвилини кожному.

7. За результатами обговорення відповіді на депутатський запит Верховна Рада приймає постанову.

Глава 37

РОЗГЛЯД ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПАРЛАМЕНТСЬКИМ КОНТРОЛЕМ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 222. Розгляд питання про схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України

1. Програма діяльності Кабінету Міністрів України на строк його повноважень подається на розгляд Верховної Ради у місячний строк після сформування Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України разом з Програмою діяльності подає проект постанови Верховної Ради про її схвалення.

2. Не пізніше наступного дня після надходження Програми діяльності Кабінету Міністрів України до Верховної Ради вона направляється Головою Верховної Ради України для обговорення в комітети та депутатські фракції.

3. Питання про схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України розглядається на пленарному засіданні у 15-денний строк після її надходження до Верховної Ради. Це питання включається до порядку денного відповідної сесії Верховної Ради без голосування.

4. Обговорення під час розгляду питання про схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України здійснюється в порядку, передбаченому пунктами 1, 5, 6, 7 статті 30 цього Регламенту, а також включає виступи народних депутатів по одному представнику від кожного комітету.

5. Прем'єр-міністр України особисто представляє Програму діяльності Кабінету Міністрів України на пленарному засіданні Верховної Ради, відповідає на запитання народних депутатів.

6. За результатами розгляду Програми діяльності Кабінету Міністрів України Верховна Рада може:

1) схвалити Програму діяльності Кабінету Міністрів України;

2) надати Кабінету Міністрів України можливість доопрацювати Програму діяльності Кабінету Міністрів України з урахуванням зауважень і пропозицій, висловлених при її обговоренні.

7. Рішення про надання Кабінету Міністрів України можливості доопрацювати Програму діяльності Кабінету Міністрів України може бути прийняте Верховною Радою лише один раз. Розгляд у Верховній Раді доопрацьованої Програми діяльності Кабінету Міністрів України здійснюється в порядку, передбаченому цією статтею.

8. У разі якщо Верховною Радою за результатами розгляду Програми діяльності Кабінету Міністрів України не прийнято жодного із рішень, передбачених частиною шостою цієї статті, Програма діяльності Кабінету Міністрів України вважається не схваленою і протягом року цим Кабінетом Міністрів України не подається до Верховної Ради.

9. Програма діяльності Кабінету Міністрів України може бути повторно внесена на розгляд Верховної Ради не раніш як через рік після дня її несхвалення.

Стаття 223. Розгляд Верховною Радою звітів і доповідей Кабінету Міністрів України

1. Верховна Рада один раз на рік розглядає звіт Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання схваленої нею Програми діяльності Кабінету Міністрів України. Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності подається Кабінетом Міністрів України у 45-денний строк після закінчення календарного року.

2. Кабінет Міністрів України одночасно зі звітом про виконання Державного бюджету України подає на розгляд Верховної Ради доповіді про хід і результати виконання затверджених нею загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля. За рішенням Верховної Ради, прийнятим за пропозицією Голови Верховної Ради України або комітету, до предмета відання якого належить відповідне питання, доповідь про хід і результати виконання таких програм може бути заслухана на пленарному засіданні Верховної Ради.

3. Верховна Рада за пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як трьох комітетів, або не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради може в будь-який час прийняти рішення про позачерговий звіт Кабінету Міністрів України з питань, зазначених у частині першій цієї статті.

4. Щорічний звіт Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України не пізніш як за 15 днів, а позачерговий звіт - не пізніш як за три дні до розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради передається комітетам, а також надається народним депутатам.

5. Звіт Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України на пленарному засіданні Верховної Ради доповідає Прем'єр-міністр України, а у разі його відсутності - Перший віце-прем'єр-міністр.

6. Після заслуховування звіту Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та співдоповідей комітетів проводиться обговорення звіту. За підсумками обговорення звіту Кабінету Міністрів України Верховна Рада приймає відповідну постанову.

7. У разі якщо діяльність Кабінету Міністрів України визнана незадовільною, Верховна Рада за умови додержання вимог статті 87 Конституції України може прийняти резолюцію недовіри Кабінету Міністрів України без додаткового включення цього питання до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради.

Стаття 224. Організація та підготовка проведення «Дня Уряду України»

1. Верховна Рада за ініціативою комітету, суб'єкта права законодавчої ініціативи може прийняти рішення про проведення «Дня Уряду України» з будь-яких актуальних питань соціально-економічного розвитку, розвитку виробництва, внутрішньої і зовнішньої політики держави, додержання Кабінетом Міністрів України вимог Конституції України, виконання законів, підготовки пропозицій щодо правового врегулювання важливих для суспільства економічних, соціальних, політичних, правових проблем.

2. Тематика «Дня Уряду України» визначається Верховною Радою не пізніш як за 10 робочих днів до його проведення. Одночасно Верховною Радою визначаються комітети, на які покладається здійснення визначених цією статтею підготовчих заходів до «Дня Уряду України». Для розгляду на одному «Дні Уряду України» може пропонуватися не більше двох тематичних питань.

3. Депутатська фракція має право сформулювати і подати щодо кожної тематики не більше трьох запитань, на які представники Кабінету Міністрів України мають надати відповіді під час проведення «Дня Уряду України». Запитання депутатських фракцій подаються у письмовій формі до відповідних комітетів.

4. Комітети, визначені Верховною Радою відповідно до частини другої цієї статті, узагальнюють запитання щодо кожної визначеної Верховною Радою тематики «Дня Уряду України» та передають їх до Апарату Верховної Ради не пізніш як за сім робочих днів до його проведення, не допускаючи повторення запитань однакового змісту. Узагальнені комітетами запитання передаються Апаратом Верховної Ради до Кабінету Міністрів України не пізніш як за п'ять робочих днів до проведення «Дня Уряду України».

5. Не пізніш як за п'ять робочих днів до проведення «Дня Уряду України» Кабінет Міністрів України надає відповідним комітетам, визначеним частиною другою цієї статті, народним депутатам аналітичні та довідкові матеріали з питань, що розглядатимуться на «Дні Уряду України».

6. Прем'єр-міністр України визначає посадових осіб, які представлятимуть Кабінет Міністрів України на «Дні Уряду України», і не пізніш як за три дні до «Дня Уряду України» направляє до Апарату Верховної Ради повідомлення із зазначенням прізвищ та посад цих осіб.

7. «День Уряду України» проводиться на пленарних засіданнях Верховної Ради щомісяця кожного другого вівторка з 10 години. Час, необхідний для проведення «Дня Уряду України», встановлюється Верховною Радою.

Стаття 225. Проведення «Дня Уряду України»

1. Під час проведення «Дня Уряду України» Прем'єр-міністр України або визначений ним член Кабінету Міністрів України чи керівник відповідного центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, надають Верховній Раді інформацію з актуальних питань щодо тематики «Дня Уряду України», відповідають на передані Апаратом Верховної Ради письмові запитання, надають відповіді на усні запитання народних депутатів.

2. Під час проведення «Дня Уряду України» для інформування народних депутатів щодо кожного тематичного питання відводиться до 15 хвилин, для відповідей на письмові та усні уточнюючі запитання ініціаторів їх внесення - до 45 хвилин.

3. Посадова особа, яка представляє Кабінет Міністрів України, відповідає на всі запитання з відповідного тематичного питання, що надійшли на адресу Кабінету Міністрів України від комітетів. У разі потреби, у межах відведеного часу, відповіді можуть бути доповнені іншими членами Кабінету Міністрів України або іншими керівниками відповідних центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України.

4. Після відповідей на письмові запитання посадова особа, яка представляє Кабінет Міністрів України, протягом 45 хвилин відповідає на усні запитання народних депутатів стосовно проблематики, що розглядається на «Дні Уряду України».

5. Після відповідей на запитання (уточнюючих запитань і відповідей на них) представникам комітетів може надаватися слово для виступу тривалістю до трьох хвилин. У разі необхідності може бути проведено обговорення, час якого не може перевищувати 30 хвилин.

6. Після обговорення кожного тематичного питання Прем'єр-міністр України і головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради можуть взяти заключне слово.

7. За підсумками обговорення кожного тематичного питання «Дня Уряду України» Верховна Рада може прийняти окрему постанову в порядку контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, внести Кабінету Міністрів України чи його членам пропозиції щодо поліпшення роботи Кабінету Міністрів України чи окремих органів виконавчої влади, звернутись до Прем'єр-міністра України з пропозиціями щодо персональної відповідальності окремих членів Кабінету Міністрів України, а в разі якщо Кабінет Міністрів України виконує свої повноваження після його відставки внаслідок прийняття Верховною Радою резолюції недовіри, прийняти рішення про звільнення члена Кабінету Міністрів України з посади у зв'язку з відставкою та усунення від виконання повноважень.

Стаття 226. Підготовка до розгляду Верховною Радою питання про відповідальність Кабінету Міністрів України

1. Питання про відповідальність Кабінету Міністрів України може бути внесене на розгляд Верховної Ради Президентом України або за пропозицією не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, підтриманою їх підписами. Це питання включається до порядку денного сесії Верховної Ради без голосування.

2. Після внесення на розгляд Верховної Ради питання про відповідальність Кабінету Міністрів України комітети відповідно до предметів їх відання у семиденний строк формулюють і направляють через Апарат Верховної Ради питання до Кабінету Міністрів України, на які вони хотіли б отримати відповіді до розгляду питання про відповідальність Кабінету Міністрів України.

3. Кабінет Міністрів України у десятиденний строк після отримання зазначених у частині другій цієї статті запитань від комітетів направляє комітетам відповіді на них. Узагальнений варіант інформації Кабінету Міністрів України разом з відповідями на запитання, що надійшли від комітетів, направляється до Апарату Верховної Ради, після чого у терміновому порядку надається народним депутатам. Один примірник інформації Кабінету Міністрів України офіційно направляється до Рахункової палати для підготовки висновків.

4. Після отримання відповідей на поставлені запитання комітети розглядають питання про відповідальність Кабінету Міністрів України на своїх засіданнях.

5. Питання про відповідальність Кабінету Міністрів України розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради у 30-денний строк після дня його внесення.

Стаття 227. Розгляд Верховною Радою питання про відповідальність Кабінету Міністрів України

1. Розгляд питання про відповідальність Кабінету Міністрів України починається з доповіді Президента України або народного депутата, уповноваженого групою народних депутатів, які ініціювали питання про відповідальність Кабінету Міністрів України. Для доповіді надається до 45 хвилин. Після закінчення доповіді доповідач протягом 45 хвилин відповідає на усні запитання представників депутатських фракцій та інших народних депутатів. Після закінчення відповідей на запитання слово для виступів надається Прем'єр-міністру України, а в разі його відсутності з поважних причин - Першому віце-прем'єр-міністру України.

2. На пропозицію депутатської фракції, комітету Верховна Рада може прийняти рішення про заслуховування інформації членів Кабінету Міністрів України. Для інформації члену Кабінету Міністрів України надається до 15 хвилин. Після інформації член Кабінету Міністрів України протягом 15 хвилин відповідає на запитання представників депутатських фракцій.

3. Після доповіді та відповідей на запитання надається слово для виступу представникам комітетів та депутатських фракцій тривалістю до трьох хвилин.

4. Після закінчення обговорення, передбаченого частиною третьою цієї статті, проводиться голосування щодо прийняття резолюції недовіри Кабінету Міністрів України.

5. Резолюція недовіри Кабінету Міністрів України вважається прийнятою, якщо за неї проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

6. Питання про відповідальність Кабінету Міністрів України не може розглядатися Верховною Радою більше одного разу протягом однієї чергової сесії Верховної Ради, а також протягом року після схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України або протягом останньої сесії Верховної Ради.

Глава 38

ПРОВЕДЕННЯ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ

Стаття 228. Періодичність проведення парламентських слухань

1. Парламентські слухання у Верховній Раді проводяться з метою вивчення питань, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання.

2. Парламентські слухання проводяться в сесійний період, як правило, не більше одного разу на місяць у дні тижня, що відводиться для роботи в комітетах, депутатських фракціях.

Стаття 229. Ініціювання парламентських слухань та визначення дати їх проведення

1. Пропозиція щодо проведення парламентських слухань може бути внесена на основі рішення, прийнятого комітетом з відповідного питання, у вигляді проекту постанови Верховної Ради, в якому має визначатися тема парламентських слухань та дата їх проведення. Для обговорення на парламентських слуханнях може бути запропоновано лише одне тематичне питання.

2. Питання про проведення парламентських слухань включається до порядку денного сесії Верховної Ради без голосування.

3. Рішення про тему, день та час проведення парламентських слухань приймається Верховною Радою не пізніш як за 30 днів до їх проведення. У постанові про проведення парламентських слухань також зазначається комітет чи комітети, які здійснюють підготовку до проведення парламентських слухань, органи державної влади, які мають подати до Верховної Ради необхідні інформаційно-аналітичні матеріали та підготувати доповідь з питання, що розглядається на парламентських слуханнях, порядок їх висвітлення у засобах масової інформації.

4. Рішення Верховної Ради про проведення парламентських слухань публікується в газеті «Голос України» у десятиденний строк після дня його прийняття.

5. Пропозиції про проведення парламентських слухань з питань, які вже були предметом обговорення Верховної Ради поточного скликання, можуть бути внесені не раніше ніж через рік після проведення попередніх парламентських слухань з відповідної теми.

Стаття 230. Підготовка до проведення парламентських слухань

1. Для участі в парламентських слуханнях у Верховній Раді запрошуються представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій, інших об'єднань громадян, наукових установ, представники громадськості, які виявили бажання взяти в них участь і подали не пізніш як за п'ять днів відповідну заявку до комітету, що проводить підготовку до слухань.

2. Комітет, який здійснює підготовку до проведення парламентських слухань, формує список запрошених осіб на парламентські слухання, порядок проведення парламентських слухань та черговість виступів їх учасників. Список запрошених осіб та порядок проведення парламентських слухань вносяться для погодження з Головою Верховної Ради України не пізніш як за три дні до їх проведення.

3. Не пізніш як за п'ять днів до проведення парламентських слухань Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування та комітети відповідно до предметів їх відання надають народним депутатам аналітичні та довідкові матеріали з питань, що розглядатимуться на парламентських слуханнях. Інші учасники парламентських слухань отримують відповідні матеріали під час реєстрації.

Стаття 231. Загальні положення щодо порядку проведення парламентських слухань

1. Парламентські слухання, як правило, проводяться в залі засідань Верховної Ради. Парламентські слухання відкриває і веде Голова Верховної Ради України, Перший заступник або заступник Голови Верховної Ради України.

2. Під час парламентських слухань заслуховуються доповіді з обговорюваної теми, відповіді на запитання та проводиться обговорення. Для доповіді відводиться до 20 хвилин, для відповідей доповідача на усні чи письмові запитання - до 15 хвилин.

3. При необхідності після доповіді та відповідей на запитання заслуховується співдоповідь представника комітету, відповідального за підготовку проведення парламентських слухань, тривалістю до 15 хвилин, після чого співдоповідач протягом 10 хвилин відповідає на запитання.

4. Після заслуховування доповіді та співдоповіді, відповідей на запитання проводиться загальне обговорення, на яке відводиться до двох годин. Виступаючим в обговоренні для виступу надається до п'яти хвилин. У разі необхідності головуючим на засіданні може бути прийнято рішення про продовження обговорення.

5. Після завершення обговорення питання головуючий підбиває підсумки парламентських слухань.

6. Парламентські слухання стенографуються в установленому порядку. Стенограма парламентських слухань розміщується на офіційному веб-сайті Верховної Ради та видається окремим додатком до стенографічного бюлетеня пленарних засідань Верховної Ради.

7. Парламентські слухання проводяться гласно і відкрито з прямою радіотрансляцією, а при необхідності і телетрансляцією.

8. За результатами парламентських слухань Верховна Рада на пленарному засіданні приймає постанову Верховної Ради, якою схвалює відповідні рекомендації.

Глава 39

РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ПИТАННЯ ПРО ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Стаття 232. Внесення пропозиції про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим

1. Пропозиція про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим може бути внесена Головою Верховної Ради України або народними депутатами у кількості не менше 45 осіб.

2. Внесення пропозиції про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим допускається лише за наявності висновку Конституційного Суду України про порушення нею Конституції України або законів України (текст висновку додається до пропозиції).

3. Пропозиція про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим вноситься шляхом подання проекту відповідної постанови Верховної Ради.

Стаття 233. Підготовка до розгляду питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим

1. Питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим включається до порядку денного сесії Верховної Ради без голосування.

2. Голова Верховної Ради України не пізніше ніж через сім днів після одержання поданої відповідно до вимог статті 232 цього Регламенту пропозиції про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим визначає дату розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради.

3. Підготовку і попередній розгляд питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим проводить комітет, до предмета відання якого належать питання статусу Автономної Республіки Крим.

4. Представники Верховної Ради Автономної Республіки Крим обов'язково запрошуються для участі в розгляді питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим на пленарному засіданні Верховної Ради.

Стаття 234. Розгляд питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим на пленарному засіданні Верховної Ради України

1. Обговорення питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим на пленарному засіданні Верховної Ради проводиться за процедурою повного обговорення (стаття 30 цього Регламенту) з обов'язковим наданням представнику Верховної Ради Автономної Республіки Крим часу для виступу тривалістю до 20 хвилин та часу для відповідей на запитання народних депутатів тривалістю до 20 хвилин.

2. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим вважаються припиненими, якщо за це проголосувало більше половини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

3. Одночасно з прийняттям рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим Верховна Рада приймає рішення про призначення позачергових виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, дата проведення яких визначається відповідно до закону.

4. Якщо пропозиція про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим після розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради не підтримана необхідною кількістю голосів народних депутатів, вона вважається відхиленою. У цьому випадку повторне внесення пропозиції про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим з тих же підстав не допускається.

Стаття 235. Розгляд звітів та інформацій посадових осіб, яких Верховна Рада обирає, призначає або надає згоду на призначення їх на посаду

1. Щорічні письмові звіти та інформації посадових осіб, щодо яких Верховна Рада надає згоду на призначення їх на посаду або призначає чи обирає на посади (крім суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції), у передбачених законом випадках або на виконання рішення Верховної Ради подаються до Верховної Ради і надаються народним депутатам.

2. Питання про розгляд на пленарному засіданні Верховної Ради звіту, інформації посадової особи, зазначеної у частині першій цієї статті, включається до порядку денного сесії Верховної Ради після надходження інформації чи звіту в разі, якщо такий розгляд передбачений законом. Це питання може бути включене до порядку денного сесії Верховної Ради у разі внесення суб'єктами права законодавчої ініціативи пропозиції про розгляд інформації чи звіту на пленарному засіданні Верховної Ради. Дата розгляду інформації чи звіту визначається в загальному порядку, передбаченому цим Регламентом.

3. У разі необхідності Верховна Рада може доручити відповідному комітету підготовку питання про розгляд на пленарному засіданні Верховної Ради звіту, інформації посадової особи, зазначеної у частині першій цієї статті.

4. Висновки Рахункової палати, інші письмові матеріали, пов'язані з розглядом на пленарному засіданні Верховної Ради звіту чи інформації посадової особи, зазначеної у частині першій цієї статті, надаються народним депутатам не пізніш як за три дні до дня розгляду питання.

5. Розгляд на пленарному засіданні Верховної Ради звіту, інформації посадової особи, зазначеної у частині першій цієї статті, включає:

1) доповідь чи виступ - до 20 хвилин, відповіді на запитання народних депутатів - до 20 хвилин;

2) виступи представника комітету, якому доручалася підготовка питання, та запрошеного на пленарне засідання представника Рахункової палати у разі необхідності - до 10 хвилин;

3) обговорення доповіді, звіту чи інформації, якщо Верховною Радою прийнято рішення про таке обговорення.

6. Після завершення обговорення зазначеного питання проводиться голосування щодо прийняття відповідної постанови.

Почався нерест!

З початку нерестового періоду співробітники УМВС України в Запорізькій області роблять усе можливе, щоб запобігти злочинному промислові. Працівники водної міліції постійно патрулюють акваторію Дніпра та Азовського моря, а міліція перевіряє ринки, виявляючи «незаконну» рибу. Лише за останні дні на водоймах затримано 24 браконьєрів, в яких вилучено сотні кілограмів здобичі та знаряддя злочину: човни, сітки, «електровудки».

Зокрема, працівники лінійного відділу міліції в річковому порту, патрулюючи одну із заток Дніпра, побачили човен, що йшов у напрямку берега. Під час перевірки у ньому виявили сітки-плутанки з десятками кілограмів риби. Левова частка «улову» готувалася до нересту: черевця впійманих риб були повні ікри. Затримані громадяни плутано пояснили, що на браконьєрство їх штовхнув важкий матеріальний стан. Зібрані матеріали буде передано до суду. Зловмисники заплатять належний штраф, але загиблої риби він не поверне. Як і понад 200 кілограмів піленгаса, знайденого міліціонерами під час перевірки одного з авто у Приморському районі. На жаль, за такі злочини закон не передбачає серйозної відповідальності. А штрафи швидко компенсуються новими уловами. Утім, є в браконьєрів і реальний шанс потрапити за ґрати — за повторні випадки незаконного лову або за масове винищення риби.

Микола МАНЬКО.
Запорізька область
Фото автора.

Ця риба потрапила в браконьєрські сіті.

На обліку в міліції Донецької області стоїть 98 педофілів

Таку цифру оприлюднив начальник ГУ МВС України в Донецькій області Микола Купянський. Названі особи або раніше притягалися до відповідальності за зґвалтування неповнолітніх, або відбувають покарання, або перебувають під слідством.

Тривають пошуки зловмисника, якого підозрюють у серійних зґвалтуваннях дітей за допомогою уколів снодійного. Як повідомлялося, педофіл пересувається на автомобілі із затемненим склом і очікує на дітей перед навчальними закладами. «Є деякі просування, але багато не з'ясовано, — розповів журналістам начальник обласної міліції. — Не буду лякати цифрами, скільки людей допитали. Уже складено понад 40 томів оперативної справи». Під час розшуку правоохоронці затримали ще двох осіб, яких звинувачують у зґвалтуванні неповнолітніх. Керівник міліції звернувся до преси із проханням ще раз розмістити фоторобот зловмисника, котрий перебуває в розшуку. З часу першого оприлюднення прикмет нових випадків зґвалтування дітей за допомогою ін'єкцій не зафіксовано.

За словами М. Купянського, прокуратура області порушила кримінальну справу стосовно осіб, які приховували злочини, скоєні педофілами. Звільнено з посад чотирьох начальників міських та районних відділів міліції, притягаються до відповідальності 25 співробітників, через чиї руки проходили кримінальні справи про зґвалтування дітей.

Ліна КУЩ.

Підсковзнулися на слизькому

ПРОМИСЛОВІСТЬ

Обсяги промислового виробництва у березні уповільнилися до 5,8 відсотка проти відповідного періоду минулого року.

Нагадаю, в лютому промисловість демонструвала значно швидші темпи свого розвитку (11,5 відсотка). За січень-лютий — 8,8 відсотка. Не встигли за лютневою динамікою машинобудування, яке додало 29,8 відсотка, виробництво будматеріалів (21,1), деревообробка (19,4). Порівняно невисоке зростання спостерігалося у виробництві та розподілі електроенергії, газу і води, в металургії та легкій промисловості. Темпи металургійної галузі (2,1 відсотка за січень-березень) значною мірою зумовила украй низька пропозиція коксу, тоді як спад у нафтопереробці на 20,3 відсотка — результат скорочення імпорту сировини і затяжних корпоративних конфліктів. За даними Держмитслужби, за два місяці Україна скоротила імпорт нафти на 56,1 відсотка проти відповідного періоду минулого року.

Поза тим за темпами зростання за перші три місяці залишилися в лідерах машинобудування (33,3 відсотка), виробництво будматеріалів (21,8), деревообробка (21,8). Ще доволі серйозне прискорення демонструють целюлозно-паперова промисловість (14,9 відсотка), харчова (10,3), хімія і нафтохімія (5,3).

У переробній промисловості випуск продукції у березні зріс проти минулого року на 6,5 відсотка. Зокрема, у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів — на 6,9 відсотка. Динаміка неадекватного співвідношення зростання товарної пропозиції і грошових доходів населення вказує на дуже небезпечні тенденції, які глава правління Нацбанку Володимир Стельмах кваліфікував як предтечу стагфляції. Тобто переходу економіки в такий стан, коли відбувається одночасно і падіння економічного розвитку, і зростання неприборканої інфляції.

Сергій МИКОЛАЄВ.

Студенти пропонують започаткувати нове свято — день вишиванки

Акцію «Відчуй себе українцем! Одягни вишиванку!» провели у Чернівецькому національному університеті. Її ініціаторами стали студенти, які прийшли на заняття в українських вишиванках. Їх підтримало чимало викладачів. Студенти вважають, що українцем треба почувати себе щодня. Тому ця акція — лише початок. Юнаки та дівчата пишалися тим, що в більшості з них вишиванки не просто придбані в магазинах чи на ринках, а вишиті рідними руками бабусь, прабабусь, матерів. Усіх охочих на факультеті цього дня студенти пригощали варениками, з огляду на піст — з картоплею та вишнями.

Ініціатори акції переконані, що згодом їхню ініціативу підтримає молодь з інших регіонів, а 3 квітня стане Всеукраїнським днем української сорочки.

Сергій СУЛИМА.

Країні потрібні пілоти!

ПОЧАТОК НА 1-Й СТОР.

Напередодні свята думається про чисте блакитне небо, безкраї горизонти, безмежний всесвіт. Можливо, саме про це думали свого часу і брати Райт, коли виконували перший керований політ тривалістю 59 секунд на збудованому ними літаку з поршневим двигуном. А може, Павло Кузнецов, який здійснив перший політ на іподромі міста Єлисаветграда (нині — Кіровоград) 27 серпня 1910 року. Чи 27-річний льотчик-космонавт Юрій Гагарін, який саме цього дня, 12 квітня 1961 року на борту космічного корабля «Восток-1» з космодрому Байконур вирушив у перший космічний політ.

Єлисаветградську землю недарма називають колискою аеронавтики й авіації. 15 (28) квітня 1911 року у Єлисаветграді на збудованому власноруч аероплані «Фарман IV» здійснив 5 польотів, із них два — з двома пасажирами, Сергій Іванович Уточкін. Варто згадати, що й усесвітньо відомий піонер повітроплавання Лев Макарович Мацієвич народився в містечку Олександрівці (нині Кіровоградської області). Відтоді небо над цим славним містом вже ніколи не покидали крилаті машини.

1951 року, на виконання директиви начальника Генерального штабу Радянської армії № орг 5/671522 від 15.02.1951 і наказу командувача дальньої авіації № 0018 від 09.03.1951 року, в Кіровограді засновується Кіровоградське військове авіаційне училище льотчиків дальньої авіації. З 1960 по 1978 рік — це вже Кіровоградська школа вищої льотної підготовки, а з 1978 по 1993-й — Кіровоградське вище льотне училище цивільної авіації. Останні п'ятнадцять років цей заклад впевнено і переконливо носить звання Державної льотної академії України (ДЛАУ).

Унікальний і специфічний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації здійснює підготовку та перепідготовку авіаційних фахівців як для України, так і для багатьох інших країн світу. Готує пілотів, інженерів з технічного обслуговування, ремонту та діагностики авіатехніки, бортінженерів, диспетчерів служби руху, співробітників із забезпечення польотів, менеджерів-економістів авіаційних підприємств та організацій, у тому числі й міжнародних авіаційних перевезень.

Сьогодні ДЛАУ — це потужний навчально-науково-виробничий комплекс, що включає інститут аеронавігації, Кіровоградське льотне училище, факультети льотної експлуатації, менеджменту, післядипломної освіти, заочного навчання, підготовче відділення, науково-дослідний сектор, навчальний центр пошуку і рятування, тренажерні центри, аеродроми і служби їх забезпечення, авіаційно-технічну базу, льотний загін, науково-технічну бібліотеку, видавництво, гуртожитки, їдальні, спортивний комплекс, будинок культури та ін.

Збереження колективу висококваліфікованих, досвідчених викладачів і спеціалістів та переліченого вище матеріально-технічного ресурсу ректор Державної льотної академії України, кандидат технічних наук, професор Михайло Рубець вважає основним досягненням у багаторічній історії закладу. Були часи, коли роками майже не здійснювалося державне фінансування і, здавалося, рідній країні уже не потрібні будуть пілоти, інженери та диспетчери (як це сталося, наприклад, з Актюбінським льотним училищем у Казахстані. Спочатку його перекваліфікували в танкове, а потім взагалі закрили). Сьогодні, переконаний Михайло Рубець, ті часи вже позаду. Академія склала свій черговий, найважливіший іспит на виживання на відмінно. Щодень зростає попит на висококваліфіковані кадри, підготовлені у її стінах. Зважаючи на це, ДЛАУ розширила перелік спеціальностей і нині здійснює також підготовку авіаційних рятувальників, приватних та комерційних пілотів, чим не тільки сприяє покращенню безпеки в авіації, а й поповнює власний бюджет. Саме він, свого часу, і не дав спеціалізованому закладові зникнути з освітянської мапи України.

Петро МЕЛЬНИК.
Кіровоградська область.

На знімках: ректор ДЛАУ, професор, пілот 1 класу Михайло Рубець вітає багатотисячний колектив викладачів, інструкторів, курсантів академії і всіх українців зі святом; заступник начальника відділу УкрЦЕАТ Михайло Багдасаров і провідний інженер Інокентій Шевченко проводять діагностику авіаційного обладнання літаків підприємства «Урга» в ангарі ДЛАУ.

Фото автора і центру громадських зв'язків ДЛАУ.

Турнірна хроніка

Плавання. Манчестер (Велика Британія). Чемпіонат світу в 25-метровому басейні. Українець Ігор Борисик став чемпіоном на 100-метрівці брасом з результатом 57,74. Олег Лісогор став бронзовим призером (58,08). «Срібло» виборов ван дер Бург Камерон із ПАР (57.92).

Наша Катерина Зубкова виграла срібну медаль на дистанції 100 метрів на спині (57,15). «Золото» у Кірсті Ковентрі із Зімбабве (57,10). Бронзова медаль в активі Сані Йованович із Хорватії (57,80).

Хокей. Після матчу з хабаровським «Амуром» — 1:1 (буліти — 1:2) тренер збірної України Володимир Голубович назвав імена гравців, які виступатимуть на чемпіонаті світу (перший дивізіон) у Саппоро (Японія). **Воротарі** — Ігор Карпенко, Вадим Селіверстов, Олександр Федоров (усі — «Сокіл»); **оборонці** — Сергій Климентьєв («Авангард», Росія), Андрій Срюбко, Юрій Гунько, Олег Благий (усі — «Сокіл»), Юрій Наваренко (ХК «Вітебськ», Білорусь), Віталій Людкевич, Дмитро Якушин (обидва — «Керамін», Білорусь), Олександр Победоносцев («Хімволокно», Білорусь); **нападники** —Вадим Шахрайчук (ХК МВС, Росія), Костянтин Касянчук («Трактор», Росія), Сергій Варламов («Сібір», Росія), Віталій Литвиненко, Олександр Матвійчук, Дмитро Цируль, Олександр Караульщук, Юрій Дяченко (усі — «Сокіл»), Валентин Олецький (ХК «Гомель», Білорусь), Роман Сальников («Керамін»), Олександр Матерухін, Віталій Семенченко (обидва — «Юність», Білорусь).

Теніс. Олена Бондаренко вийшла у чвертьфінал турніру Bausch & Lomb Championships в Амелія-Айленд (США). У напруженій боротьбі наша спортовка перемогла росіянку Дінару Сафіну — 7:6, 0:6, 7:5. Наступна суперниця харків'янки — Марія Шарапова.

Футбол. Кубок УЄФА. 1/4 фіналу. Матчі у відповідь. 10 квітня. «Зеніт» (Росія) — «Байєр» (Німеччина). 0:1 (перший матч — 4:1). «Гетафе» (Іспанія) — «Баварія» (Мюнхен). 3:3 (1:1). «Спортінг» (Португалія) — «Рейнджерс» (Шотландія). 0:2 (0:0). ПСВ (Нідерланди) — «Фіорентина» (Італія). 0:2 (1:1). У півфіналі (24 квітня і 1 травня) зустрінуться: «Баварія» — «Зеніт» і «Рейнджерс» — «Фіорентина».

Рейтинг-таблиця коефіцієнтів УЄФА станом на 11 квітня.

1. Іспанія — 13.75 — за сезон 2007/2008; 75.141 —за п'ять останніх сезонів. **2.** Англія — 16.5; 74.374. **3.** Італія — 10; 60.160. **4.** Франція — 6.928; 52.668. **5.** Німеччина — 13.357; 48.579. **6.** Росія — 9.75; 42.250. **7.** Румунія — 2.6; 40.599. **8.** Португалія —7.928; 39.927. **9.** Нідерланди — 5; 38.213. **10.** Шотландія — 9.5; 32.625. **11.** Туреччина — 9.75; 31.725. **12.** Україна — 4.875; 30.100. **13.** Бельгія — 4,5; 26.700. **14.** Греція — 7.5; 25.831. **15.** Чехія —5.125; 25.750...

В гостях у динамівців

Футбол. Позавчора відбувся традиційний день «відкритих дверей» в клубі «Динамо» (Київ). Журналісти мали нагоду поспілкуватися з гравцями, подивитися тренування і поставити запитання тренерові чемпіонів Юрію Сьоміну.

Зокрема, Юрій Павлович розповів, як команда готується до чергового матчу чемпіонату проти «Таврії». На жаль, є травмовані — Діакате, Бангура, Несмачний, Допілка. Кожен має конкретні проблеми. Вони лікуються, але з сімферопольцями не зіграють. Хоча наставник наголосив, що у згаданих футболістів є гідна заміна.

Представники ЗМІ стали також свідками підписання контракту про співпрацю між ТОВ ФК «Динамо» (Київ) і компанією «Торговий дім «НІКО». За умовами договору Торговий дім «НІКО», який є офіційним імпортером Міцубісі Моторз в Україні, Білорусі і Молдові, стане офіційним постачальником автомобілів для ФК «Динамо» до кінця червня 2009 року.

Після завершенні офіційної частини президент ФК «Динамо» (Київ) Ігор Суркіс сказав: підписання контракту між ФК «Динамо» (Київ) і компанією «Торговий дім НІКО» багато про що говорить. «Динамо» — це команда, широко відома не тільки в Україні, а й у Європі. «Я дуже задоволений, що керівники ТД «НІКО» звернули на нас увагу, і сподіваюся на довгострокове співробітництво», — зазначив Ігор Суркіс.

Водночас президент компанії «Торговий дім «НІКО» Станіслав Ніколайчук зазначив, що сьогоднішня зустріч — черговий крок на шляху до перемоги українського футболу. Перший крок зроблено кілька місяців тому, коли було підписано угоду між компанією «Торговий дім «НІКО» і Федерацією футболу України про довгострокову співпрацю. Ми не випадково всесторонньо підтримуємо український футбол — уклали договір із найтитулованішим клубом країни, кузнею кадрів для збірних різних вікових категорій.

Згідно з домовленістю, ТД «НІКО» протягом 2008 року зобов'язується надати для потреб ФК «Динамо» (Київ) партію автомобілів Міцубісі. «Я впевнений, що ці автомобілі допоможуть славетному клубові здобути нові гучні перемоги в Україні та Європі», — наголосив президент компанії. Він зауважив, що підтримка українського футболу — один із пріоритетних напрямків діяльності «НІКО».

Окрім того, президент компанії «Торговий дім «НІКО» Станіслав Ніколайчук вручив президенту ФК «Динамо» (Київ) Ігорю Суркісу ключі від новенького Міцубісі «Галант», а головному тренеру команди Юрію Сьоміну презентував Міцубісі «Грандіс».

Сергій МЕЛЬНИК.

На знімках: динамівці готуються до поєдинку з «Таврією»; Юрій Сьомін — вправний водій.

Фото Андрія ЛУКАЦЬКОГО.

«Металіст» гратиме у Прем'єр-лізі

Футбол. Документ про створення Прем'єр-ліги українського футболу, як відомо, не підписали представники кількох футбольних клубів вищої ліги. Заява «Дніпра» і «Металіста» про те, що на зборах вони не були присутні, оскільки вважають їх проведення передчасним, породило чимало чуток і викликало різку реакцію прихильників швидкого створення цієї структури.

Президент київського «Арсеналу» і один із членів Наглядової ради створюваної української Прем'єр-ліги Вадим Рабинович, наприклад, заявив, що наступний сезон харківський «Металіст» може почати в першій лізі. «Металіст» принципово проти створення української Прем'єр-ліги. Керівництво клубу надіслало листа, в якому висловлює думку, що створення Прем'єр-ліги є передчасним. Така позиція суперечить рішенню всіх президентів клубів вищої ліги.

Реакція на таку різку заяву не забарилася. Заступник голови Харківської облдержадміністрації, перший віце-президент Федерації футболу України Сергій Стороженко повідомив кореспонденту «Голосу України», що футбольний клуб «Металіст» обов'язково увійде до складу Прем'єр-ліги на радість усім уболівальникам, найімовірніше, найближчого вівторка. Адже це —добровільне об'єднання. Харківський футбол не проти його створення, а проти таких стислих термінів, що початково були передбачені для його юридичного оформлення, підкреслив він.

Пан Стороженко також зазначив, що і керівництво харківського клубу, і його засновники зважено поставилися до справи створення Прем'єр-ліги і вважають, що народження нового футбольного утворення не може звестися лише до зміни вивіски. «Керівництво клубу доручило юристам, іншим фахівцям ретельно вивчити статутні документи і внести зауваження, якщо такі будуть, як і просили члени Наглядової ради. Але вивчити за два дні об'ємистий пакет документів, де йдеться про права, обов'язки, умови співіснування нової структури, телевізійні і комерційні права, регламент змагань, взаємини з УЄФА, ФІФА і Федерацією футболу України, дисциплінарні та безліч інших питань — неможливо. Ми попросили час. І я гадаю, що на найближчих зборах засновників нашу і позиції інших іменитих футбольних клубів країни буде заслухано, враховано, внаслідок чого український футбол придбає більше, аніж втратить».

Микола КОСИЙ.

Харків.

НА ГРАНІ СКАНДАЛУ

То що то було?

Одночасно шість спортсменок (віком 23–25 років) з однієї команди — учасниці кубка України з веслування на байдарках і каное — потрапили до реанімації 7-ї міської лікарні у Дніпропетровську.

За непідтвердженим даними, причиною різкого нездужання стало введення «біогенного стимулятора». Препарат спортсменкам нібито ввели перед змаганнями, котрі розпочалися вчора. У дівчат різко піднялася температура й з'явилися ознаки лихоманки. За словами начальника главку охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації Валентини Гінзбург, спершу були підозри, що в дівчат — ниркова недостатність. Однак після консиліуму медики винесли вердикт: усіх звалила банальна ГРВІ.

Співробітники лікарні від коментарів відмовляються, а тренер спортсменок Оксана Чередниченко стверджує, що допінг дівчата не приймали.

ФОТОФАКТ

Країнами світу триває Естафета олімпійського вогню. Позавчора її приймали у Сан-Франциско. А вчора зі США священний вогонь перелетів до Аргентини.

На знімку: Мейор Браун (праворуч), **Гершель Ролкер** (ліворуч) **і Наталі Колін з олімпійським смолоскипом.**

Фото СІНЬХУА/Укрінформ.

ПОЗИЦІЯ

Природні ресурси — на користь громаді

Депутати Чернігівської обласної ради під час чергової сесії відмовили ВАТ «Укрнафта» у виділення в оренду земельної ділянки у Прилуцькому районі. Це вже не перше таке рішення ради з виділення в оренду земельних ділянок. Причиною конфліктів інтересів народні обранці Чернігівщини вважають невиконання взятих «Укрнафтою» зобов'язань. Своєю позицією стосовно прийнятого рішення поділився заступник голови обласної ради Олег ОБУШНИЙ (на знімку).

— ВАТ «Укрнафта» подало прохання до обласної ради про виділення із земель резерву Великодівицької сільської ради Прилуцького району земельної ділянки (близько 40 соток) в оренду на 25 років для облаштування свердловини № 11 Малодівицького нафтового родовища. Це питання обговорено президією та на засіданнях постійних комісій обласної ради. Розглянувши його на пленарному засіданні, було прийнято рішення відмовити у виділенні в оренду земельної ділянки. Фракція «Наша Україна» і я особисто також були проти, оскільки ВАТ «Укрнафта» не повністю виконало свої зобов'язання щодо фінансування «Програми соціально-економічного розвитку Чернігівської області на 2007 рік». До речі, цю програму, прийняту торік за ініціативою нашої фракції, передбачалося виділення 5 мільйонів 520 тисяч гривень на будівництво та реконструкцію об'єктів соціальної сфери. Але із затвердженої у договорі суми ВАТ «Укрнафта» перерахувало лише 2 мільйони 920 тисяч гривень, а решту — 2 мільйони 600 тисяч гривень — наша область не отримала ще й досі. Та справа не лише в цих грошах, а у відповідальному ставленні до зобов'язань та системному підході щодо розвитку інфраструктури населених пунктів. Потрібно на законодавчому рівні закріпити такі умови видобування корисних копалин, від яких не страждали б наші люди. Бо внаслідок видобування на Чернігівщині пошкоджено дороги, розорено землі, незадовільний стан довкілля, погана якість повітря, яким дихають люди, та якість води, яку вживають наші громадяни. Викачавши нафту чи газ, «Укрнафта» виділила селу приблизно по 20 тисяч гривень на відновлення орних земель і на цьому все. Інфраструктури тих населених пунктів, де стоять нафтові свердловин, залишаються у вкрай занедбаному стані. Відвідуючи, наприклад, села Українське, Болотницю, я особисто бачив, як передусім завдяки багатотонним вантажівкам вже повністю розбиті сільські дороги, що перетворилися на канави, якими не те що проїхати — пішки пройти важко. Багатства, що їх щедро дарує земля нашої Чернігівщини, не дістаються територіальним громадам. Парадокс, але прикрий факт, з яким не можна миритися. Ті села, де цілодобово качають нафту, ще й досі переважно не газифіковані. І хоча лише одна нафтова свердловина дає мільйонні прибутки, місцева громада від цього майже нічого не отримує.

— Що саме ви пропонуєте?

— Проблема в тому, що в жодному законі не йдеться про те, що розвиток інфраструктури територіальних громад має здійснюватися за рахунок підприємства, яке користується природними багатствами. Згідно з нашим законодавством надра належать державі. Ліцензії на розробку та видобування корисних копалин надає Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, а органи місцевого самоврядування на місцях не мають важелів впливу. От і виходить, що прибутки йдуть підприємцям, які видобувають нафту і газ, а бруд та негативні екологічні наслідки від цього — місцевій громаді. Тож потрібно на рівні Верховної Ради України створити такі умови, щоб «Укрнафта» і схожі структури повернулися обличчям до людей. Треба, щоб місцеві громади впливали на процес та умови видачі ліцензій, тоді будуть кошти на ремонт доріг, шкіл, дитячих садків, ФАПів та інше.

— Марнотратне ставлення до природних ресурсів призводить до їх стрімкого вичерпання. На скільки років ще вистачить корисних копалин нашої області?

— Складно, навіть практично неможливо підрахувати. Але, аналізуючи тенденції, можна зробити припущення, що корисні копалини — нафта і газ, які в області видобуваються з 1967 року, — вичерпуються. Наприклад, у 70-х роках минулого століття на Чернігівщині видобували щорічно в середньому 7—8 мільйонів тонн нафти. Найбільше було її видобуто у 1972-му — 8 мільйонів тонн, а з 80-х почалося поступове скорочення видобутку. Треба сказати, що за часів Радянського Союзу з України викачували все, що можна, нафту в тому числі. Навіть перший газопровід в СРСР «Дашава—Москва» проклали для забезпечення українським газом російських міст, передусім столиці країни Рад. А на XXV з'їзді КПРС прийняли рішення, яке унеможливлювало газифікацію сільської місцевості, що обмежувало можливість людей користуватися цими ресурсами. Тепер наша держава змушена купувати енергоресурси в Російській Федерації за майже світовими цінами. Нині в області щорічно видобувають приблизно 500—600 тисяч тонн нафти. Так, 2007 року на Чернігівщині видобуто 504,4 тисячі тонн нафти. У п'ятьох районах області (Варвинському, Прилуцькому, Ічнянському, Борзнянському, Талалаївському) діє 225 свердловин. На Талалаївський район припадає 50 відсотків усієї видобутої нафти в області. З часом родовища корисних копалин вичерпуються, а села, в яких цілодобово качають нафту, нічого, крім скупої орендної плати за експлуатацію землі, не мають. Тому ми вимагаємо дбайливого ставлення до природних ресурсів, збереження чистого довкілля як гарантії здоров'я людей та справедливого розподілу коштів державою за видобуті корисні копалини.

**Бесіду вели
Світлана КОВАЛЕНКО,
Сергій ПАВЛЕНКО.**

Чернігів.

ОГОЛОШЕННЯ

Фінансовий звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України

Затверджено постановою правління Пенсійного фонду України від 08.04.2008 року №8-1

Бюджет Пенсійного фонду України на 2007 рік затверджений за доходами та видатками в сумі 95 592,9 млн.гривень постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2007 р. № 513 із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03.05.2007 № 683.

За 2007 рік бюджет Фонду виконано по доходах на 101 379,8 млн.грн. та по видатках - на 99 940,5 млн.гривень.

До Пенсійного фонду України з усіх джерел фінансування надійшло 101 379,8 млн.грн., що складає 106,6 відсотка планових призначень. При цьому власні надходження склали 75 534,0 млн.грн., що становить 108,0 відсотків планових призначень. Всі регіональні управління виконали встановлені планові завдання по наповненню бюджету Фонду.

Загальна сума надходжень з Державного бюджету України становить 25 618,5 млн.грн., з яких:

- дотація на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами - 14 489,3 млн.грн., що на 1 355,7 млн.грн. більше від плану і пояснюється понадплановими надходженнями спеціального фонду;
- дотація на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та суддів у відставці - 9 748,1 млн.грн., що на 621,7 млн.грн. менше планових показників, оскільки використано кошти, виходячи із фактичних видатків.

З фондів соціального страхування надійшло 227,3 млн. грн.

За рахунок зазначених надходжень проведено виплату пенсій та грошової допомоги з урахуванням їх підвищень 13 744,1 тис. пенсіонерів, з яких 604,7 тис.осіб склали пенсіонери з числа військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та суддів у відставці.

Протягом року здійснювались перерахунки розмірів пенсій у зв'язку із зростанням прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб, а також прийнятими законодавчими та нормативно-правовими актами. Це сприяло зростанню середнього розміру пенсійної виплати, який збільшився з 478,38 грн. (на 1 січня) до 590,78 грн. (на 1 грудня), тобто майже на 23,5 відсотка.

Загальний обсяг видатків склав 99 940,5 млн. грн., що становить 104,5 відсотка планових асигнувань. Видатки, які передбачено проводити за рахунок власних коштів, становили 77 176,3 млн.грн., або 77,2 відсотка загального обсягу видатків.

Видатки за рахунок коштів Державного бюджету України становили 22 519,5 млн.грн. і їх фінансування проводилось по 2-х програмах:

- виплата пенсій військовослужбовцям строкової служби, особам, які працювали в органах виконавчої влади в частині, що перевищує розмір трудової пенсії, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надбавок та підвищень до пенсії - 12 771,4 млн.грн.;
- пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та суддів у відставці - 9 748,1 млн.грн.

Витрати на пенсійні виплати громадянам, які достроково вийшли на пенсію, та пенсії по інвалідності внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, були профінансовані на загальну суму 244,7 млн.гривень.

Враховуючи, що виплата пенсій через банківські установи для Пенсійного фонду проводиться безоплатно, Фонд спрямовує свою діяльність на залучення пенсіонерів для одержання пенсій через банки. Чисельність одержувачів пенсій та грошової допомоги через вкладні рахунки в установах банків у 2007 році зросла на 436,9 тис. осіб і станом на 1 січня 2008 р. склала 4 687,5 тис. осіб, що становить 34,3 відсотка загальної чисельності пенсіонерів. Обсяг пенсійних виплат через поточні рахунки в банківських установах за звітний період склав 33 319,6 млн.грн. Економія коштів Пенсійного фонду становила понад 330,0 млн.гривень.

Протягом 2007 року забезпечено своєчасне та в повному обсязі надходження коштів до бюджету і стабільне фінансування виплати пенсій та грошової допомоги. За рахунок надходжень звітного року (в тому числі перевиконання по спеціальному фонду державного бюджету) та короткострокової позички, наданої Державним казначейством України за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку, проведено авансове фінансування виплати пенсій січня 2008 року.

Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2007 рік

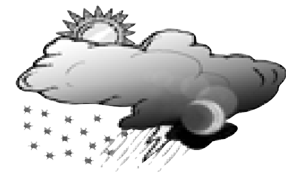
(тис.гривень)

	Затверджено бюджетом	Фактично виконано	Виконання +;-	%
Залишок коштів на початок року	479 123,0	481 396,6	2 273,6	100,5
Д О Х О Д И :	**95 113 796,4**	**101 379 779,2**	**6 265 982,8**	**106,6**
Власні надходження, всього	**69 961 234,1**	**75 534 008,8**	**5 572 774,7**	**108,0**
у тому числі:				
- обов'язкові внески підприємств, установ, організацій та громадян	63 928 457,2	69 134 465,2	5 206 008,0	108,1
- обов'язкові внески від платників, що працюють у галузі сільського господарства	1 059 443,5	1 010 270,6	-49 172,9	95,4
- обов'язкові внески від військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб	2 964 327,0	3 119 524,1	155 197,1	105,2
- кошти від платників, що обрали спрощену систему оподаткування	702 449,7	882 841,3	180 391,6	125,7
- інші надходження	757 378,3	788 229,6	30 851,3	104,1
- кошти банків за користування тимчасово вільними коштами Пенсійного фонду	24 740,4	29 938,5	5 198,1	121,0
- кошти на виплату різниці у пенсійному забезпеченні наукових працівників, що відшкодовується з небюджетних підприємств та установ	30 471,5	26 864,1	-3 607,4	88,2
- кошти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату та доставку пенсій працівникам, зайнятим на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1	485 716,6	531 458,4	45 741,8	109,4
- кошти на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які проживають на території України	8 249,9	10 417,0	2 167,1	126,3
Усього власних доходів з урахуванням залишку	**70 440 357,1**	**76 015 405,4**	**5 575 048,3**	**107,9**
Кошти Державного бюджету України, всього	**24 884 478,4**	**25 618 498,0**	**734 019,6**	**102,9**
у тому числі:				
- дотація на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами	13 133 540,8	14 489 262,1	1 355 721,3	110,3
- дотація на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та суддів у відставці	10 369 812,2	9 748 110,5	-621 701,7	94,0
- на компенсацію втрат від застосування платниками фіксованого сільськогосподарського податку спеціальної ставки із сплати збору на обов'язкове пенсійне страхування	1 381 125,4	1 381 125,4	0,0	100,0
Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	**167 500,0**	**150 169,4**	**-17 330,6**	**89,7**
Кошти Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	**100 583,9**	**77 103,0**	**-23 480,9**	**76,7**
У С Ь О Г О Д О Х О Д І В	**95 592 919,4**	**101 861 175,7**	**6 268 256,3**	**106,6**
Короткострокова позичка		2 413 490,1	2 413 490,1	
В И Д А Т К И:				
Видатки за рахунок власних надходжень, всього	**72 370 547,1**	**77 176 284,8**	**4 805 737,7**	**106,6**
з яких:				
- пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	69 774 336,4	74 166 915,7	4 392 579,3	106,3
- пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно з іншими законодавчими актами в частині, що не перевищує розміру трудової пенсії за віком, на яку особа має право відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхуванн	893 819,8	1 438 528,0	544 708,2	160,9
- виплату різниці у пенсійному забезпеченні наукових працівників, що відшкодовується за рахунок небюджетних підприємств та установ	99 652,5	59 763,1	-39 889,4	60,0
- виплату доплати відповідно до Закону України "Про поліпшення матеріального становища інвалідів війни"	233 490,2	166 116,1	-67 374,1	71,1
- пенсійне забезпечення осіб, які проживають за кордоном, та іноземних пенсіонерів	15 322,1	18 359,7	3 037,6	119,8
- розрахунково-касове обслуговування та на оплату за підкріплення готівкою виплати пенсії і грошової допомоги	55 254,7	64 625,3	9 370,6	117,0
- керівництво та управління у сфері пенсійного забезпечення та програмно-технічного забезпечення	1 269 104,3	1 232 630,2	-36 474,1	97,1
- виготовлення бланків, виплатних відомостей для виконання функцій з призначення та виплати пенсій	29 567,1	29 346,7	-220,4	99,3
Видатки за рахунок коштів Державного бюджету України, всього	**22 954 288,4**	**22 519 559,0**	**-434 729,4**	**98,1**
у тому числі на:				
- виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами (пенсії військовослужбовцям строкової служби, особам, які працювали в органах виконавчої влади в частині, що перевищує розмір трудової пенсії, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надбавки та підвищення до пенсій)	12 584 476,2	12 771 424,1	186 947,9	101,5
- пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та суддів у відставці	10 369 812,2	9 748 134,9	-621 677,3	94,0
Видатки на достроково призначені пенсії за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	**167 500,0**	**149 689,1**	**-17 810,9**	**89,4**
Видатки на пенсії по інвалідності за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	**100 583,9**	**94 931,0**	**-5 652,9**	**94,4**
У С Ь О Г О В И Д А Т К І В	**95 592 919,4**	**99 940 463,8**	**4 347 544,4**	**104,5**
Проведення авансового фінансування виплати пенсій січня 2008 року	**0,0**	**4 334 202,0**	**4 334 202,0**	

Публічне представлення громадськості звіту про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2007 рік, затвердженого постановою правління Фонду від 8.04.2008 р. № 8-1, відбудеться 16.04.2008 р. о 12 годині за адресою : м.Київ, вул.Бастіонна, 9.

КУРІНЬ

№ 71 (4321) СУБОТА, 12 КВІТНЯ 2008

Завтра у західних, північних і місцями в центральних областях пройдуть короткочасні дощі, грози. На решті території переважно без опадів. Температура вночі 6—11°, вдень 14—19°, у південній та східній частині — до 22°; в Карпатах уночі 1—6° тепла, вдень 6—11°.

ЦЬОГО ДНЯ, 12 КВІТНЯ

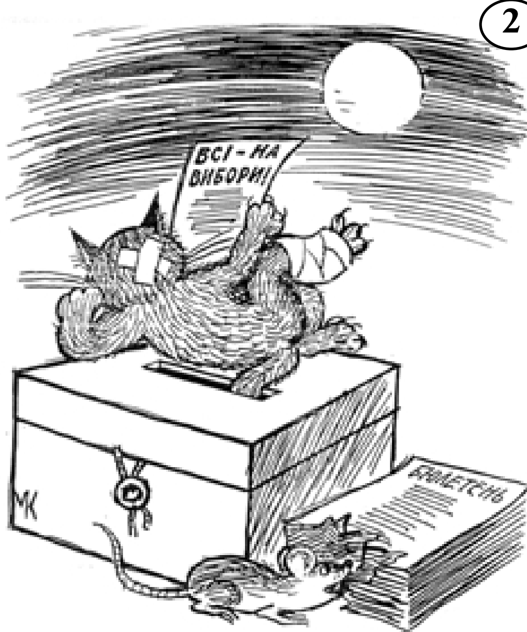
❐ 1823. Народився класик російської драматургії Олександр Островський. Його п'єси і сьогодні невід'ємна частина репертуару українських театрів. ❐ 1888. В Єлисаветграді народився Генріх Нейгауз, піаніст світової слави, педагог. Серед його учнів — С. Ріхтер та Е. Гілельс. ❐ 1893. У Парижі відкрився концертний зал «Олімпія», виступати в якому вважає за честь будь-який артист світу. ❐ 1923. Постанова ВУЦВК про адміністративно-територіальну реформу: створення округів і районів замість повітів та волостей. ❐ 1961. Юрій Гагарін здійснив перший в історії людства космічний політ. З 1962 року ця подія святкується як Всесвітній день авіації та космонавтики.

КАРИКАТУРИСТ ПРОДОВЖУЄ ТЕМУ

1

Фото Анастасії СИРОТКІНОЇ.

2

Мал. Миколи КАПУСТИ.

ТЕЗИ Й АНТИТЕЗИ

☞ ***Якби не анекдоти, нинішнє покоління нічого б не знало про комунізм, Василя Івановича і Штірліца...***

☞ ***У демократичній країні демократів, зазвичай, не саджають, а вбивають. Без судової тяганини.***

☞ ***За невизнаним генієм сучасники мають визнати хоча б право на образу.***

☞ ***Справжній герой той, хто за життя не був гідний цього звання.***

☞ ***Широка коаліція — бажання накинути вуздечку на найбільшу кількість коаліціантів.***

☞ ***Кишеньковий злодій завжди намагається бути з народом, особливо згуртованим.***

☞ ***Суд — для того, щоб люди менше вбивали одне одного, а більше саджали.***

☞ ***Справжній борець за свободу ніколи не зрадить її ідеалів: завжди залишатиметься на волі.***

Володимир ГОЛОБОРОДЬКО.

7 МІШКІВ ГРЕЧАНОЇ ВОВНИ

Сопромат

Найкраща опора для чоловіка — слабка, тендітна, ніжна жінка.

От у чім річ!

Перед нами не стоїть питання, продаватися чи не продаватися. Перед нами стоїть питання, за скільки?

Олександр ПЕРЛЮК.

Один день із життя холостяка

Запалити конфорку і поставити на плиту сковороду. Взяти два яйця, одне ненароком упустити в брудну раковину. Сісти коло вікна, закурити, замислитись. Згадати молодість. Згадати, що забув купити хліба. Згадати про замочену в ванні місяць тому білизну. Згадати все. Схопити сковорідку, обпектися, вилаятися, відкрутити кран з холодною водою, згадати, що воду відключили. Підняти сковорідку з підлоги рукою, обмотаною рукавом светра, поставити її на застелений клейонкою стіл. Випити сире яйце. Помітити, що воно було останнє. Узяти пакет з макаронами, висипати їх у каструлю, поставити на плиту. Віддерти сковорідку від клейонки, розлити олію зі сковороди по підлозі, піти шукати ганчірку. Знайти газету з оголошеннями про знайомства, уважно перечитати, помітити, що вона торішня. Піти в кімнату, знайти телефон подруги, захотіти запросити її в ресторан, прикинути, в скільки це обійдеться, вирішити, що не варто. Повернутися в кухню, налити води в каструлю з макаронами, виловити поміж ними недопалок. Почухати щоку, захотіти поголитися. Захотіти напитися, захотіти женитися. Схаменутись. Піти в магазин по хліб. Купити цигарок. По дорозі назад зустріти симпатичну дівчину з цуциком. Сподобатися цуцикові, не сподобатися дівчині. Піти в кіно, на середині фільму згадати про макарони, що варяться вдома, прибігти додому. Ввімкнути комп, завантажити компакт із кулінарними рецептами, запустити пошук за словами «морква + сіль + майонез + варення». Почистити моркву, посипати її сіллю, з'їсти. Вирішити заклеїти вікна на зиму, але перед цим їх помити і віддерти торішню обклейку. Відчути, що вихідні — це жахливо. Згадати, що сьогодні день народження дочки. Кинутися до телефону. Згадати, що день народження був місяць тому. Подзвонити. Довідатися, що дочка виросла, вийшла заміж і живе в Америці. Згадати свою першу любов. Не змогти згадати її обличчя. Згадати, ким ти мріяв стати. Згадати, скільки тобі стукне через тиждень. Згадати, що чоловіки не плачуть.

ОЧЕВИДНЕ — НЕОКОВИРНЕ

ОГОЛОШЕННЯ

О 19-00 *за участю заступника голови КМДА Журавського В. С.* відбудеться гала-концерт провідних майстрів балетної сцени з нагоди 103-ї річниці від дня народження видатного хореографа і балетмейстера Сергія Лифаря.

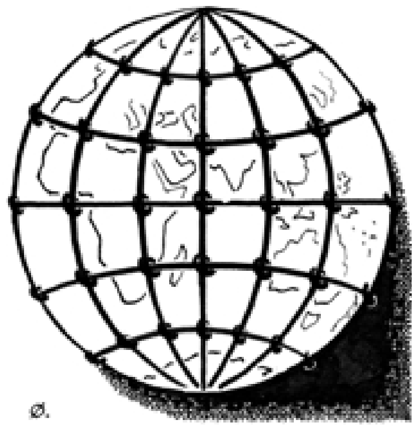
Запрошуємо вас!

ДОШКА ПОШАНИ

Подарунок

Володимир Путін, Президент Росії, на закритій зустрічі ради Росія—НАТО, звертаючись до Джорджа Буша:

— Ти ж розумієш, Джордже, що Україна — це навіть не держава. Що таке Україна? Частина її територій — це Східна Європа, а частина, і значна, подарована нами!

Від чергового:

— Володимире, тепер я розумію, що таке Росія! Це Азія, яку цар Борис подарував кадебістам без царя в голові.

Вас тут не стояло

Леонід Черновецький, київський міський голова:

— Я мрію про те, коли всі політики ходитимуть до церкви не тільки по святах і перед телекамерами, а постійно, як це робили ми з моїм першим заступником Олесем Довгим щотижня.

Від чергового:

— Ви ризикуєте втратити свого першого заступника Олеся Довгого. Коли всі політики ринуть до церкви Аделаджі, Олесеві може не вистачити місця...

Оле-е-е, оле, оле!..

Олександр Рєзников, адвокат (про поновлення на роботі судді Конституційного Суду Сюзанни Станік):

— Через те, що мої колеги-юристи не продумали наслідків указу, який підготували Вікторові Ющенку, Сюзанна Станік забила гол у ворота Президента.

Від чергового:

— І це, до речі, стало прецедентом на полі! Неупереджений суддя забив гол...

Побачити Чечетова і... обрахувати

Михайло Чечетов, Партія регіонів:

— Я сьогодні прийшов на базар і побачив, що бабусі плачуть. Я думав, вони плачуть тому, що їм їсти нічого...

Від чергового:

— Помиляєтеся, вони плакали від щастя! Адже в них з'явилася рідкісна можливість обрахувати самого колишнього голову Фонду держмайна.

Кровопивці

Арсеній Яценюк, глава парламенту України:

— Мені за тиждень стільки крові випивають, що коли я ще й посту дотримуватимусь, то, мабуть, світитимуся...

Від чергового:

— Дивина та й годі: кров депутати п'ють неміряно — і нема жодного з прізвищем Дракула!

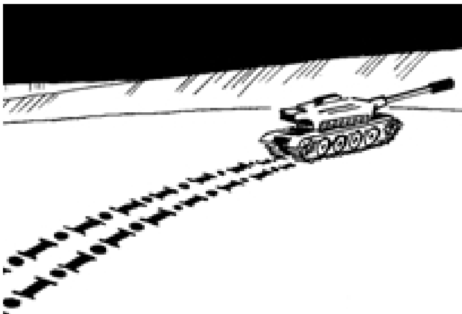
Як удома...

Віктор Черномирдін, посол Росії в Україні:

— Навіщо, думаєте, Буш до Києва зараз прилітав? Завдання одне: відтягти Україну подалі від Росії.

Від чергового:

— А знаєте, чому Черномирдін увесь час сидить в Києві, як удома? Завдання одне: довести всім, що Україна — це відтягнута територія Росії...

Мал. Василя ФЛЬОРКА і Вадима СИМИНОГИ.

Чергував по «Куреню» Віталій СУДДЯ.

Редактор номера Віталій СУДДЯ.

Редколегія: Леонід **БРОВЧЕНКО,** Анатолій **ГОРЛОВ,** Сергій **ДЕМСЬКИЙ**, Віталій **ЖЕЖЕРА,** Іван **ІЛЛЯШ,** Світлана **ПИСАРЕНКО,** Віталій **СУДДЯ.**

Головний редактор Анатолій ГОРЛОВ.

Засновник — Верховна Рада України

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання—КВ № 1 від 26.05.1994 р.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.

Передплатні індекси: для фізичних осіб — 40224, 08775, для підприємств і організацій — 60955.

Передплатна ціна на 2007 рік: для фізичних осіб — 5,00 грн. та 3,00 грн., для підприємств і організацій — 15,00 грн на місяць.

Ціна в роздрібній мережі — договірна.

Загальний тираж 161000.

ВАТ «Видавництво «Київська правда» 04136, м. Київ, вул. М. Гречка, 13.

Зам. 977

Фотоформи виготовлено в КЦ редакції газети «Голос України»

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Адреса редакції: 03047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

☎ **ТЕЛЕФОНИ:**
для довідок — 503-68-72;
телефакс — 234-72-54;
відділ реклами — 449-72-53, 453-44-56, 453-44-57;
телефакс — 449-85-62.

E-mail: mail@golos.com.ua — **загальний**
reklama@golos.com.ua — **відділ реклами**
let@golos.com.ua — **відділ листів**
foto@golos.com.ua — **відділ ілюстрацій**

При підготовці матеріалів використовується інформаційно-пошукова система Верховної Ради України «Законодавство»